

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**RAKİM ÇALAPALA'NIN ESERLERİNDE ÇOCUK
VE ÇOCUK EĞİTİMİ**

Olca KARAYAM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Doç. Dr. ZEHRA GÖRE**

Konya- 2011

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	iii
ÖN SÖZ	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ	1
1. ÇOCUK VE ÇOCUK EĞİTİMİ	1
1.1. Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Edebiyatının Ülkemizdeki Tarihsel Gelişimi.....	1
1.2. Çocuk Kitaplarının Özellikleri ve Çocuk Eğitimine Katkısı	12
2. ÇALIŞMANIN AMACI, ÖNEMİ, SINIRLILIKLARI VE YÖNTEMİ	20
2.1. Amacı	20
2.2. Önemi	20
2.3. Sınırlılıkları	21
2.4. Yöntemi	21
BİRİNCİ BÖLÜM	22
3. RAKIM ÇALAPALA’NIN HAYATI, ESERLERİ VE SANATI.....	22
3.1. Hayatı	22
3.2. Eserleri	24
3.3. Sanatı.....	28
İKİNCİ BÖLÜM	34
4. RAKIM ÇALAPALA’NIN ESERLERİNDE ÇOCUK VE ÇOCUK EĞİTİMİ	34
4.1. Rakım Çalapala’nın Eserlerinde Çocuk	34
4.1.1. Çocuğa Bakışı.....	34
4.1.2. Çocukların Ortak Özellikleri	35
4.1.3. Öne Çıkan Karakterler.....	36
4.2. Rakım Çalapala’nın Eserlerinde Çocuk Eğitimi.....	37
4.2.1. Evrensel Değerler	37
4.2.1.1. Sevgi	37
4.2.1.1.1. Aile Sevgisi	37
4.2.1.1.2. Doğa Sevgisi	45
4.2.1.1.3. Okul ve Okuma Sevgisi	47
4.2.1.1.4. Hayvan Sevgisi	52
4.2.1.1.5. Öğretmen Sevgisi.....	59
4.2.1.2. Aile Terbiyesi	61
4.2.1.3. Azimli Olmak	63
4.2.1.4. Nasihat	66
4.2.1.5. Kendini İspatlama	68
4.2.1.6. Yalan.....	69
4.2.1.7. Dürüstlük	71
4.2.1.8. Arkadaşlık.....	72
4.2.1.9. Çalışma Bilinci	75
4.2.1.10. Yardımlaşma	77
4.2.1.11. Sosyal Etkinlik.....	83
4.2.1.12. Eşitlik ve Adalet.....	84
4.2.1.13. Merhamet.....	86
4.2.1.14. Hayatla Mücadele	87
4.2.1.15. Cesaret	89
4.2.1.16. Özlem.....	92
4.2.1.17. Zamanın Değerini Bilme Ve Zaman Kavramı	94

4.2.1.18. Tasarruflu Olma	104
4.2.1.19. Karar Verme	105
4.2.1.20. Kendine Güven	108
4.2.1.21. Kanaatkârlık	111
4.2.1.22. Kıskançlık	112
4.2.1.23. İleri Görüşlülük	114
4.2.2. Millî Değerler	116
4.2.2.1. Sevgi	116
4.2.2.1.1. Vatan Sevgisi	116
4.2.2.1.2. Millet Sevgisi	120
4.2.2.1.3. Atatürk Sevgisi	125
4.2.2.2. Bayramlar, Gelenek ve Göreneklerimiz	128
4.3. Dil ve Anlatım Özellikleri	135
4.3.1. Atasözleri	135
4.3.2. İkilemeler	136
4.3.3. Bilmeceler	148
4.3.4. Deyimler	149
SONUÇ	160
KAYNAKÇA	163
ÖZGEÇMİŞ	170

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Olca KARACAM

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Olcağ Karagam	
	Numarası	085213011002	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı / Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Zehra GÖRE	
Tezin Adı	Rakım Çalabalı'nın Eserlerinde Çocuk ve Çocuk Eğitimi		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan *Rakım Çalabalı'nın Eserlerinde Çocuk ve Çocuk Eğitimi* başlıklı bu çalışma *17.06.2011* tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr. Zehra Göre (Danışman)		<i>Zehra Göre</i>
Doç. Dr. Sedat HAMARTA (Üye)		<i>Sedat Hamarta</i>
Yrd. Doç. Dr. Şerife RAŞİDİNAR (Üye)		<i>Ş. Raşidin</i>

ÖN SÖZ

Geçmişten günümüze kadar pek çok yazar, eserlerinde eğitim konusunu ele almış, bu konuda ürünler ortaya koymuştur. Çocuğu eğitme ve sosyal açıdan geliştirme, çocuğa belli değerler aşılama, kültürünü ve geleneklerini öğretme, vs. davranışlar edebiyat ile çocuğa verilmeye çalışılır. Edebiyatın günümüzde çocuğu eğitmede ve yetiştirmede kullanılan en yaygın ve ideal araçlardan birisi olduğu kabul edilen bir gerçektir.

Çocuk ve eğitim konusunu edebiyatta önemseyen ve sıkça kullanan yazarlardan birisi de Rakım Çalapala olmuştur. Öğretmenlik yapan yazar, bu alandan getirdiği deneyimlerini de yazarlık yaşamında değerlendirmiştir. Öğretmenlik yılları, çocukları çok daha iyi anlamasına, tanınmasına ve gözlemlemesine olanak vermiştir.

Bu çalışmanın amacı Rakım Çalapala'nın eserlerinde çocuk ve çocuk eğitimi ile ilgili konuların tespit edilip incelenmesidir.

Rakım Çalapala'nın eserleri, sanatı ve çocuk edebiyatındaki yeri hakkında daha önce herhangi bir bilimsel çalışma yapılmamış olması ve sanatçının eserlerinin İlköğretimin 100 Temel Eseri içerisinde yer alması bu çalışmayı önemli kılmıştır.

Çalışma önsöz, giriş, iki bölüm sonuç ve kaynakçadan meydana gelmiştir.

Giriş'te; Çocuk ve Çocuk Eğitimi ana başlığı altında; Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Edebiyatının Ülkemizdeki Tarihsel Gelişimi, Çocuk Kitaplarının Özellikleri ve Çocuk Eğitime Katkısına yer verilmiştir. Çalışmanın Önemi, Amacı, Sınırlılıkları ve Yöntemi ana başlığının altında her bir özelliğe ayrı ayrı yer verilmiştir.

I. Bölüm'de; Rakım Çalapala'nın Hayatı, Eserleri ve Sanatı konu edilmiştir.

II. Bölüm'de Rakım Çalapala'nın Eserlerinde Çocuk ve Çocuk Eğitimi ana başlığı iki alt başlığa ayrılmıştır. Rakım Çalapala'nın Eserlerinde Çocuk alt başlığının içeriğinde; Çocuğa Bakışı, Çocukların Ortak Özellikleri, Öne Çıkan Karakterler tespit edilmiştir. Rakım Çalapala'nın Eserlerinde Çocuk Eğitimi alt başlığının içeriğinde ise yazarın eserlerinde yer alan Evrensel Değerler ile Millî Değerler incelenmiştir. Eserlerinin Dil ve Anlatım özellikleri ayrı bir başlıkta ele alınmıştır.

Sonuç kısmında bu çalışmada ulaşılan sonuçlar yazılmıştır.

Çalışmada yararlanılan kaynaklar Kaynakça'da gösterilmiştir.

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan değerli hocam Doç. Dr. Zehra Göre'ye, hayatım boyunca maddi ve manevi desteğini her zaman yanımda hissettiğim aileme teşekkürlerimi sunarım.

Konya, 2011

Olçay KARAÇAM

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Olca KARACAÇAM	Numarası: 085213011002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı / Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	
	Danışmanı	Doç. Dr. Zehra GÖRE	
Tezin Adı		Rakım Çalapala'nın Eserlerinde Çocuk ve Çocuk Eğitimi	

ÖZET

Cumhuriyet'in ilan edilmesi, yapılan harf devrimi ve sosyal yaşamdaki düzenlemelerle ülkemizde çocuk ve çocuk edebiyatına verilen önem daha çok artmıştır. Reşat Nuri Güntekin, Peyami Safa, Kemalettin Tuğcu, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Mahmut Yesari, Rakım Çalapala Cumhuriyet döneminde öne çıkan yazarlardır. Bu yazarların eserlerinde görülen en önemli özelliği çocuğu eğlendirmenin yanında çocuğu eğitime amacını taşıyor olmalarıdır.

Bu tespitten hareketle çalışmada, Cumhuriyet döneminin önemli isimlerinden sayılan Rakım Çalapala'nın eserlerinde çocuk ve çocuk eğitiminin ne ölçüde yer aldığı konu edilmiştir.

“Rakım Çalapala'nın Eserlerindeki Çocuk ve Çocuğun Eğitimi” adını taşıyan bu tezde Rakım Çalapala'nın kısaca hayatı, ve sanatından bahsedildikten sonra onun eserlerinde işlediği çocuk eğitimiyle ilgili değerler üzerinde durulmaktadır.

Bunlar çocuk eğitimi ana başlığının bünyesinde iki alt başlıkta toplanmıştır:

1- Evrensel Değerler: Ailede Sevgi, Doğa Sevgisi, Okul ve Okuma Sevgisi, Hayvan Sevgisi, Öğretmen Sevgisi, Aile Terbiyesi, Azimli Olmak, Nasihat, Kendini İspatlama, Yalan, Dürüstlük, Arkadaşlık, Çalışma Bilinci, Yardımlaşma, Sosyal Etkinlik, Eşitlik ve Adalet, Merhamet, Hayatla Mücadele, Cesaret, Özlem, Zamanın Değerini Bilme ve Zaman Kavramı, Tasarruflu Olma, Karar Verme, Kendine Güven, Kanaatkârlık, Kıskançlık, İleri Görüşlülük;

2- Milli Değerler: Vatan Sevgisi, Millet Sevgisi, Atatürk Sevgisi, Bayramlar Gelenekler ve Görenekler'dir.

Yazarın eserinde çocuk eğitime dair diğer tespitimiz olan Dil ve Anlatım Özellikleri: Atasözleri, Deyimler, İkilemeler ve Bilmeceler'dir.

Anahtar Kelimeler: Evrensel değerler, milli değerler, dil ve anlatım, çocuk eğitimi, Rakım Çalapala.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Olca KARACAM	Numarası: 085213011002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı / Türkçe Eğitimi Bilim Dalı	
	Danışmanı	Doç. Dr. Zehra GÖRE	
Tezin İngilizce Adı		Children and Children's Education in the Works of Rakım Çalapala	

ABSTRACT

Be declared of republic along with revolution of letters and arrangements of social life, children and importance of children's literature has increased more in our country. Prominent writers of our republic period are Reşat Nuri Güntekin, Peyami Safa, Kemalettin Tuğcu, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Mahmut Yesari, Rakım Çalapala. The most important feature of the works of these author is entertainment of children as well as children's education.

Rakım Çalapala who cares the issue of children and education and uses frequently is an author.

This study which based on this determined, this study's subject is that Rakım Çalapala is the most important person in the republic period whose works including to what extend about children and children's education.

This thesis name is "Children and Children's Education in the Works of Rakım Çalapala" which includes summary of Rakım Çalapala's life and mentioning about his arts then values are emphasized in his works for children's education comitted by Rakım Çalapala.

These are the main title of children's education within the two sub-headings were collected.

1- Universal Values: Family Love, Love of Nature, School and the Joy of the Reading, Animal love, Love of Teacher, Family Dressage, Be Ambitious, Counsel, Rise to the Occasion, Lie, Honestly, Friendship, Awareness of Working, Helping,

Social Activity, Equality and Justice, Mercy, Struggle with Life, Courage, Longing, knowing the value of time and the concepts of time, Be Economical, Decision Making, Self-Confidence, Frugality, Jealousy, Latitudinarianism;

2- National Values: Patriotism, Love of the nation, Love of Atatürk, Festivals, Traditions and Costums.

The author's book about the education of children with other determination is Language and Expression Characteristics : Proverbs, Idioms, Repetitions and Puzzles.

Key Words: Universal Values, National Values, Language and Expression, Children's Education, Rakım Çalapala.

GİRİŞ

1. ÇOCUK VE ÇOCUK EĞİTİMİ

1.1. Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Edebiyatının Ülkemizdeki Tarihsel Gelişimi

Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı kavramını belirlemek için “çocuk” ve “edebiyat” kavramları üzerinde durmamız gerekir.

“Çocuk” bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişim özellikleriyle çocuk edebiyatının niteliğini, kapsamını ve içeriğini belirlemektedir. Bu durumda “Çocuk kimdir?”

Çocuk, TDK'nin hazırladığı Türkçe Sözlük'te “Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak.” (2005: 444) olarak tanımlanıyor.

Oğuzkan'a göre çocuk “İki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu veya henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkek; yahut bebeklik çağı ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan insan”dır (1987: 11).

Edebiyat kavramına baktığımızda ise TDK'nin hazırladığı Türkçe Sözlük'te edebiyat, “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü ve yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatıdır” (2005: 600).

Devellioğlu'na göre edebiyat “Nazımlı nesirli güzel sözler” (1996: 203) diye tanımlanmıştır.

Yukarıdaki tanımlara bakarak “çocuk” ve “edebiyat” kavramlarını bir araya getirirsek çocuk edebiyatı, “çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce yeteneklerine, zevklerine hitap eden, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerdir (Yalçın, Aytaş, 2002: 5).

Bu alandaki çalışmalarıyla tanınmış eğitimci Jacob, A.F. Oğuzkan'ın dilimize çevirdiği Curriculum Letter adlı yapıtında çocukların neden edebiyata gereksinim duyduğunu şöyle açıklamaktadır:

"1. Edebiyat hoş vakit geçirtici, eğlendirici bir şeydir. Hoş vakit geçirtmeyi eğitimin başlıca amaçlarından biri olarak düşünmekten çekinilmemelidir. Elbette radyonun, resimli dergilerin, sinemanın ve televizyonun yanında okumaya da bir yer ayrılması gerekir. Eğer çocuklar okulda okumayı sevmeyi, okumaktan sadece okumak için zevk almayı öğrenmezler ise hoşça vakit geçiren bir unsurdan yoksun kalırlar. Bu bakımdan, edebiyatı, bir hoş vakit geçirme aracı olarak öğretim programına alınacak değerli unsurlardan biri biçiminde pekala düşünebiliriz.

2. Edebiyat ruha canlılık verir, yaşama gücünü artırır. Edebiyat kimi zaman bizi, hayatın çok ciddi ve üzücü durumlarından uzaklaştırır, götürür. Güzel bir düzyazı veya şiir okumanın kazandırdığı yaşantılarla bir insan kısa zamanda bugünkü tasalarından kurtulma olanağı bulur ve sonra da bu tasarıların karşısına daha güçlü, daha dinlenmiş halde çıkmanın yollarını öğrenir. Çocuklara okulda bu gibi yaşantılar edinmek için birtakım olanaklar verilmediği sürece onlar ruhun canlanıp güçlenmesinde edebiyatın bu şaşırtıcı, olağanüstü değerini hiç bir vakit öğrenemeyeceklerdir.

3. Edebiyat yaşamı tanımaya yardım eder. Çocuklar yaşamı ve yaşama yollarını öğrenmek için edebi eserlere gereksinim duyarlar. Başka bir kimsenin yaşamını ilgilendiren durumları öğrenmek için edebiyat aracılığıyla elde edilen pek ilginç yaşantıları -televizyon, radyo vb.- hiçbir araç kazandıramaz. Kimi durumlarda kişisel yaşantılardan daha iyisi yoktur; ama bazı yaşantılar vardır ki bunlar türlü edebiyat eserlerinin okunmasıyla birer rastlantı sonucu kazanılır. Kısaca, çocuklar yaşamı tanımak için edebiyata gereksinim duyarlar.

4. Edebiyat bir rehberlik kaynağıdır. Edebiyat bir kimsenin kendini tanıyarak davranışlarını değiştirmeye yarayacak olanaklar hazırladığı için bir rehberlik kaynağı olarak da hizmet edebilir. Şüphesiz, bütün edebiyat eserleri böyle bir hizmeti görmez ve bu hizmet de her zaman klasik ölçüler içinde yerine getirilemez. Fakat, her birimizin yaşamında gereksinim duyduğumuz vakit bize kendimizi anlamak konusunda yardımcı olan en az bir kitap bulunmuştur.

5. Edebiyat yaratıcı etkinlikleri özendirir. Çocuklar, başka alanlardaki yaratıcı etkinliklere geçmek için bir sıçrama tahtası olarak edebiyata gereksinim duyarlar. Başka sanatlarla ilişkileri bulunan zengin bir programın eşliğinde yaratıcılığa yönelten okuma etkinlikleri sayesinde bir sanat, başka bir sanatı desteklemiş,

beslemiş olur. Okuma, çocuğu resim çizmeye ve dramatik sanat alanlarında ritmik yorumlamalar yapmaya özendirir. Çocuklar okuma ve dramatik sanat alanlarında ne kadar zengin yaşantılar edinirlerse yaşamın öteki yaratıcı alanlarında da o kadar zengin bir kişiliğe sahip olurlar.

6. Edebiyat güzel bir dil demektir. Çocuklar kendi dillerini geliştirmek için edebiyat eserlerine gereksinim duyarlar. Edebiyat güzel bir dildir ve içimizde, çocukların anadillerinin güzelliğini en iyi biçimde öğrenmelerini istemeyecek kimse var mıdır?" (1955'ten akt.: Oğuzkan: 2001:5-7).

Çocuk, yetişkinin küçük bir modeli olarak düşünülmemelidir. Çocuğun kendine özgü bir dünyası vardır ve çocukluk kavramının algılanması çok kolay olmamıştır.

"Çocukluğun 16. yüzyılda bulgulanmasıyla çocukla yetişkin ayrılmaya başlamıştır. Bunun tohumları basımevinin bulunmasıyla atılmıştır. Çocuklar belli gelişim dönemlerinden geçerek yetişkin olmalıydılar. Bunun içinse okumaları, öğrenmeleri gerekiyordu. İşte edebiyat, bu aşamada çocukların eğitiminde bir araç olarak kullanılmaya başlandı" (Neydim, 1998: 17-18).

"Çocuk edebiyatı olur mu?" sorusuna iki farklı gruptan yanıtlar gelmiştir.

"Çocuk edebiyatı olamaz" diyenler edebiyattan farklı bir çocuk edebiyatı olmaması gerektiğini düşünürler. Çocuklar için özel bir edebiyat yapılamayacağına inanırlar.

"Çocuk edebiyatı vardır ve olmalıdır" diyenler ise çocuk gerçekliğini vurgulayarak çocuğun yetişkinden farklı ve kendine özgü bir düşünce biçiminin olduğunu savunurlar.

Bu tartışmayla ilgili görüşlerini savunan Recep Nas şöyle düşünür:

"Çocuk vardır, 'çocukluk' diye bir dönem vardır. Çocuğun düşünme, algılama biçimi yetişkinden farklıdır. Çocuk, insandır. Bu insan edebiyattan yoksun bırakılamayacağına göre, onun için edebiyat yapılacaktır, bu da çocuk edebiyatıdır. Ama bu böyle diye çocuğa yoz, düzeysiz, kof ürünler sunulamaz. Edebiyat için ne geçerliyse çocuk edebiyatı için de o geçerlidir. Hem çocuk, hem edebiyat gözetilir. Onun için zordur çocuk edebiyatı, zor olduğu için nitelikli, çocuğa göre olan çocuk edebiyatı ürünü azdır, ne yazık ki..." (2002:33).

Türkiye’de Tanzimat’la birlikte başlayan çocuk edebiyatının hem bir kavram olarak hem de edebiyatın bir türü olarak var olup olmadığı, hem edebiyatçılar hem de araştırmacılar arasında bu şekilde tartışma konusu olmuştur. Yayımcı ve yazar Mustafa Ruhi Şirin’in “Eğitimci yazarlar” adını verdiği bir yazar grubu, çocukluk çağlarına göre bir edebiyatı edebiyat diye kabul etmemektedir. Şirin bu anlayışın çocuk edebiyatını sınırlandıracağını, böyle bir anlayışla da edebiyatı bağdaştıramayacağını belirtmiştir: “Psikoloji sahasındaki gelişmeler sonucu, çocukluk çağlarına uygun edebiyat yapılması görüşünden yola çıkanlar böyle bir edebiyata ‘çocuk edebiyatı’ demeyi uygun bulmuşlardır. Okuyucusu sadece çocuklar olan bir yazma işinin edebiyat olamayacağı muhakkaktır. Bu anlayışla yapılmış edebiyata ‘eğitici edebiyat’ demek daha yerinde olacaktır. Oysa biz, çocuk edebiyatı yerine çocuklar için edebiyat ifadesini kullanmayı tercih ediyoruz” (1987: 8). Böylece Şirin, bu konuya tanımsal ayrımlar getirerek, “çocuk edebiyatı” yerine “çocuklar için edebiyat” demeyi önermiştir.

Yine, bazı yazarlar çocuk edebiyatı adlandırmasına kuşkuyla yaklaşmaktadır. Cemil Meriç, çocuk edebiyatının ne sınırlarının ne de içeriğinin belli olduğunu söyledikten sonra şunları saptamıştır: “Çocuk edebiyatı, çocuklar için yazılan kitapların bütününe kucaklıyor ama çocuk, büyükler için yazılan kitapları da okur. Yaşla baş arasında kesin bir münasebet kurmak mümkün değil” (1983:3).

Enginün de aynı görüşü savunmaktadır: “Çocuk edebiyatı çocukların okuması için yazılmış, derlenmiş veya yayımlanmış olan bütün yayınları içine almakta. Aslında çocuklar için müstakil bir ‘edebiyat’ yaratmanın gerekli olduğunu sanmıyorum” (1987:37). Buradan da anlaşılacağı gibi bazı yazar ve araştırmacılar çocuk edebiyatı adlandırmasına gerek olmadığı düşüncesindedirler. Bu görüşlere karşı çıkan Gülten Dayıoğlu, bu tartışmanın var oluşunu eleştirerek düşüncelerini şöyle dile getirmektedir. “‘Çocuk edebiyatı’ diye ayrı bir edebiyat kolu yoktur, diyenlerin amaçlarını hiçbir gün anlayabilmiş değilim. Çocuk edebiyatının, genel edebiyat yelpazesinde özel bir yeri vardır” (1987: 317). Dayıoğlu’nu destekleyen Mehmet Başaran da “Biz inansak da inanmasak da ‘çocuk’ kadar gerçek bir olgu ‘çocuk yazını’ da...” (1987: 315) derken bu tanımsal kargaşanın aslında bitmiş olduğunu ima etmektedir. Günümüzde hem araştırılacak çocuk edebiyatı ürünleri hem de çocuk edebiyatı üzerine yazılmış araştırma kitapları bulunduğundan bu

tartışmanın sona erdiği düşünülebilir. Bu görüşü teyit eden Alpay, “Ülkemizde de artık yetişkinler edebiyatından ayrı doğrudan çocuklara yönelmiş, onlara seslenen bir çocuk edebiyatından söz etmek mümkündür.” (1987: 71) demektedir. Sonuç olarak gerek konu gerekse kullanılan dil açısından çocuklar için yazılan edebiyat ürünleri söz konusudur. Buna, kısaca “çocuk edebiyatı” demekte bir sakınca görülmemektedir.

Çocuk edebiyatı deyimi çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar (Oğuzkan, 1987: 216).

Gökşen’e göre çocuk edebiyatı “çocuğun fikir ve sanat eğitimine katkıda bulunarak çocukta sanat duygusu ve üstünlüğü uyandıran, tekniği, ilkeleri olan, güzel ve etkili ürünlerden oluşan edebiyattır” (1980: 87).

“Okul öncesi ve okul çağında çocuğun ihtiyacını karşılamak için oluşturulan edebiyata çocuk edebiyatı demek mümkündür” (Koçoğlu, 1987: 37).

“Çocuk edebiyatı, henüz yetişkin olmayan ve eğitilmesi gereken, toplumumuzun en genç üyelerinin düşünce dünyasına seslenebilecek sözlü ve yazılı ürünlerin tümüne verilen isimdir” (Ciravoğlu;2000:9). Oğuzkan ise “çocuk edebiyatı” sözünden, 2-14 yaşları arasındaki kimselerin ihtiyaçlarını karşılayan bir edebiyatın anlaşılması gerektiğini söylemiş ve çocuk edebiyatını “Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eslere verilen genel ad” (2001: 3) olarak tanımlamıştır.

Bunların yanında çocuğun gelişim özelliklerini ve içinde bulunduğu yaş düzeyinin önemini vurgulayan Sever, çocuk edebiyatını “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı” (2003:9) olarak tanımlamış ve çocuk edebiyatının eğitim işlevi üzerinde durmuştur. Çocuk edebiyatını işlevsellik ve estetik değerler üzerine oturtan bir başka kişi olan Dilidüzgün de çocuk edebiyatını “çocuğa görelilik” özelliğine sahip ve “sanat eğitimi veren” yayınlardan oluşması gerektiğini savunur ve bu yayınların çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması gerektiğini öne sürer(1996:41-42). Bütün bu tanımlardan yola çıkarak gerek gelişim düzeyi gerek yaşı gerek dili gerekse ihtiyaçları bakımından çocuklara seslenen edebiyata “çocuk

edebiyatı” denildiği söylenebilir. Ayrıca, çocuk edebiyatının bir takım işlevleri olduğu ve bu işlevleri yerine getirirken “çocuk gerçekliğinden” hareket etmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.

Türü ne olursa olsun çocuk edebiyatı ürünleri ele aldıkları konular, anlatım teknikleri ve kişi kadrosu bakımından çocukların renkli ve masum dünyasını olumlu yönde geliştirmeye, onlara birtakım değerleri ve doğru davranış kalıplarını kazandırmaya yöneliktir (Arseven 2005: 51).

Çocuk edebiyatı işlevi bakımından çocuğun eğitiminin önemli bir bölümünü üstlenmiştir. Ancak çocuk edebiyatını yalnızca eğitim veren bir araç, ahlâki değer yargılarını içeren bir rehber olarak tanımlamak yetersizdir. Çocuk edebiyatının edebi değer taşımaya, estetik zevk ve düşünce içerisinde kaleme alınmasına da ihtiyaç vardır (Yalçın ve Aytaş 2003: 16 -17).

Şirin; çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine eğilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyat olarak tanımladığı çocuk edebiyatıyla ilgili düşüncesini şöyle dile getirmektedir:

“Çocuk edebiyatı, çocuklara çocukluğu ya da çocuğu anlatan bir edebiyat değildir. Böyle bir edebiyat kendini sınırlandırır. Çocuk her şeyden önce iyi, nitelikli çocuk kitabından ve yazarından, kendisini çocukluğundan çıkarmasını ve kendi dünyasına götürmesini bekler. Çocuğa çocuk olduğunu hatırlatan, onu küçümseyen bir edebiyat çocuk dünyasını yansıtamaz. Bu tür edebiyatı basit ve çocukça bulabilir. Çocuk sadece kendisi için yazılanları okumakla yetinmez. Yetişkinlerin okuduğu kitaplara da yönelebilir. Çocuk edebiyatı alanı bu yönüyle daha da genişliyor. Çocuk edebiyatı önce edebiyattır. Edebiyat yönü ile edebiyatın içinde en incelikli yazarlık biçimidir. Her yaştan okurun ilgisini çekebilen, okunabilen, dili, anlatımı ve biçimi ile edebiyatın içinde yeni bir türdür” (2000: 10).

Yalçın ve Aytaş da Şirin gibi, çocuk edebiyatının edebiyatın diğer türlerinden keskin çizgilerle ayrılamayacağı, büyüklere seslenen birçok edebiyat eserinin çocuklara da hitap edebileceği düşüncesine sahiptirler ve çocuk edebiyatını şöyle tanımlarlar:

“Çocuk edebiyatı, edebiyatın bütün alanlarında ve söz sanatlarında bulunan niteliklerin tamamını içinde barındıran, ancak kendisine seçtiği hedef kitlenin

özelliklerini yetişkinler için yazılan edebi türlere göre daha fazla göz önünde bulunduran; hayata, ahlâka ve yüksek değerlerle çocuğun gelişimine ait değerlere daha çok önem vererek, bunların ön plâna çıkmasına dayanan bir alandır” (2003: 18).

Çocuk edebiyatını “Üç yaşla ergenlik çağı arasındaki çocukların bilisel ve duygusal dünyasını sözlü ve yazılı sanat ürünleriyle besleyen etkinlikler alanı” olarak tanımlayan Güteryüz çocuk edebiyatının beslendiği alanları çocuk edebiyatının boyutları olarak değerlendirmiş ve bunları toplum, birey, doğa, felsefe ve evrenle kurulan ilişkiler olarak şöyle ele almıştır:

“Toplumsal Boyut: Çocuk edebiyatı ürünleri toplumsal yapıya göre şekil alır, bu yapıyı biçimlemek ve yeniden yapılandırmak için de bir araç işlevini görür.

Doğasal Boyut: Doğa insan yaşamını ve davranışlarını biçimleyen, sonuçlandıran ve insanoğlunun yeterince keşfedemediği bir güçtür. İnsanı kuşatan onunla barışık olma, onu keşfederek yaşama çabası elbette çocuk edebiyatının önemli bir bölümünü oluşturur.

Bireysel Boyut: Çocuk edebiyatı, bireyin önemini ortaya koymak, dahası yaratıcılığını geliştirmek için ortak bir kültürel çerçeve oluşturur. Gelişmiş bireylerden oluşan toplumun büyük uygarlıklar kurabileceği ve daha mutlu bir dünya oluşturabilecekleri beklenir.

Felsefi Boyut: Çocuk edebiyatında çocuğa kazandırılacak düşünce biçimi, dünyaya bakışı, bilimle evrenin yasalarının tutarlılığı felsefe kapsamında değerlendirilir. Çocuğa kesin, tartışılmayan, mutlak hakikatler vermek, gerçeğin tek ve bir olduğu gibi öznel yaklaşımlar takınmak; çocuğun yaratıcı ve eleştirel düşünme gücünü kırabilir, dahası çocuk bütünü görmeyebilir. O nedenle ele alınan konuya etki eden etmenler nedenleriyle birlikte verilir; doğanın, toplumların değişim ve dönüşüm yasaları dikkatle ele alınabilir. Bu özellik de çocuk edebiyatının felsefi boyutu olarak ifade edilir.

Evrensel Boyut: Edebiyat ürünleri, insanlığın oluşturduğu değerlerden yararlanılarak üst düzey düşünsel bireşimler sonucunda oluşmaktadır. Bu nedenle ele aldığı konular ve oluşturduğu değerlerin herkesi ilgilendirmesi evrensel boyut olarak değerlendirilir” (2003: 41-43).

Çocuk edebiyatı anlamadan, sorgulamadan karar veren insanlar yerine; düşünerek, duyumsayarak karar verebilecek duyarlı insanların yetiştirilmesine dönük bir çabanın ürünü olarak da adlandırılabilir (Sever, 2003:16).

“Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır” (Şirin 2000: 91).

Çocuk yetiştirmek bilgi isteyen bir iştir ve çocuklar her zaman eleştirmenden çok bir modele ihtiyaç duyarlar... İlk eğitimine ailede başlayan çocuk, çevresiyle etkileşimde bulunarak öğrenir ve eğitilir. Çocuğun çevresiyle olumlu etkileşimi, öğrenim ve eğitimi hızlandırır. Bu etkileşimin önemli öğelerinden birisi de çocuk edebiyatıdır (Konar, 2007: 463).

Dünya çocuk edebiyatını çok geniş bir dünya olarak ele almak gerekmekte ve tam bir tablosunu çizmek imkânsız gibi görünmektedir. Konuları ister istemez sınırları aşmaktadır. Çocuklar haritada sınır işaretlerine aldırmamaktadırlar. Bu edebiyat çağlar boyu yelken açmış pusulasız bir gemi gibidir. Uğradığı her limandan ganimetler devşirmiştir (Meriç 1978: 307).

Kocabaş'ın aktardığı kadarıyla Georgiou çocuk edebiyatının amaçlarını şu şekilde belirlemiştir: “Görmek, düşünmek ve hissetmek yoluyla çocuğun dünyasını geliştirmesine fırsat vermeli ve çocuğun kişiliğine uygun hikayelerde kendini araması ve bulmasına yardımcı olmalıdır. Büyümekte olan çocuğun, doğasında olan bazı duygular ve hareketler vardır. Bunlar: ufuklarını genişletmek, bir gruba üye olmak, tecrübe edinmek, ortak ilgileri paylaşacak arkadaşları seçerek bağlılığı hissetmek, başarıya duygusunu tatmak, gülmek, oynamak, estetik olma yolunu araştırmak, geçmişin yargısını ve geleceğin planını yapmaktır. Çocuk edebiyatı çocukların bu duygu, hareket ve ihtiyaçlarını karşılamayı amaç edinmelidir”(1999:9).

Çocuk edebiyatının çocuklara sağladığı yararları Ciravoğlu şu şekilde sıralamıştır: “Çocukların duygu, düşünce ve hayal dünyalarını, konuşma ve okuma, kavrama ve karşılaştırma becerilerini geliştirir; hayat boyu öğrenmelerine, eğlenmelerine, etkilenmelerine, ilgi çekici olayların farkına varmalarına katkı sağlar; tarih, coğrafya, fen bilimleri, edebiyat derslerinde tanıdığı şahıslara ve onların eserlerine ve çevrelerine ilgi duymalarını sağlar; çocukların romandaki kişilerin yerine kendilerini koyarak yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olur” (2000: 79).

Çocuk gerçeği yetişkininkinden çok farklıdır. Çocuk farklı değerlerle ve imgelerle dünyaya baktığı, çevresini farklı algıladığı için kendine özgü olarak oluşturulmuş eserlere de gereksinimi olduğu yadsınamaz. Bu nedenle çocuk edebiyatının varlığı çocuğun aşağılanması değil, onun yüceltilmesi, ona ayrı bir özen ve ilgi gösterilmesi anlamını taşır. Çünkü çağdaş eğitimin gerekleri, çocuktan kitap ile yazınsal bir iletişim kurmasını, okuma alışkanlığı edinmesini, özgür ve eleştirel düşünmesini istemektedir (Dilidüzgün, 2007:21).

Sever bilişsel süreçlerin gelişmesinde edebiyatın önemli bir işlevi olduğunu, özellikle çocuk edebiyatının, “gözlemleme”, “karşılaştırma”, “sınıflandırma”, “uygulama”, “eleştirme” yapma olanakları yaratarak, çocuklarda düşünme ile ilgili bazı temel işlemlerin gelişmesine katkı sağladığını savunur (2003:39).

Çocuk Edebiyatının Ülkemizdeki Tarihsel Gelişimi

Edebiyatımızda çocuklar için söylenmemiş olsa da onların da yararlandığı sözlü halk edebiyatı ürünleri çocuk edebiyatının ilk ürünleri sayılabilirler. Destanlar, masallar, bilmeceler, ninniler, maniler, tekerlemeler, söylenceler, Dede Korkut Hikayeleri çocukların severek dinledikleri halk edebiyatı ürünleridir. Nabi'nin Hayriyye'si (17. yüzyıl), Sünbülzade Vehbi'nin Lütfiye-i Vehbi'si (19. yüzyıl) ise çocuklar için değil onların eğitimi üzerine yazılmıştır.

Bizde çocuk edebiyatı konusu ancak Meşrutiyetten sonra kendini duyurmuştur. Öğretmen okullarına Batılı eğitim anlayışının girmesi buna ön ayak olmuştur. Çocuk edebiyatının bizde çok geç gelişmesinin çocuğa ve öğretmene verdiği sıkıntıyı Alangu şöyle anlatmaktadır: "Rastgele okuyuş yalnız, çok eski devirlerin çocukları için değil, Meşrutiyet, hatta uzun süre Cumhuriyet nesillerinin de bir çaresizliği olmuştur. Okuma öğrendiğim günlerde çaresizlikten babamın meslek kitapları ile gündelik gazeteleri uzun süre okumak zorunda kaldığımı çok iyi anımsıyorum. Meşrutiyetten bu yana, Cumhuriyet'ten 1940'lı yıllara kadar çocuk kitabı o kadar azdı ki, öğretmenler birkaç kitabı önerdikten sonra duraklamak, çocukların büsbütün düzeysiz ve kötü eserlerin kucağına düşmemeleri için zamanı gelmediği halde, yaş basamaklarını düşünmeden edebi yapıtlara yöneltmeye çalışırlardı" (1965: 45). Tanzimat döneminde, Batı dillerinde yazılmış kitapların dilimize çevrilmeye başlanmasıyla çocuk klasikleri de dilimize çevrilir; fakat bu çevirilerde çocukların

anlayabileceği bir dil kullanılmaması çocuk klasiklerinin çocuklar tarafından okunmasını zorlaştırmıştır. Özellikle o dönemde okur-yazar oranının oldukça düşük olduğu düşünülürse bu zorluk daha iyi anlaşılır. Yapılan bu çeviriler arasında şunlar sayılabilir: Yusuf Kamil Paşa, Fenelon'un Telemakını; Vakanüvis Lütfi, Daniel Defoe'nin Robinson Crusoesunu; Mahmut Nedim, Jonathan Swift'in Gülliver'in Seyahatnamesini vb. çevirmişlerdir. Çeviri konusunda Şinasi La Fontaine'den "fabl", Recaizade Ekrem ve Ahmet Mithat Efendi "manzum" çevirileriyle iyi örnekler vermişlerdir.

İlk çocuk gazetesi Mümeyyiz (1869) de Tanzimat döneminde çıkartılmıştır. Daha sonra Sadakat (1875) -sonra adı Etfal olur- adlı çocuk gazetesi çıkartılmıştır. Bu dönemde çocuk dergileri de çıkartılır. Bahçe (1880), Çocuklara Kıraat (1882), Vasita-i Terakki (1882), Çocuklara Arkadaş (1882), Çocuklara Talim (1887), Çocuklara Rehber(1896), Çocuk Bahçesi (1904) aralıklarla yayımlarını sürdüren çocuk dergileridir. Günümüzde belirli bir çocuk gazetesi yoktur. Bazı gazetelerin belirli sayfalarında çocuklar için ayrılmış köşeler vardır. Bununla birlikte çocuk dergileri oldukça çoktur. Çeşitli yayınevlerinin, kuruluşların, bankaların çıkarttığı çocuk dergileri vardır.Yalnız, çocuk dergilerinin nicelik olarak çok olması nitelik olarak da iyi oldukları anlamına gelmemelidir.

II. Meşrutiyetten sonra Yüksek Öğretmen Okulu müdürü Satı Bey çocuk edebiyatının önemini vurgulayarak çocuk şiir ve şarkılarının olmadığına dikkat çeker. O dönemin sanatçılarından Alaattin Gövsa Çocuk Şiirleri (1911), Ali Ulvi Elöve Çocuklarımıza Neşideler, Tevfik Fikret Şermin (1914) adlı çocuk kitaplarını yayımlayarak bu konudaki boşluğu doldurmaya çalışırlar.

Milli edebiyat döneminde de Ziya Gökalp, Ali Ekrem Bolayır, Mehmet Emin Yurdakul, İsmail Hikmet Ertaylan, Fazıl Ahmet Aykaç, Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy şiirlerle çocuklara seslenirler. Yine bu dönemde Ömer Seyfettin, Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın, aslında büyükler için yazdıkları, öyküleri çocuklar tarafından ilgi görür.

Kimi yazarlarımızın 1930'lardan sonra çocuk romanı yazmaya karşı ilgi göstermeleri ve ortaya birtakım eserler koymaları da bir önemli gelişme olarak değerlendirilmelidir. Mahmut Yesari'nin Bağrıyanık Ömer (1930), Rakım Çalapala'nın 87 Oğuz (1933), Huriye Öniz'in Köprü Altı Çocukları (1936), İskender

Fahrettin Sertelli'nin Tahtları Deviren Çocuk (1936) ve Cahit Uçuk'un Türk İkizleri (1937) adlı kitapları böyle bir ilginin sonucu ortaya çıkmıştır.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarından başlayarak dünya çocuk klasiklerinin dilimize kazandırılması için de büyük çabalar harcanmıştır. İlk çeviri çalışmaları Milli Eğitim Bakanlığının öncülüğüyle başlamış, daha sonraları bazı yayınevleri de kendi güçlerine göre bu çalışmalara katılmışlardır. Bugüne değin yayımlanmış çeviri kitaplarının ne derece başarılı ve yararlı oldukları tartışma konusu yapılabilir ise de bugün çocuklarımızın yararlanabilecekleri geniş kitap hazinesinin oluşmasında bu çeviri etkinliklerinin büyük katkısı olmuştur. Çocuk kitaplarının çevrilmesinde emeği geçenler arasında Yaşar Nabi Nayır'ı, Hayrullah Örs'ü, Kemal Kaya'yı, Naime Halit Yaşaroğlu'nu, Nurullah Ataç'ı, Vasfi Mahir Kocatürk'ü ve Nihal Yalaza Taluy'u sayabiliriz.

Cumhuriyet döneminde Ahmet Kutsi Tecer, Necmettin Halil Onan, Ömer Bedrettin Uşaklı, Kemalettin Kamu, Vasfi Mahir Kocatürk çocuklar için şiir yazan sanatçılardır. Bu dönemde çocuklar için yazılan öykü ve romanlar çok azdır. Var olanlar da pek başarılı örnekler değildir. 1928 yılında başlatılan okuma yazma seferberliği, 1936 yılında da Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun çabalarıyla çocuk edebiyatına yönelik olumlu çalışmalar yapılmıştır. Burada Huriye Öviz'in Köprüaltı Çocukları adlı öyküsünü belirtmek gerekir. Çocuk edebiyatı düşüncesinin oluşmadığı yıllarda başvuru halk edebiyatı ürünlerinden masalların derlenmesi çalışmaları bu dönemde olur. Naki Tezel Çocuk Masalları (1943) derlemesiyle bu çalışmaları başlatır. Eflatun Cem Güney de bu konuda çalışmıştır. Dertli Kaval, Nar Tanesi, Bir Varmış Bir Yokmuş önemli çalışmalarıdır.

Çocuklar için yazılmış biyografi türünün ilk örneklerini Rakım Çalapala'nın Mustafa Atatürk'ün Romanı, Falih Rıfkı Atay'ın Babanız Atatürk adlı yapıtları oluşturmaktadır.

Çocuklar için yazılmış anı türünün ilk örneklerini Halide Nusret Zorlutuna'nın "Benim Küçük Dostlarım", Nahit Nafiz Edgüer'in "Atatürk'ten Anılar" adlı yapıtları oluşturmaktadır.

Çocuk edebiyatının gelişimi içinde Orhan Veli Kanık'ın La Fontaine Masalları'nı şiir biçimine dönüştüren çalışması ile Nasrettin Hoca Hikayeleri'ni de belirtmek gerekir.

1979 yılında Unesco bu yılı Dünya Çocuk Yılı ilân etmiştir. Bütün dünyada olduğu gibi bizde de bu konuda birçok çalışma yapılmış, üzerinde konuşulmuş olmuştur.

Günümüzde ise birçok sanatçı çocuklar için kitap yazmıştır. Ceyhun Atuf Kansu, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Cahit Külebi, Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz, Orhan Kemal, Talip Apaydın, Fakir Baykurt, Muzaffer İzgü, Ülkü Tamer, Güngör Dilmen, Ali Püsküllüoğlu, Ayla Kutlu, Müjdat Gezen, Sulhi Dölek, Feyza Hepçilingirler, İpek Ongun, Gülten Dayıoğlu, Yalvaç Ural, Fatih Erdoğan, Aytül Akal, Ayla Çınaroğlu bunlardan birkaç tanesidir (Baraz, 1987: 203- 207).

Çocuk kitaplarının ilginçliğini, çekiciliğini ve kolay okunurluğunu sağlayan öğelerden biri, belki en önemlisi resimdir. Son yıllarda yayımlanan çocuk kitaplarında bu konuya gereken önemin verildiği görülmektedir. Bu önem verişin bir sonucu olarak kimi sanatçılar kitap ressamlığı alanında büyük başarılar göstermişlerdir. Son çıkan resimli kitaplarda başarılı çizgileriyle ilgiyi çeken ressamlar arasında Orhan Peker'i, Ferruh Doğan'ı Yalçın Çetin'i ve Tan Oral'ı sayabiliriz (Özkırımlı, 2004: 354).

1.2. Çocuk Kitaplarının Özellikleri ve Çocuk Eğitime Katkısı

Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Çocukların bedensel ve zihinsel gelişim evrelerinde sağlıklı bireyler olarak yetişebilmeleri için gereksinimleri, ilgileri ve ihtiyaçları dikkate alınarak, titizlikle yazılmış edebî türler sunulmalıdır. Bu konuda Ciravoğlu şu nitelikleri sıralar:

“Çocuk kitaplarında aranılan nitelikleri biçimsel ve içeriksel olmak üzere iki grupta ele almalıyız. Bu niteliklerden birinden birisi eksik veya yarım olursa çocuğun dikkatine sunduğumuz eser bizi amaçladığımız sonuca ulaştıramaz.”

Çocuk kitaplarında aranan niteliklere bakıldığında bu niteliklerin biçimsel ve içeriksel olmak üzere iki ayrı grupta belirlendiği görülmektedir.

A) İçeriksel Nitelikler:

1. Çocuk öykü ve romanlarında konu, anlaşılabilir ve net olmalıdır. Ayrıca çocuk dünyasına seslenebilecek bir konu seçilmesi oldukça önemlidir.

2. Çocuk eserlerinde yer alan karakterler sayıca çok olmamalı ve kesin çizgilerle ve birbirinden ayrılabilir nitelikte olmalıdır.

3. Çocuk hikâye ve romanlarında betimlemeler, konunun geçtiği çevre, kahramanların ruhsal durumu çok iyi verilmelidir. Çocukların kavrayamayacağı betimlemeler, psikolojik çözümler eserde yer almamalı.

4. Eserin başlayışı ve bitişi arasında geçen zaman, çocuğun kavrayabileceği nitelikte olmalıdır. Eserin plânı sade düzenlenmelidir.

5. Eserin dili, açık ve anlaşılır olmalıdır.

6. Eserin okunmasında sürükleyiciliği sağlayacak canlı öğeler bulunmalıdır.

7. Eser çocuğu olumlu duygulara yönlendirecek nitelikte olmalıdır.

B) Biçimsel Nitelikler:

1. Kitabın boyutları çocukların sevebileceği, kolayca sayfaları karıştırabileceği nitelikte olmalıdır.

2. Kitabın cildi sağlam olmalı, sayfaları dağılmamalıdır.

3. Sayfalar, genellikle 1. hamur kâğıt ve kolay yırtılmayan cinsten seçilmelidir.

4. Metnin yazıldığı harfler, çocuğun seviyesine uygun bir irilikte seçilmeli, satır araları uygun genişlikte olmalıdır.

5. Kitap çocuğun seviyesine göre çok veya az resimlenmelidir. Okul öncesi çocuğun kitabında metin çok az, resimler ise gerekirse tüm sayfa boyunca kullanılacak nitelikte olmalıdır. Öte yandan bir ilkokul son sınıf öğrencisi için 6-16 sayfada tekrarlanan bir resmin olması yeterli sayılabilir.

6. Resimler, genellikle renkli baskı tekniğiyle olmalıdır. (1997: 79)

Yörükoğlu, çocuk kitaplarında nelerin sakıncalı olduğunu belirtmenin daha doğru olduğunu dile getirerek, sakıncaları şöyle sıralamıştır:

- Çocuk kitapları her türlü kör inanç ve önyargılardan arınmış olmalıdır. Irk üstünlüğü, din ayrılığı, bağnazlık, dolaylı ya da doğrudan aşılmalıdır.

- Yurt sevgisi, ulusal değerler ve Türklük bilinci işlenirken evrensel değerler bir kenara itilmemeli, ülkeler arasında düşmanlık ve öç alma duyguları körüklenmemelidir.

- Yiğitlik abartılmamalı; çocuklara, yanılmaz insan, üstün insan, her şeyi bilen insan örnekleri sunulmamalıdır. Başka bir deyişle, etiyle kemiğiyle, olumlu ve olumsuz yanlarıyla insan tanıtılmalıdır. Çocuk kitaplarında, çelişkileriyle, değişen düşünce ve duygularıyla insanı görmeli; başkalarında kendisine benzerlikler

bulabilmelidir. Katı ahlak kuralları içinde sıkışıp kalmamalı, hoşgörü ve esneklik kazanmalıdır.

- Alın yazısı, yazgı gibi insanın boynunu büktüren, savaşım gücünü köstekleyen inanışlara yer verilmemelidir.

- Her kitap bir dizi ahlak yargısıyla sonuçlandırılmamalıdır. Köprüaltı Çocukları, Öksüz Ayşe türünden acıma duygusunu sömüren kitaplar en azından yararsızdır. Polianna gibi tanınmış bir çocuk öyküsü de bu kötü örnekler arasında yer alır. Bu öyküde, çevresindekileri mutlu etmek için insan üstü çaba gösteren bir kız çocuğu anlatılır. Ne üzüntü, ne kırgınlık, ne de öfke duymayan böyle bir kahraman nasıl benimsenir? Olsa olsa erişilmez bir varlık olarak okuyucuda bir küçüklük duygusu yaratır (1997:62).

Çocuk yayınları da diğerleri gibi eşgüdümlü bir çalışma gerektirir; hatta diğerlerinden daha çok... Yazarın içerik, dil ve anlatım konusunda gösterdiği titizlik, kitabı yayıma hazırlayacak diğer elemanlarca da gösterilmelidir. Çocuk yayınlarında içerik, dil ve anlatım özelliklerinin yanı sıra biçimsel özelliklere de önem verilmelidir. Biçimsel özellikler deyince kitabın resimlenmesi, kapak düzeni, yazı biçimi, kağıt kalitesi, kitap boyutu gibi özellikler anlaşılmalıdır.

Çocuk kitapları çocuğa görelilik ilkesine uygun şekilde hazırlanmalıdır. Kısaca değinilecek olursa çocuğa görelilik ilkesi şunları içerir:

Bu ilke ile çocukların minyatür yetişkinler olmayıp, kendilerine özgü gelişim özellikleri taşıyan bireyler olduğunun altı çizilir. Çocuğa, çocuk gözü ile bakmanın öğrenmeye katkıları değerlendirilir.

Çocuğa görelilik ilkesi, yirminci yüzyılın başlarında eğitimci John Dewey tarafından benimsenmiş ve savunulmuştur. Dewey sınıflara klasik sıralar yerine, çalışmaya ve gerçek iş yapmaya olanak sağlayan masaların konmasını önermiştir. Çünkü, ona göre, çocuk, çevresiyle ilgilenme, hareket etme, iş yapma ve etkinlikte bulunma güdüleriyle yüklüdür; gelişebilmesi için, bunların doyurulması ya da olumlu bir yöne kanalize edilmesi gerekir. Çağdaş öğretim sistemleri ve yöntemleri, bu düşünüşün ürünü olarak eğitim alanına çıkmıştır. Çocuğa görelilik ilkesi, eğitimi öğrencilerin buldukları gelişim düzeyine uygun olarak düzenlemeyi, onlara saygı göstermeyi, ona uygun hareket etmeyi içine alır. Özellikle, öğretimin öğelerini oluşturan çevre araç ve gereçleri ya da eğitim ortamı ve öğretim programı çocuğa

görelilik ilkesine göre biçim alır. Hatta okulun yerleşimi ve örgütü bile bununla ilgilidir.

Çocuğa görelilik ilkesinin en genel tanımı, çocuk gelişirken ona yapılacak her türlü etkinin, çocuğun o anda içinde bulunduğu gelişim düzeyine uygun olması ile ilişkilidir. Henüz yürümeyi öğrenecek duruma gelmemiş bir çocuğa yürümeyi öğretmeye çalışmak ne kadar gereksiz bir davranış olursa, henüz okuma yazmayı öğrenecek bir düzeye erişmeyen bir kimseye de okuma yazmayı öğretmeye çalışmak, o kadar gereksiz bir davranış olur. Bunu yaparken, çocuğun o andaki durumunu ve özelliklerini dikkate almamak, çocuğa görelilik ilkesine aykırı düşer.

Eğitimde çocuğa görelilik ilkesi, en somut konulardan en soyut konulara kadar örneklenebilir. Çocuğun sınıfta oturacağı sandalyenin biçimi ve yüksekliği, çocuğa görelilik ilkesine uygun olduğu zaman, çocuk rahat edecek, çalışırken herhangi bir sıkıntı duymayacaktır. Bu durum, çocuğun sağlıklı eğitim ve öğretimine yardım edecektir. Böyle bir davranış, çocuğun bedensel gelişimine uygun bir davranış olacaktır. Bu durum, eğitimde çocuğun kullanacağı oyuncak, defter, kalem, kitap gibi bütün araç ve gereçlere kadar götürülebilir. Örneğin, kitabın büyüklüğü, biçimi, puntosu, satır aralıkları, satır uzunlukları ve içindeki konular, çocuğun o andaki durumuna ya da özelliklerine uygun olmalıdır. Bu ilkeyi uygulamak öğretmenlerin, çocuğun gelişimi ile ilgili psikoloji bilgilerine sahip olmasını da gerektirir.

Özetle çocuğa görelilik ilkesi;

- a. Öğretimin öğrenciye uygun olarak yürütülmesi,
- b. Öğrencinin öğrenmesini engelleyen durumların gözlenmesi ve giderilmeye çalışılması,
- c. Öğrencinin öğrenme gücünün ve hızının tanınması, öğretimin bu özelliklere göre ayarlanması,
- d. Öğrencinin özel yeteneklerinin ortaya çıkarılması ve geliştirilmeye çalışılması,
- e. Kimi zaman öğrencilerin düzeylerinin belirlenip seviye grupları oluşturulması ve bu grupların faaliyetlerde dikkate alınması,
- f. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının sınıf içi ve sınıf dışı çalışmalarda göz önünde bulundurulması,

g. Öğrencilerin kişisel sorunlarıyla ilgilenilmesi ve bunlar için çözüm yolları aranması

h. Derslerin öğrencilerin aktif katılımını sağlayacak biçimde düzenlenmesi gibi hususları kapsamaktadır (Karatekin ve Durmuş, 2008: 11-12).

Rakım Çalapala çocuk kitaplarında bulunması gereken özelliklere dikkat etmiş ve çocuğa görelilik ilkesini göz önünde tutarak onların seviyelerine uygun bir şekilde eserlerini oluşturmuştur.

Çocuk Kitaplarının Çocuk Eğitime Katkısı

Çocuğun yetiştirilmesinde kitabın yeri göz ardı edilerek çok uzun bir zaman çocuk kendi haline bırakılmış. Büyükler için söylenen yazılan eserlerin çocuklar tarafından da dinlenmesi, okunması beklenmiş. Çocuk edebiyatının temelini yine büyükler için yazılmış yapıtlar oluşturmaktadır.

Çocukların da kendilerine özgü bir dünyaları olduğu, okuma gereksinimi duyduğu görülmüştür. Büyüklerin için yazılmış olan kitapların bazıları da zaman içinde çocuklar için uyarlanmıştır. Günümüzde bilinen ünlü çocuk klasikleri bunlar arasındadır. Çocuk edebiyatı Avrupa'da 17. yüzyılda gelişmeye başlar. Bizde ise Tanzimat dönemine kadar ortak (anonim) halk edebiyatı ürünleri çocuklara seslenen yegane yazın ürünleriydi. Tanzimat Döneminde Batı dillerinden çevirilerin yapılması çocuk klasikleri sayılan kitapların da dilimize çevrilmesini sağlamıştır.

Kitap çocuğu geleceğe, yaşama hazırlarken aynı zamanda iyi bir arkadaştır. Çocuk kendi düzeyine uygun bir kitabı okumaktan zevk alır. Çocuğu kitapla tanıştıran geleceğini tanıtmış oluruz. Çocuğa kitap sunarken kitabın çocuğun yaşına, gelişim düzeyine uygun olup olmadığı bilinmelidir. Çocuk kitaplarında bazı özellikler bulunmalıdır. Çocuk kitaplarının oluşturulması eşgüdümlü bir çalışmayı gerekli kılar. Yazılmasından basılmasına kadar hepsi bir bütünü oluşturur. Çocuk kitaplarında içerik, dil ve anlatıma verilen önem kapak, kağıt, punto, resimleme konularında da devam etmelidir. Her kitap her çocuk için uygun olmayabilir. En iyi kitap çocuğun beğendiği kitaptır. Bunun unutulmaması gerekir. Masal, fabl, destan, efsane, öykü, roman, biyografi, anılar, gezi yazıları, doğa ve fen olaylarını anlatan yapıtlar, şiirler, çocuk piyesleri, çocuk gazete ve dergi yazıları çocuk yazını anlatım türleri arasında sayılabilir (Baraz, 1987: 215).

Coody, çocuk edebiyatının çocuğun zengin dil deneyimi için, her zaman hazır ve temin edilebilir bir kaynak (Coody; akt: Gönen, 1988: 28, Akın, 1998: 61) olduğunu belirtmiştir. “Kelimeler yardımıyla çocuk, sembolik bir düzeyde nesne ve anlamlarla uğraşmaktadır” (Caferoğlu, 1991:2). Çocuğun kitapla karşılaşması, hem duyarak öğrendiği sözcükleri görerek tanınmasını, hem de duymadığı sözcükleri görerek öğrenmesini sağlar. Bu şekilde çocuk, duyduklarıyla gördükleri arasında kurduğu ilişkilerle düşünmeyi öğrenir (Alpay, 1984: 44). Söyleyiş ilkelerine uygun olarak okunan metinlerin çocuklar tarafından dinlenilmesi, onlara, ses ve sözcüklerin doğru boğumlandırılmasına yönelik bir deneyim kazandırır; çocukların, dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirir; çocukların dil bilinci ve duyarlılığı kazanmasına yardımcı olur (Sever, 2003: 61).

Kitapla ilişki kurmak, okumayı bilmese de, konuşmakta güçlük çekse de her çocuğun hakkıdır. Resimli kitap ve dergiler okul öncesi dönemde dil gelişimini desteklediği gibi, çocuğun kendisini tanınmasına, kendini bulmasına olanak sağlar, toplumsallaşmasına yardımcı olur; yalnızlığı, kimsesizliği azaltır, sanatsal ve kültürel deneyimler kazandırır; sevinç, neşe, keyif kısaca haz verir (Alpay, 1985: 73). Çocuğun bütün gelişim alanlarına katkı sağlayan, onun dünya ile iletişimini kuvvetlendiren, okuma yazma becerisinin kazanılmasına yardım eden çocuk edebiyatı ürünleriyle çocuğu erken dönemde tanıştırmak, yararları düşünüldüğünde bir kez daha önem kazanmaktadır (Tür ve Turla, 1999: 13).

Erken dönemde uygun yapıtlar çocukları mutlaka olumlu yönde etkileyecektir. “Okul öncesi dönemde kitapla ilgili deneyimler, çocukların daha sonraki yıllarda okumayı öğrenmeye karşı duygu ve tutumlarını oluşturmada ilk adımlardır” (Gürkan,1993: 50). Bu nedenle okul öncesi dönemin ve resimli kitapların önemi dikkatlerden kaçmamalıdır. Resimli kitaplar, çocuğun belleğinde kavramların imgelerini oluşturur; kavramların görsel imgeleriyle çocuğun belleğine yerleşmesine olanak sağlar; çocukların duyu algılarını geliştirir; kavramsal gelişimini destekler; somut ve soyut kavramları öğrenmelerini kolaylaştırır; nesnelere sınıflandırma, gruplandırma; kavram oluşturma, anımsama, dikkat etme, düşünme gibi bilişsel süreçlerini işletir (Sever, 2003: 61).

Bir diğer ifadeyle, resimli kitaplar; çocuğun kavram, sözcük bilgisi, gramer, anlama, dinleme, sorulara cevap verebilme, öykü zincirini kurabilme, bellek, sıralı

cümle üretebilme, dili kullanabilme, çözümlene yeteneğini artırır, dilin zenginliğinin farkına vardırır, kitap ve okuma zevki uyandırır, denilebilir (Gönen,1988: 32-33).

Ayrıca resimli kitapların, çocuğun sanat eğitimine ve görsel algısına katkısı da unutulmamalıdır. Kitaplardaki resimler kendine has biçim ve biçemleriyle çocuğu kavrayacak, heyecanlandırarak, çocuğun düşünmesine ve yeni sorular üretmesine yardımcı olacaktır (İlhan, 2000: 400).

Kitaplar, günlük yaşamda karşılıklı konuşmanın (çocuk-yetişkin) önemli bir bölümünü oluştururlar. Toplumun değer sistemi ile birlikte, günlük ilişkilerdeki problem çözüme stratejilerini de yansıtır. Kitaplar, karşılıklı konuşmanın oluşturulmasında etken olduklarından, okunan kitabın anlaşılmasındaki güçlükler, yetişkinlerin çocuklar için daha iyi eğitimsel stratejiler yaratmasına yol açar (Gönen,1988: 30-41).

Kitaplar, çocuklara, anne, baba, kardeş dışında ilişki kurabileceği yeni arkadaşların, komşuların yer aldığı çevreyi tanıtır; bu ilişkileri, içinde sorunların, sevinçlerin, dayanışmanın, paylaşmanın olduğu değişik durumlarla örneklendirerek çocuk için, yeni yaşam kesitleri oluşturur; çocuklara, kendileriyle, çevresindeki yetişkinlerle, arkadaşlarıyla, kardeş/kardeşleriyle yaşayabileceği sorunların çözümüne ilişkin ipuçları sunar (Sever, 2003: 62).

İyi bir çocuk kitabı, çocuğun düşünme, sorun çözüme ve yaratıcılık gücünü artırır; çocukta doğa olaylarına karşı ilgi uyandırır; insanları ayırmaksızın sevmesine yardımcı olabilir; ailesine karşı bağlılık duygularını güçlendirmesini sağlar; gelişim düzeyine uygun davranışlar kazanmasına katkıda bulunur; dilin kurallarını erken yaşta öğrenmeyi ve dili geliştirmeyi sağlar (Şirin, 1994: 204-216). Aynı zamanda çocuğun resme, dramatik etkinliklere, müziğe vb. sanat alanlarına karşı ilgi duymasına yardım edebilir (Şirin,1994: 216).

İyi bir çocuk kitabı, çocuğun kendisini daha iyi tanınması, gerekiyorsa davranışlarını değiştirmesi ve kişiliğini geliştirmesi için ona kılavuzlukta bulunurken, çocuğa yaşamın değişik yönlerini öğrenmesinde, türlü insan tiplerini tanımada, başka ülkeler ve toplumlar üzerinde bilgi edinmesinde çok zengin imkânlar sağlar (Şirin, 1994: 215). Çocuklar, sanatçının kurguladığı olayların kahramanlarıyla özdeşim kurarak iyiye, güzele, doğruya yönelebilir; sanatçının yarattığı insana özgü

duygu yoğunluğu ile kıskançlık, nefret, düşmanlık gibi duygulardan arınabilirler (Sever,2003:62).

Genel olarak çocuklar, okudukları kitaplardan arda kalanlarla; bir yandan yetenek yelpazelerini genişletirken, diğer yandan da günlük yaşamlarını kolaylaştırıp renklendirirler (Gürmen, 1997: 78).

Özkan çocuk kitaplarının yararları üzerinde şöyle durur: “Çocuğun dinlenmesine ve bilgilenmesine yardımcı olur, ona canlılık kazandırır, günlük yaşam etkinliklerine katılmasını sağlar, sıkıntı verici nedensiz kaygılardan uzaklaşmasını için ona güç verir, yaşamın değişik yönlerini öğrenmesinde, çeşitli insan tiplerini tanımada, başka ülke ve toplumlar üzerinde bilgi edinmesine olanak sağlar, çocuğun kendini daha iyi tanımmasını ve kişiliğini geliştirmesine kılavuzluk eder, “iyilik, doğruluk, çalışkanlık vb” soyut kavramları canlı örnekler aracılığıyla öğrenmesine yardım eder ve özellikle çocuğun anadilini geliştirmesine büyük ölçüde yardımcı olur” (2001:14-15).

Çocuk kitaplarının temel amacının çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmak olduğunu belirten Yüksel bu konudaki görüşlerini, “Çocuğun psiko-sosyal gelişme evreleri göz önüne alınarak eğlendirici ve ilgi çekici bir üslupla bilgi ve kültürünün artırılması insan ve yurt sevgisi kazandırılması ve çocuğun eğitilmesi de amaç edinilmelidir.” (1987:91) şeklinde ifade etmiştir.

Çocuklar belli bir yaşa geldikleri zaman, onları, eğlendirecek, eğitecek ve birtakım ihtiyaçlarını karşılayacak olan çocuk kitaplarına ihtiyaç duymaya başlarlar. Çünkü kitaplar çocuklara zevk verir ve onları eğlendirir, hayal dünyasına götürür; onlara bilmedikleri şeyleri öğretir, hayat ve olaylar konusunda rehberlik eder (Kocabaş, 1999: 9).

Çocuk kitaplarında, sanatçılar tarafından sanatın insanı değiştiren, geliştiren ve yenileyen anlayışının yansıtılması, yaşamın sanatçının duyarlılığı ile yeniden biçimlendirilip çocuğa sunulması, çocuğun farklı durumlarla ve kişilerle karşılaşmasını sağlar. Bu karşılaşma, çocuğun kendini ve başkalarını tanımada imkân sağlar. Çocukların Milli Eğitim Temel Yasası’nda da belirtilen dengeli, sağlıklı bir birey olarak yetişmesinde, insan haklarına saygılı, çevresine karşı duyarlı, sorgulayan ve yaratıcı bir kişilik geliştirmesinde, nitelikli çocuk kitaplarının sağlayacağı katkı önemlidir (Sever, 2003: 28).

Çocuk kitaplarının, çocuklarda insan ve yaşam gerçekliğine ait bireysel değerler oluşturmalarında önemli bir işlevi olduğunu söyleyen Sever, bu kitapların kişilik gelişmesine olan katkısını şöyle açıklamıştır: “Çocuk kitapları, yaşam çizgisinde karşılaşılabilecek sorunlara oluşturulacak yanıtları, verilecek tepkileri sanatçı bakış açısıyla örneklendiren bir kaynaktır. Bu kaynak, çocuklara insanların farklı özelliklerde olabileceğini sezinletir; değişik kültürlerdeki yaşamı ve insan ilişkilerini tanıtır. Çocukların yaşam çevrelerini genişletir, o çevrelerden sayısız duygu ve düşünce örnekleriyle buluşmasını sağlar. Okuma eylemini alışkanlığa dönüştüren çocukların, kendilerini tanıma, başka insanlarla karşılaştırma, onlarla benzeyen ya da ayrılan yanlarını görme denemeleri, onları kendi kişiliğini tanımaya, çevresindekilerin kişiliklerini de anlamaya yönelik bir bilinçlendirme sürecine sokar” (2003:47).

Çocuk yazınının temel işlevi çocuğun okuma alışkanlığı kazanmasını sağlamaktır. Çocuk yazını çocuğun yazın ve sanat alanında estetik bir değer kazanmasına yardımcı olur. Çocuk yazını çocuğun kitaba ilgisini uyandırarak ve çocuğa okuma eğitimi vererek onun yetişkin yazınına geçişinde bir basamak niteliği taşır. Dolayısıyla çocuk yazını çocuğa okuma alışkanlığı kazandıran, okuduğunu anlamayı öğreten bir işleve sahiptir (Dilidüzgün,1996:26 - 27).

2. ÇALIŞMANIN AMACI, ÖNEMİ, SINIRLILIKLARI VE YÖNTEMİ

2.1. Amacı

Bu çalışmanın öncelikli amacı Rakım Çalapala'nın eserlerinde çocuk ve çocuk eğitimi ile ilgili konuların saptanmasıdır. Ayrıca Rakım Çalapala'nın hayatı, eserleri ve sanatının incelenmesi de amaçlanmaktadır. Böylece Rakım Çalapala'nın çocuk edebiyatı içindeki yeri tespit edilmeye çalışılacaktır.

Rakım Çalapala'nın eserleri, sanatı ve çocuk edebiyatındaki yeri hakkında daha önce herhangi bir bilimsel çalışmanın yapılmamış olması ve sanatçının eserlerinin İlköğretimin 100 Temel Eseri içerisinde yer almasından ötürü çocuk eğitimine katkı sağlayan özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

2.2. Önemi

Bizi bu çalışmaya götüren önceliklerimiz ve çalışmamızın önemi şunlardır:

1. Yazar eserlerine yaşadığı dönemin özelliklerini yansıtmış ve eserlerinde yeni oluşturulan cumhuriyet rejimini, vatan aşkını, millet sevgisini, dilimizin önemi, eşitlik ve adalet vb. konularını çocuğun hayal dünyasına ve seviyesine uygun bir şekilde işlemiştir.

2. Yazar Türk toplumunun kültürel yapısından izler taşıyan konulara yer vermiştir. Özellikle anne babaya saygı, eğitimin önemi, öğretmene saygı, çalışma ve ilimde ilerleme, misafirperverlik, paylaşma, yardımlaşma gibi çocuğun eğitiminde bilhassa önem taşıyan konulara değinmiştir.

3. Daha önce Rakım Çalapala'nın eserlerine ait bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma yazarın eserlerinde çocuk eğitimine ait bulguları araştırmak isteyenlere kaynaklık edecektir.

4. Cumhuriyet döneminde çocuklar için yazılmış biyografi türünün ilk örneklerinden biri Rakım Çalapala'nın “Mustafa Atatürk'ün Romanı” adlı çocuk kitabıdır.

5. Yine Millî Eğitim Bakanlığının 100 Temel Eserler listesinde yer alan “87 Oğuz” adlı çocuk kitabının “arkadaşlık, okul ve okuma sevgisi, zamanın kıymetini bilme, çalışma bilinci” gibi çocuk eğitiminde bir hayli önemli rolü olan konulara temas edilmesi de araştırmamıza değer katmaktadır.

2.3. Sınırlılıkları

1. Bu çalışma Rakım Çalapala'nın çocuklara yönelik eserleriyle sınırlıdır. Yetişkinler için yazılan eserleri bu çalışmanın sınırlarının dışında tutulmuştur.

2. Veri toplarken Rakım Çalapala ile ilgili materyaller taranmıştır.

3. Daha önce yapılan araştırmalardan çocuk edebiyatı, çocuk eğitimi ve çocuğa yönelik temalarla ilgili yapılan çalışmalardan faydalanılmıştır.

2.4. Yöntemi

Bu araştırmada, nitel araştırma tekniklerinden tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplarken fişleme tekniği ile bilgiler kaydedildikten sonra tasnif edilmiştir.

Araştırmada öncelikle, Rakım Çalapala'nın eserleri tespit edilmiştir. Yazarın eserleri, çocuk ve çocuk eğitimi açısından incelenip bu özellikleri tespit etmeye yönelik fişleme yapılmıştır. Fişleme tamamlandıktan sonra, çıkan malzemeye göre

eserlerinde yer alan değer ve kavramların her biri ayrı ayrı başlıklar şeklinde verilip çocuk eğitimine katkısı tespit edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

3. RAKIM ÇALAPALA’NIN HAYATI, ESERLERİ VE SANATI

Yapılan kaynak taraması neticesinde Cumhuriyet döneminin önemli yazarlarında sayılan Rakım Çalapala’nın hayatına dair bilgilerin maalesef çok sınırlı olduğu görülmüştür. Yazar hakkında başka sanatçıların yaptığı değerlendirmeler ile ulaşılabilen mevcut bilgiler elden geldiğince bir araya getirilerek hayat hikayesi kısa bir biçimde de olsa ortaya konmaya çalışılmıştır.

3.1.Hayati

Rakım Çalapala 1909’da İstanbul’da doğmuştur. Tam adı Mehmet Rakım Çalapala’dır. Süeda Hanım ile adliyede memurluk yapan Ali Çalapala’nın oğludur. Beş yaşındayken annesini kaybetmiştir (Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi,2001:280).

Rakım Çalapala, “Bâbîâli” denilen basın-yayın dünyasına lise öğrencisiyken girmiştir (İstanbul Erkek Lisesi). İlkın Arif Oruç’un çıkardığı, Serbest Fırka’yı destekleyen Yarın gazetesinde çalışmıştır. Daha sonra Zekeriya Sertel ile üç ortağının yayımladıkları Son Posta’da ve Ağaoğlu Ahmed’in Akın gazetesinde çalışmıştır.

Liseden sonra bir yıl kadar Osmanlı Bankası’nda çalışan Rakım Çalapala, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ne yazılmıştır (Necatigil,1975:82; Özkırımlı, 2004:330, Işık, 2001: 252). Bir taraftan basındaki çalışmalarına da devam etmiştir. 1936’da Türkiye Yayınevi’ne girmiştir. Tahsin Demiray’ın sahibi bulunduğu yayınevi; Çocuk Haftası ve Yavrutürk adlı çocuk dergilerini, magazin dergisi Hafta’yı, sinema- tiyatro dergisi Yıldız’ı çıkarmıştır. Rakım Çalapala bu dergilerde yayın yönetmenliği yapmış; çocuk şiirleri, öyküler, değişik konularda magazin

yazıları yayımlamıştır. Orada on yedi yıl dergilerle iç içe yaşadıkdan sonra, Kâzım Taşkent'le Şevket Rado'nun çıkardıkları Resimli Hayat dergisine geçmiştir.

Daha sonra Sedat Simavi ile çalışmıştır. Yedi yıl Yedigün'de yazıları yayımlanmıştır. Mizah dergisi Karikatür'de yer alan Ramiz'in karikatürleri, Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Çamdeviren" imzalı manzum yazıları, Server İskit'in "Zaparta" imzalı düzyazıları dışındaki tüm ürünler onun kaleminden çıkmıştır (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 1986: 111; Işık,2007:875; Kabacalı, 1995: 69).

Mizah alanında yazı yazmaktan hoşlanan Rakım Çalapala; yüzlerce mizah öyküsünden yüzünü iki kitabında (Aşk İnsanı Güzelleştirir ve Işıklı Pencere) topladığını belirtmiştir.

1944 yılında Amatör adlı "hobi dergisi"ni yayımlamıştır. Amerika'da çıkan Popular Science'ı örnek alan bu dergi, Türkiye'de kendi alanında ilk ve son yayın olmuştur. Ancak 12 sayı çıkabilmiştir.

Gazete ve dergi yazarlığının yanı sıra Alman ve Musevi liselerinde öğretmenlik yapmıştır (Ardıçlı, 1995:82; Altınkaynak,2007:169).

1951'de Atlas Yayınevi'nin kurmuş, ders kitapları yayınına girişmiştir (Nesin, 2001: 305; Tekin,1995:148). 1932'de öğretmen Nimet Hanım'la evlenmiştir (Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, 2001:239). Bir çocuğu vardır (Gönç,1988:44). Eşi Nimet Çalapala ile birlikte ilkokul dördüncü ve beşinci sınıfları için Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi, Aile Bilgisi, Tabiat Bilgisi, Matematik kitapları yazmışlardır. Bunlar uzun yıllar ilköğretimde ders kitabı olarak okutulmuştur. İki kez de açılan alfabe yarışmalarında derece kazanırlar. 1936'da Alfabe Kitabı Yazma Yarışması 3.'lük Ödülü, 1939 yılında Alfabe Kitabı Yazma Yarışması 4.'lük Ödülü Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kendilerine verilmiştir (Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir, 1985-86:178).

Eğitim bakanlığınca, halk kültürünü, çocuk eğitim kurumlarını ve çocuk yayınlarını incelemek için, bir kurulla birlikte Sovyetler Birliği'ne gönderilmiştir (İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi,1983: 1427; Tekin,1995:148).

Çalapala, çocuklar için yazdığı şiirler ve hikayelerle tanındıktan sonra romana geçer (Batur,2001:116). Halk kitaplarının yanı sıra halkevleri için oyunlar yazmıştır. Gerçek yazar kişiliğini çocuk edebiyatımızda bulmuştur (Karaalioğlu,1978:145).

Eserlerinde zaman zaman Küçük Bey ve Adamoğlu imzalarını kullanmıştır (Işık,2007:875).

Yazar 1995'te Ankara'da hayatını kaybetmiştir (Nesin,2001:305).

3.2. Eserleri

Rakım Çalalpa; roman, çocuk romanı, hikaye, oyun ve ders kitapları yazmıştır. Yavrutürk adlı şiir kitabıyla şiirliğı ön plana çıkmaktadır. Bu eserinde, kendi şiirlerinin yanı sıra Nasrettin Hoca fıkralarına da yer vermiştir. Alıntılarının mizah içermesi onun bu konuya eğilim gösterdiğinin bir kanıtıdır. Ayrıca hikayelerinin tamamına yakını mizahi bir anlayış içerisinde oluşturmuştur. Çocuk Haftası ve Mizah Öyküleri Antolojisi Akbaba da onun yazılarını barındırmaktadır. Binbir Gece Masallarını 1950 ve 1954 yıllarında 1. ve 2. cilt olmak üzere Türkçeye çevirmiştir. Gazeteci yazar Çalalpa edebî türlerin hemen hemen hepsinde eser vermiştir. Eserleri şunlardır:

Romanları:

Köye Giden Gelin (1950). 1964'de sinemaya uyarlanan Köye Giden Gelin adlı romanını Ülkü Erakalın yönetti.

Çocuk Romanları:

87 Oğuz (1933)

Mustafa (1944)

Hikâyeleri:

Aşk İnsanı Güzelleştirir (1965)

Işıklı Pencere (1965)

Derlemeleri:

Yavrutürk Şiirleri (1968)

Oyun Kitapları:

Eski Bir Dost (1933)

Köye Giden Vazo (1933)

Ders Kitapları:

Tarih İlkokul 4. Sınıf (1954)

Tarih İlkokul 5. Sınıf (1954)

Yurttaşlık Bilgisi İlkokul 4. Sınıf (1955)

Yurttaşlık Bilgisi İlkokul 5. Sınıf (1955)

27 Mayıs İnkılabı (Tarih kitabına ek) İlkokul 5. Sınıf (1960)

Sosyal Bilgiler İlkokul 4. Sınıf (1978)

Sosyal Bilgiler İlkokul 5. Sınıf (1978)

Çevirileri:

Binbir Gece Masalları (1. cilt) (1950)

Binbir Gece Masalları (2. cilt) (1954)

Yazarın diğer eserleri:

Mizah Öyküleri Antolojisi Akbaba (1957)

Çocuk Haftası (Dergi) (1942)

Yazarın eserlerinin ağırlığını çocuk kitapları oluşturmaktadır. Bunların arasında 100 Temel Eser içerisinde adını duyuran cumhuriyet döneminin özelliklerini, anlayışını bünyesinde barındıran çocukların beğeniyle okuduğu 87 Oğuz kitabı da bulunmaktadır.

87 Oğuz ; yaramaz ve zeki bir öğrenci tipini canlandıran bir çocuğun öyküsüdür. Bu öykü etrafında yazar tarafından âdeta ideâl bir öğrenci tipinin resmi çizilmiştir. Fakir bir ailenin çocuğu olan Oğuz kimi zaman midesindeki açlığa, kimi zaman da ucu delinmiş ayakkabısından içeri giren soğuğa ve yırtık elbiselerine inat okuldan hiçbir surette vazgeçmemiş ve öğretmenin gözde öğrencilerinden biri olmayı başarmıştır.

Yaramazlıklarıyla da dikkatlerini üzerine çeken Oğuz yeri geldiğinde de yaşının üzerinde olgunluklar gösteren bir çocuktur. Babası ölen arkadaşı Selim'i tabiri caizse; sönük bir tipken, ona kendi cesaretinden ve hayat dolu neşesinden vererek toparlanmasına yardımcı olmuştur.

Yine bu öykü etrafında ideal bir öğretmen figürü de çizilmiştir. Öğretmen Nezihe Hanım fakir zengin ayrımı yapmayan, öğrencilerin sosyalleşmeleri için elinden geleni yapan, milli değerlerimizi çocuklara öğreten ve sevdiren, okul sevgisini çocuklara aşıl原因an bir karakterdir.

Yazarın Atatürk'ün çocukluk yıllarından başlayarak onun başarı ve ileri görüşlülüğünün örneklerine sıkça rastlayabileceğimiz Türk çocuğuna hediye ettiği bir diğer kitabı da Mustafa'dır.

Mustafa; yazarın kitabın kapağında da belirttiği “Türk çocuğunun altın kitabı” ifadesiyle Türk çocuğuna ve milletine en büyük örnek olarak Atatürk'ü ele alan bir çocuk kitabıdır. Yazar Atatürk'ün hayatından yola çıkarak hem Milli Mücadele yıllarını hem de Cumhuriyet öncesindeki eğitimin ve dönemin ahvalini ele almıştır.

Vatanını, milletini çok seven, cesaretli, aydın ve ileri görüşlü Mustafa umutsuzluklardan bile fırsat doğurup bunu yararına kullanarak bir milletin kurtuluşuna önderlik etmiştir.

Yavrutürk Şiirleri; bir çocuğun anlayabileceği durulukta zevkle okuyabileceği bir kitaptır. Çalapala bu eserinde; aile sevgisi, vatanın, bayrağın kutsallığı, yardımlaşmanın önemi, okul sevgisi, hayvan sevgisi, doğa sevgisi, çalışma bilinci, zamanın değeri, milli bayramlar gibi önemli konuları işlemiştir.

Yazar hikayelerini **Işık Pencere** ve **Aşk İnsanı Güzelleştirir** adlı hikaye kitaplarında toplamıştır. Hikâyeleri çocuklara değil büyükler için yazılmıştır. Yazar, mizahî yönünü hikayelerinde göstermiştir. Konuyu sınırlamamış her konuda hikâye yazmıştır.

Çalapala **ders kitaplarını** çoğunlukla eşi Nimet Çalapala ile yazmıştır.

Yazarın **Köye Giden Gelin Romanı**, önce 1948 yılında, Hürriyet gazetesinde tefrika edilmiştir. Büyük ilgi ile okunur. Kitap halinde ilk baskısı 1950'de ikinci baskısı 1964'te yapılmıştır. Aynı yıl filme de alınır. Filmin senaryosunu Vural Sözer yazmış, rejisörlüğünü Ülkü Erakalın yapmıştır. Baş rollerde Fatma Girik (Nevin), Tanju Gürsu (Ahmet), Sadri Alışık (Hamza) ve Gönül Yazar (Hikmet) oynamıştır. Film çok beğenilmiştir (Köye Giden Gelin, 1969:7).

Köye Giden Gelin romanını beğeniyle karşılayan edebiyat camiasınca kendisi ve eseri hakkında gazetelerde eleştiri yazıları yayımlanmıştır. Bunlardan Cevdet Perin (Yeni İstanbul) şu eleştirileri yapmıştır:

“Rakım Çalapala'nın tefrika edildiği zaman büyük alâka uyandıran Köye Giden Gelin adlı romanı kitap halinde intişar etmiş bulunuyor. Bugün hayat şartları o kadar değişmiştir ki, artık sanat sahasında da tasnifleri, ölçüleri ve şekilleri yeniden gözden geçirmek icap ediyor. Uzun zamandan beri gazetecilikle yoğrulan,

mükemmel bir röportaj muharriri olan Rakım Çalapala'nın üslubu da, hikâye ediş tarzı da, klasik çevrenin hudutlarını aşıyor ve dosdoğru gayeye gidiyor. Bu gaye, okuyucuyu alâkadar etmek, sürüklemek, heyecanlandırmaktır. Bu bakımdan, muharririn muvaffak olmadığını söylemek haksızlık olur. Usta romancı, daha doğrusu usta tefrikacı, okuyucunun zayıf noktalarını biliyor ve mükemmelen istismar ediyor. Bu bir hakikattir.

Köye Giden Gelin'e oldukça realist bir roman diyebiliriz. Aşk sahnelerinde bile romantizmin payı daha az. Muharrir, hayatı olduğu gibi, mahrem taraflarıyla aksettirmeye çalışıyor. Bunda tamamiyle muvaffak olduğunu söyleyemeyeceğim. Satırlar arasında bazı bir tereddüt, bir çekingenlik seziliyor. Realizmde ifrata kaçmak korkusu olacak! Halbuki, Çalapala'nın kalemi mütemadiyen, her vesile ile realizme doğru bir hamla yapmak istiyor. Okuyucu kütlesi içinde muayyen bazı zümrelerin hislerini rencide etmek endişesi her halde onu frenliyor...

Buna rağmen, Köye Giden Gelin'i sıkılmadan, sonuna kadar okudum. Renk, muhit, tabiat, heyecan, aşk, her şey var. Tipler, bütün hatlarıyla gözlerimizin önünde canlanıyor. Fakat şahısların ruhuna nedense ayrıca nüfuz edemiyoruz. Ruhlarda cereyan eden mücadeleler tamamiyle aksetmiyor. Bununla beraber, muharrir aynı zamanda şair oluşu sayesinde üslubuna yer yer sezilen bir şiiriyet vererek, bu noksanı kısmen telâfi ediyor" (Köye Giden Gelin, 1969: 7-8).

Peyami Safa da "Köye Giden Gelin" hakkında şu yazıyı yazmıştır:

"Arkadaşımızın Köye Giden Gelin'i bu kadar iyi anlayışında ve anlatışındaki ustalığa hayran oldum. Eser, filim olmaya lâyık canlı bir mevzuun, tasvir girintilerine ve tahlil derinliklerine gitmeden, olanca sadelik ve tabiîliği içinde hikâye edilmiştir. Türkçemizi bütün ifratlarından ayıklamıştır. Garnitürü olmayan sade ve zarif elbiseler gibi vakanın bedeni üstüne o kadar oturmuştur ki, hiçbir yerinde kırışıklık yapmıyor" (Köye Giden Gelin, 1969: 9).

Rakım Çalapala eserleriyle çocukların geliştirmekte olan iç ve dış dünyalarına katkıda bulunmuş, okuma sevgisi oluşturmuş, onları yaşamın gerçeklerine hazırlamış, yaratıcı güçlerini harekete geçirmiş, kitabın eğlence ve bilgi kaynağı olduğunu sezdirmiş ve çocukların kendilerini ve başkalarını anlamalarını sağlamıştır.

Yazarın Çocuk Haftası Gazetesi'ndeki şu yazısında; çocuklara seslenerek onlara, bir kitabı oluşturmanın zorluklarından yola çıkarak kitapların ve okumanın ne kadar değerli olduğundan bahsetmiştir:

“Çocuklar!

Bizim candan arkadaşlarımız!

Bugün size sunulan şu küçük gazete ne emeklerle meydana geldi bilir misiniz?

Mağara duvarlarına ilk resim yapan insandan başlayın! Sonra, sırasile, taş üstüne, kerpiçe birtakım kargacık, burgacık şekiller çizen adamları düşünün...

İlk alfabenin doğuşunu, papirüsü, parşömeni, mum lâvhacıklarını hatırlayın...

Gördüğünü, bildiğini, düşündüğünü kendisinden sonrakilere anlatmak isteğiyle yanan insanları, iki büklüm yazı yazmaktan kamburu çıkan yazıcıların emeğini bir aklınıza getirin...

Dut yaprağını, paçavrayı, odunu kağıt yapan, yazıyı kalıplarla basıp çoğaltan insanların zahmetini tartın...

Kısacası; resmi ve yazıyı şu hale getiren insanların gayretini bir düşünün!..

Umarım elinizdeki gazetenin ne demek olduğunu şimdi daha iyi anladınız?!

Bu insanlar binlerce yıldır ne diye didinip dururlar? Hep kendilerinden sonrakiler için faydalı bir iş yapmak düşüncesile değil mi?!.

İşte bu gazeteyi çıkaranların yüreği de aynı istekle doludur... Size faydalı olabilirsek bizim için ne mutlu!..

Fakat yorgunluklarımızın en büyük karşılığı; sizin de, sizden sonrakiler için 'ne yolda olursa olsun!' özverilikle çalıştığınızı görmek olacaktır!..” (Çocuk Haftası, 1942a: 3).

3.3. Sanatı

Rakım Çalapala'nın yazı hayatı sadece tek bir edebi türle sınırlı kalmamıştır. Hikayecilik başta olmak üzere ders kitabı, şiir , gazete, roman gibi alanlarda da yazmış ve başarılı olmuştur. Eserlerini duru bir Türkçe ile oluşturmaya özen gösteren Çalapala'nın yazı hayatındaki her bir yönünü ayrı ayrı inceleyelim:

Hikaye Yazarlığı

Rakım Çalapala'nın hikayeleri mizahi bir özellik taşır. Hikayelerinde siyasî konulara pek girmemiş daha çok günlük yaşamın sıradan konularını, çok yakından

bildiği hayatın hazin ve gülünç taraflarını alaycı ve eleştirel bir gözle yansıtmıştır. Onun samimi, yerli, sevimli, bayağılığa asla kaçmayan düzeyli bir mizah anlayışı vardır.

Rakım Çalapala halka dönük, ulusal bir edebiyattan yanadır. Ayrıca edebiyat eğitiminin ezberci ve basma kalıp olmasına da karşıdır. Bu eğitimin, öğrencilere gerçek edebî eserlerin okutulması ve millî ülkülerin aşılmasıyla başarıya ulaşabileceğini savunur.

Rakım Çalapala hikâyelerini Çocuk Haftası, Yavrutürk, Yıldız, Yedigün, Karikatür gibi birçok gazete ve dergide yayımlamıştır. Bu dönemde geçim sıkıntısı yüzünden durmadan yazmıştır. Ayrıca gazetecilikten gelen çabuk yazmak gibi alışkanlıklarını hikâyelerinde de sürdürünce eserleri sanat açısından yeterince doyurucu olmaktan uzak kalmıştır. Mizah alanında yazı yazmaktan hoşlanan Rakım Çalapala; yüzlerce mizah öyküsünden yüzünü Aşk İnsanı Güzelleştirir ve Işıklı Pencere adlı kitaplarında toplamıştır.

Yazar, eserlerini sunîlikten, süslü anlatıştan uzak; aşırı tasvirlerle ve tahlil derinliklerine girmeden olanca sadelik ve tabîlik içinde yazmıştır. Sunîliğin herhangi bir ölçüde eserlerine girmesine müsaade etmemiştir. Eserlerindeki canlılık, okuyucuya kahramanları bizzat tanıdığı ve olayın içinde yaşadığı hissi vermektedir. Çalapala'nın en kudretli tarafı Türkçemizi aşırılıklardan ayıklamış ve temiz bir dil haline dönüştürmüş olmasıdır. Bu özelliğiyle eserlerinin anlam yönünden açıklığının okuyucuya verdiği zevk ile sürükleyicilik kazandığı da şüphesizdir.

Hikâyeleri konu bakımından incelendiğinde, birçok hikâyesinin genelde kendi anılarından, yaşanmış olaylardan esinlenerek yazıldığı görülür. Güçlü gözlemciliği sayesinde bu olayları öyküleştirebilmiştir.

Hikâyeciliğinin temelinde içinden çıktığı toplumsal sınıf yani, halk tabakası ve onun yaşayışı vardır. Hikâyelerinde sıradan insanlar, günlük yaşayışları içinde gerçekçi ve güçlü bir gözlemlerle canlandırılır. Şiveleri, duruşları, yaşayışlarıyla anlattığı bu kişiler onun eserlerinin en canlı taraflarıdır. Bu kişiler aynı zamanda edebiyatımızda var olan kalıplaşmış klişe kişiler değil bütün canlılıkları, gülünçlükleri ve yaşanmışlıklarıyla karşımızda duran sıradan insanlardır.

Rakım Çalapala'nın hikâyeleri daha çok aşk ve sevgi konuludur. Yazar yozlaştırılan kadın-erkek ilişkilerine eleştirel bir bakış açısı getirir. Bu hikâyeler

okunduğunda Rakım Çalapala'nın kendi çağının aşk anlayışını alaya aldığı, Türk toplumunda kadın erkek ilişkilerinin sadece cinsel hazza, paraya bağlı bir anlayışın yaygınlaşmış olduğunu saptadığı görülür. Hikâyelerinde genellikle “evlilik, aldatma, karı-koca geçimsizliği ” gibi temaları işlemiştir.

Çalapala hikâyelerine batılılaşma sonucunda ortaya çıkan nesil çatışması ve toplumda yaşanan kültür krizini de yansıtmayı bilmiştir. Üzerinde en çok durduğu temalar ise batılılaşmayla birlikte kadın erkek ilişkilerinde yaşanan yozlaşmalar, nesiller arası çatışma, batılılaşmayı yanlış algılayıp kültür krizi içine girmiş insanların içine düştüğü durumlar, geleneksel aile yapısının bozulması, âdet ve göreneklerin değişmesi ve kültürel yozlaşmadır.

Rakım Çalapala, hikâyelerinde olayları, olguları ve insanları çözümlmek, irdelemek gibi bir amaç gütmmez. Onları olduğu gibi yansıtır. Toplumsal konulardan çok bireysel konularla ilgilenir.

Eserlerinin sanat yönünün eksik kalışı, çabuk ve çok yazma ihtiyacından kaynaklanır. Ancak eserlerinde karakterleri ve olayları muhteşem bir canlılıkla sunan yazar hikayelerini etkili ve ilgi çekici hale getirmiştir.

Roman Yazarlığı

Rakım Çalapala, mizah yazılarıyla başlayıp, hikâyeyle devam ettirdiği yazı hayatına en son, romanı da dahil etmiştir. Kısa hikâyelerinden romana geçişi 1950'li yıllara tekabül eder.

Realist, gözlemciliği onun hem karakter yaratmada hem de mekân seçiminde başarılı olmasını sağlamıştır. Tip yaratırken kendi muhitinden faydalanır. Bu tipler onun görüp tanıdığı gerçek tiplerdir. Ancak Rakım Çalapala tiplerin üzerinde onların ruh halleri ya da içine düştükleri durumlardan dolayı toplumsal yapıyı eleştirmek, çözümlmek gibi bir uğraşın içine girmez. Onları konuşmaları ve hareketleriyle tanırız. Bu tipler konuşmalarında da tamamen doğaldırlar.

Güçlü gözlemleri, onu mekân seçiminde ve tasvirinde de başarılı kılar. Eserlerindeki kişilere ve onların yaşamına paralel olarak Kağıthane ve Haliç çevresi, Bayrampaşa, Fatih, Beyoğlu gibi semtler mekân olarak seçilmiştir. Romanlarında halk yaşayışını ve mevsimlere uyarak değişen renkli manzaraları sık sık betimler.

Rakım Çalapala'nın roman yazdığı dönemde “popüler roman” olarak adlandırılan tür diğer türlere göre daha çok talep görmektedir. Çünkü televizyon ve

radyonun yaygınlaşmadığı bu dönemde insanlar romanı bir eğlence aracı olarak görmüşlerdir. Rakım Çalapala aynı zamanda geçiminin bir kısmını yazarlıktan sağladığı için kendini piyasanın isteklerine uygun eserler vermek zorunda hissetmiştir. Musevi Lisesi ile Alman Lisesi'nde öğretmenlik de yapan Çalapala: “Bizim zamanımızda gazetecilerin birçoğu öğretmenlik alırlardı,” diyor. “Yalnız kalemlerle geçinilmezdi. İlk akla gelenler Burhan Felek, Yusuf Ziya Ortaç, Hakkı Tarık Us, Orhan Seyfi Orhon. Hepimiz, aynı zamanda öğretmenlik yapardık.” (Kabacalı, 1995: 70)

Çalapala, diğer yazarlardan farklı olarak herhangi bir edebî akıma bağlı değildir. Dönemin siyasî ve edebî fikir akımlarının dışında kalmıştır. Bu nedenle o halkçı bir yazar olmaktan çok halk yazarıdır.

Şairliği

Rakım Çalapala şiirlerini, başlangıçta Yavrutürk ve Çocuk Haftası gibi çocuk dergilerinde yayımlamakla birlikte daha sonra büyük bir kısmını Yavrutürk adını verdiği şiir kitabında toplamıştır. Çalapala'nın şairliğini sanatsal bir açıdan incelemek istersek onun bu alanda başarılı olduğunu söylemek güç olur. Çünkü o şiirlerini çocukları eğitmek amaçlı bir araç olarak gördüğü için esas amaç sanat değil şiirlerle okuyucuyu eğitmektir. Yazar şiirlerini milli konuların ağırlık kazandığı bir çizgide oluşturmuştur. Çocukları geleceğin temsilcisi olarak görmesi ve topluma yararlı, vatan ve millet sevgisini içinde taşıyan bireyler olarak yetişmesini istemesi onun şiirlerindeki konuların yönünü de bu anlayışa doğru kaydirmiştir.

Kısaca Çalapala şiirlerini sanat yapmak için değil çocukların eğitimi için yazmıştır.

Ders Kitabı Yazarlığı

Ders kitaplarının 1951'e kadar on üç yıl boyunca devlet eliyle basılmasının ardından yazımının serbest bırakılması üzerine 1951 yılında Atlas Yayınevini kuran Rakım Çalapala'nın bu alandaki yazı hayatı başlamıştır.

Çalapala ders kitaplarını eşi Nimet Çalapala'yla birlikte oluşturmuştur. Milliyetçi ve Atatürkçü bir yazar olan Rakım Çalapala'nın bu kişisel özelliklerinin somut örneğini yazmayı tercih ettiği ders kitabı türlerinde görmemiz mümkündür.

Eşi Nimet Çalapala ile birlikte ilkokul dördüncü ve beşinci sınıflar için Tarih, Yurttaşlık Bilgisi, 27 Mayıs İnkılabı, Sosyal Bilgiler kitaplarını yazmıştır. Kitapları

uzun yıllar okutulmuştur. Çalapala ders kitaplarının 1970'ten sonra yeniden devletçe basılmaya başlanması üzerine ders kitabı yazarlığını sona erdirir.

Gazete Yazarlığı

Rakım Çalapala, “Bâbîâli” dediğimiz basın-yayın dünyasına lise öğrencisiyken girmiştir. İlk Arif Oruç'un çıkardığı, Serbest Fırka'yı destekleyen Yarın gazetesinde çalışır. Daha sonra Zekeriya Sertel ile üç ortağının yayımladıkları Son Posta ve Ağaoglu Ahmed'in Akın gazetelerinde çalışmıştır.

Gazetecilikle yoğrulan Rakım Çalapala dönemin haber kaynağı olan kişilerle röportajlar da yapmıştır. Zekeriya Sertel tarafından görevlendirilen Çalapala'nın bir röportajının kendi ağzından hikayesi :

“O zaman Amerika'da gazetecilik öğrenimi görmüş iki kişi vardı Türkiye'de: Zekeriya Bey'le Ahmet Emin Bey. Hükümet, Ahmet Emin Bey'in gazete çıkarmasını yasaklamış. O da Taksim'de otomobil lastiği satan bir firma açmış... Daha önce kendisini görmüş değildim. Gittim; Zekeriya Bey'in selamını söyledikten sonra, ‘Ünlü bir gazeteci olduğunuz için size geldim,’ dedim ve sordum: “Gazetecilik mesleğinde başarılı olmak için neler yapmak gerekir?’ Ahmet Emin Bey ellerini iki yana açtı: ‘Görüyorsunuz, ben otomobil lastiği satıyorum,’ dedi. ‘Gazetecilikte başarılı olsam lastik satar mıydım?’ Konuşmadı” (Kabacalı, 1995: 69).

1936'da Türkiye Yayınevi'ne girmiştir. Tahsin Demiray'ın sahibi bulunduğu yayınevi Çocuk Haftası ve Yavrutürk adlı çocuk dergilerini, magazin dergisi Hafta'yı, sinema- tiyatro dergisi Yıldız'ı çıkarır. Rakım Çalapala bu dergilerde yayın yönetmenliği yapmış; çocuk şiirleri, öyküler, değişik konularda magazin yazıları yayımlamıştır. Orada on yedi yıl dergilerle iç içe yaşadıkdan sonra, Kâzım Taşkent'le Şevket Rado'nun çıkardıkları Resimli Hayat dergisine geçmiştir. Daha sonra Sedat Simavi ile çalışmış, yedi yıl Yedigün'de yazıları yayımlanmış; mizah dergisi Karikatür'de yer alan Ramiz'in karikatürleri, Faruk Nafiz Çamlıbel'in “Çamdeviren” imzalı manzum yazıları, Server İskit'in “Zaparta” imzalı düzyazıları dışındaki tüm ürünler onun kaleminden çıkmıştır.

1944'te Amatör adlı “hobi dergisi”ni de yayımlamıştır. Amerika'da çıkan Popular Science'ı örnek alan bu dergi, Türkiye'de kendi alanında ilk ve son yayın olmuştur.

Rakım Çalapala, yargılanmaktan kaçınan, sonuçlar çıkarmaktansa olayları, olguları olduğu anlatmayı yeğleyen bir kişidir. Ama, söz yayıncılıktan açılınca, dayanamayıp şunları söyler:

“Ormanda ağaçlar baltadan şikâyetçi olmuşlar. Konuşup dururken içlerinden biri, ‘uzun etmeyin’ demiş, ‘baltanın sapı bizdendir.’ Evet, gazetecilik çok gelişti ama, kitap yayıncılığını öldürüyor.”

Bu yargının gerekçesi de şu: “Eskiden gazete çıkaranlar, ‘erbab-ı kalem’dendi, yani eli kalem tutan kişilerdi. Şimdi başka alanlardan para kazanmış kişiler, gazete satın alıyorlar. Eskiden Rusya’da prensler, topraklarını üstünde yaşayan insanlarla, serfleriyle birlikte satarlarmış. Gazeteler de öyle satılıyor. Gazete eşya pazarlama aracı olarak bile kullanılıyor. Ayrıca, bedava kitap verilerek, kitap yayıncılığı baltalanıyor. Üstelik, okuyucu çoğunluğunun işine yaramayacak ekler veriliyor. Bu, kağıt savurganlığından başka bir şey değil” (Kabacalı, 1995: 68-70).

Rakım Çalapala eserlerinin çoğunu yazmış olduğu gazete ve dergilerde yayımlamış daha sonra kitap haline getirmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

4. RAKIM ÇALAPALA’NIN ESERLERİNDE ÇOCUK VE ÇOCUK EĞİTİMİ

4.1.Rakım Çalapala’nın Eserlerinde Çocuk

4.1.1. Çocuğa Bakışı

Rakım Çalapala çocukları, toplumun ve ulusun “en değerli varlığı” olarak nitelendirmektedir. Akabinde onları ulusun ve toplumun “geleceği” olarak görmektedir.

Çalapala’nın çocuğa bakış açısı bu doğrultudadır. Özellikle çocukları “gelecek” olarak görmesi onun çocuk kitaplarını yazmasının temel sebebidir.

Eğitimin kesin ve tesirli sonuçlar vermesini istiyorsanız buna çocuklardan başlanılmalıdır.

Yazarın, çocuğu “gelecek” ve “en değerli varlık” olarak görmesi onun hayat felsefesinin bir yansımasıdır. Yazar özne olarak çocuğa “gelecek” vasfını yükledikten sonra “çocuğu sevmenin” ve “çocuk tarafından sevilmenin” en büyük “mutluluk” olduğunu belirtir. Bu doğrultuda onları sevmek ve onlar tarafından sevmek, dostluk kurmak, güvenlerini kazanmak, çocuklara olumlu işler yaptırmayı mümkün kılar.

Dolayısıyla geleceği şekillendirmek çocuğu sevmek ve çocuk tarafından sevmekle mümkün olacaktır. Yazar bu noktada bir metot sunmaktadır. Bu metodun altında da çocuğa bakış açısını belirtmiştir. Nesillerin eğitimi göz önüne alındığında bu yöntemi eğitimcilere, öğretmenlere ve ebeveynlere teklif etmektedir.

Yazara göre çocuklar dünyayı kurtaracak gerçek huzuru ve barışı onlar getirecektir.

Öğretmenlik yapan yazar bir eğitimci gözüyle, öğretmenlik mesleği perspektifinde eğitimin her şeyden önce bir “adam yaratma sanatı” olduğunu belirtmektedir. Daha doğrusu eğitim, okur-yazarlık öğretme, bilgi verme, pratik hayatın kurallarını öğretme yanında öz olarak “insan yetiştirme” işidir.

Çalapala; insan yetiştirmeyi, kişilik kazandırmayı, eğitimin ana gayesi olarak görmüştür. Savunduğu bu eğitim anlayışıyla “ideal bir toplumun” ve “ideal bir

ferdin” özelliklerini belirtmiştir. Tabi ki bu süreç “kişilik kazandırmanın” temel alındığı bir eğitim sürecine bağlıdır.

4.1.2. Çocukların Ortak Özellikleri

Rakım Çalapala'nın çocuklar için yazdığı eserlerini incelediğimizde, çocukların genelinin ilköğretim çağında oldukları görülmektedir. “Çocuk edebiyatı” ve “çocuk” kavramlarından yola çıkarak eserlerindeki ana kahramanların yaş seviyelerinin tespiti şudur:

Çocuk edebiyatı, çocukluk dönemi olarak adlandırılan 2-14 yaşları arasındaki bireylere hitap eden bir edebiyat koludur. Bu edebiyat kolunda, çocukluk çağında bulunan kimselerin, olay, düşünce, duygu ve imgelerine yönelik, usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için hazırlanmış yazılı ve sözlü eserlerin tümünden bahsetmek mümkündür. Buna göre çocuk edebiyatının içerdiği çocuk kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.

“Çocuk, tanım itibarıyla, bebeklik çağını tamamlamış ancak henüz ergenlik çağına adım atmamış ve gelişmekte olan birey anlamına gelmektedir. Daha açık bir ifadeyle çocukluk, konuşmanın öğrenildiği dönemden başlayan ve cinsel aktivitelerin ortaya çıktığı dönemle biten büyüme, gelişme, eğitim ve oyun dönemidir. Edebiyat ise, tanım olarak, olay, düşünce, duygu ve imajların, dil aracılığı ile biçimlendirilmesi sanatıdır” (Geçgel ve Güleç 2005: 9).

“Çocuk, doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insandır. 0-15 yaş grubunu içine alır” (Şahin 2007: 3).

“Çocuk, iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu; henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız ve erkektir” (Yalçın ve Aytaş, 2003:13).

“İki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusudur. Başka bir deyişle, henüz erinlik dönemine erişmemiş kız veya erkektir. Bebeklik çağı ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan insan olarak da tanımlanmaktadır çocuk” (Köksalan 2007: 16).

Rakım Çalapala'nın çocuklar için yazdığı eserleri incelerken hitap ettiği yaş grubunu 4 -12 yaş olarak tespit etmekteyiz. Bu belirleme eserde geçen çocukların özelliklerine, yazarın kendi belirtmelerine dayanarak ortaya çıkmaktadır. Rakım

Çalapala bu yaş grubunu eserlerinde bolca kullanmıştır. Zaten eserler ilköğretim seviyesine uygundur. Yani ilkokul 3, 4 ve 5. sınıflarında okuyan öğrencileri daha fazla ilgilendirir. Söz konusu eserler, bu yaş grubundaki öğrencilerin rahatlıkla anlayabileceği bir dil ve anlatıma sahiptir. Olaylar sade ve akıcı bir dille ifade edilmiştir. Halkın içinde var olan meseleler yansıtıldığı için anlaşılması son derece kolaydır.

Özetle eserlerindeki kahramanların büyük çoğunluğu, oyun ve okul dönemi çocuklarıdır.

Yine eserlerindeki çocukların bir kısmı hayali karakterler iken bir kısmı gerçek, içimizden kişilerdir. Mustafa adlı eserinde Atatürk'ü ele almış onun çocukluğundan başlayarak hayatı boyunca yaptıklarının tamamına yer vermiştir. Bunu yaparken de günümüz çocuklarında görmek istediği özellikleri, eserinde gerçek kimlik olan Mustafa'yı örnek göstererek hissettirmiştir.

Çalapala, çocukların milletini seven, Atatürk'ü anlamış ve onun ilkelerini benimsemiş, vatanını seven, değerlerine bağlı, çalışma azmi olan biri ve geleceğin emanetçisi olarak yetişmelerini istemiş ve eserlerinde bu konular etrafında yoğunlaşmıştır.

4.1.3. Öne Çıkan Karakterler

Çalapala'nın eserlerini incelediğimizde öne çıkan karakterlerin çoğunluğunu erkek çocukların oluşturduğunu görmekteyiz.

İlk olarak Mustafa karakteri gözümüze çarpar. Atatürk'ü canlandıran Mustafa, gerçek hayattan alınmış bir kahramandır. Buna istinaden Atatürk'ün hayatının çocukların anlayabileceği bir dille ele alındığını görüyoruz.

Onun karakterinde öne çıkan azim, çalışkanlık, zekilik, vatan ve millet sevgisi, ileri görüşlülük, kendine güven, başarı gibi önemli konuları eserinde yoğun olarak işlemiştir.

87 Oğuz'da; Oğuz karakteri zeki, başarılı, yaramaz bir çocuktur. Ailesi fakir olmasına karşı imkansızlıklar onu yıldırmanın yağmur kar demeden ayağına yırtık ayakkabısından giren suya aldırmandan yine okulunun yolunu tutmuş ve yine sınıfta öğretmeninin gözde öğrencileri ve başarılı öğrenciler arasında yerini almıştır.

Arkadaşlık kavramının getirilerine önem veren yazar 87 Oğuz kitabında bunu gözler önüne sermiştir. Zengin, aşırı koruyucu bir ailede yetişen Selim tabiri caizse kendi düğmesini ilikleyemeyen biri olarak ilkokul sıralarına gelmiş, Oğuz'un okuduğu okula yazılmıştır. Bu dakikadan itibaren kahramanımız Oğuz'la karşılaşan Selim ilk önce onunla arkadaşlık kurmakta sıkıntı çekmiş ve yaşam şartlarının farklı olmaları aralarında arkadaşlığın oluşmasına engel oluşturmuştur. Ta ki Selim'in babasının ölümüyle Oğuz'un bir koruyucu edasıyla Selim'in can yoldaşı olmaya karar vermesine kadar. Başlayan bu sağlam arkadaşlığın ürünleri çok olmadan alınmıştır. Başarısız içine kapanık olan Selim tıpkı arkadaşı Oğuz gibi kendine özgüveni olan çalışkan biri olmuştur. Oğuz da bu arkadaşlıktan nasibini almış o da dağınık bir tipken düzenli ve temiz olmayı Selim'den kapmıştır. Yazar bu hayali kahramanlar üzerinden, bir arkadaşlığın insana neler kazandırabileceğini bu şekilde gözler önüne sermiştir.

Yavrutürk'te öne çıkan çocuk karakterleri vatan ve millet sevgisini içinde taşıyan, ailesine önem veren ve saygı duyan, ülkesi için çalışmaktan yılmayan, yardımlaşmayı seven, değerlerine saygılı kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2. Rakım Çalapala'nın Eserlerinde Çocuk Eğitimi

4.2.1. Evrensel Değerler

4.2.1.1. Sevgi

4.2.1.1.1. Aile Sevgisi

Aile içerisindeki duygular ailenin her ferdine yansıdığı gibi bu, çocukların ruh haline daha çok etki eder. Sevgi ortamını oluşturmuş ebeveynler bu sevgilerini çocuklarına cömertçe yansıtıklarında çocuklarının kişiliği olumlu yönde etkilenir. Bu doğrultuda çocuklar için ailenin önemi büyüktür. Adler bunu şu sözleriyle açıklar:

“Çocuklar, hayli uzun bir süre anne ve babalarınca korunup gözetilir. Çünkü organizmaları böyle koruyucu bir destek olmadan varlığını sürdüremeyecek şekildedir. Diyelim ki; çocuklar böyle bir destekten yoksun kaldı, insan soyunun yeryüzünden silinip gideceği kuşkusuzdur” (Adler, 1996:98).

“Bir çocuğun anası babası iyi kişiler ise, birbirlerini ve çocuklarını seviyorlarsa, bu çocuk kendini yetişkinliğe en iyi şekilde uydurma ve hayatın başarı veya başarısızlık, mutluluk veya mutsuzluk gibi karşıt olaylarını en pratik yollardan kabul etme fırsatına sahip olur” (Şener, 1976: 120).

87 Oğuz’da; Selim’in annesi oğluna, ölen babasının yokluğunu aratmamıştır. Eşinin çocuğuna düşkünlüğü dolayısıyla onun sevgisini de kendi sevgisine ekleyerek Selim’i mutlu etmek için elinden geleni yapmaktadır. Eşinin varlığındaki iyi koşullara alışmış olan oğluna hayal kırıklığı yaşatmamak için çabalar. Annenin bu çabasında oğluna nedenli sevgi yüklü olduğunu görmekteyiz. Yazar; ailelerin çocukları için göstermiş oldukları özveriyi görmelerini ister:

“Selim’in annesi onları pencerede bekliyordu:

- Oğuz, yavrurum, gel, bakın size ne hazırladım! dedi.

Oğuz acemi acemi içeri girdi. Çocuk bayramı günleri anasından, babasından kıymetli hediyeler almaya alışmış olan Selim’e babasının yokluğunu duyurmamak lâzımdı. Bunu düşünen zavallı anne onlara kendi eliyle bir kocaman tabak pasta yapmıştı.

Selim’le beraber tabağın başına geçtiler. Oğuz’un gene her zamanki taşkın ve coşkun neşesi üstünde idi. Güle oynaya, konuşa söyleşe pastalara öyle hücum ettiler ki!..

Fakat artık Selim de eskisi gibi pastaların karşısında miskin miskin burnunu kaldırmıyordu. O da Oğuz’a yakın bir iştahla pastasını yemeye başlamıştı.

Anası onun 87 ile beraber şarkı söyleyerek, gülerek, o günkü gezmelerini anlatarak bu güzel pasta yiyeşini seyretti, sevindi, sevindi!..”

(87 Oğuz, 2007: 103)

87 Oğuz’da; fakir bir ailenin çocuğu olan 87 Oğuz yaramaz biraz da bakımsızdır. Yeni edindiği arkadaşı Selim’le güzel bir dostluk geliştirirken Selim’in güzel huylarında da nasiplenir. Annesi Hanife Hanım Oğuz’daki bu değişikliği gıpta ile izler ve ona olan sevgisi bir kat daha artar. Olumlu davranışlar sergileyen kişilerin sevgiyi üzerinde topladığına dikkat çeken yazar Oğuz’daki güzel değişikliklerden hem ailesinin hem de kendisinin olumlu yönde etkilendiklerini okuyucuların görmelerini ister:

“Hanife Hanım, günden güne büyük bir adam, hayır büyük adam değil de ağırbaşlı ve akıllı bir adam olan Oğuz’a karşı artık bir saygı duyar gibi oluyordu.

Uzun pantolon giyince boyu biraz daha uzayıvermişti. Güzel siyah saçları her gün taranıyordu. Pabuçları almalı iki ay geçtiği halde bir tarafında çizgi yoktu. Kocaman bir delikanlı gibi eve gelip gidiyordu. Hele geceleri ders çalışışı şimdiye kadar görülmedik bir şeydi.

Çocuğuna son derece düşkün olan kadıncağız Oğuz’un bu halleri karşısında hayran kalıyordu. Artık 87’nin bir dediği iki olmuyordu.

Nitekim ertesi sabah erkenden kalktı. Yukarıdan aşağıya bir güzel tahta sildi. Sonra Oğuz’un odasına yeni bir düzen verdi” (87 Oğuz, 2007:106).

87 Oğuz’da; Oğuz duygularını açığa vurmaktan hoşlanan bir çocuktur. Annesine o akşam topladığı çiçeklerle sevgisini dile getirmiştir. Kimi zaman açıktan kimi zaman beden diliyle sezdirilen kimi zaman da gizliden hissettirilen sevginin burada somuta döküldüğünü görmekteyiz:

“Akşam güneşi batarken, Oğuz annesine kucağında taşıdığı bir demet çiçeği:

-Bunları soframıza koyalım olur mu anne?!.. diye uzatmıştı” (87 Oğuz, 2007: 116).

Mustafa’da ; eşlerin birbirlerine duydukları saygı ve sevgi aile atmosferine de yansır. Burada çiftlerin mutlulukları ailenin tüm bireyini de etkiler. Mustafa bu sevgi ortamından yeterince beslenen bir çocuk olmuştur:

“Mustafa çok sevimli bir çocuktur. Altın gibi, pırıl pırıl parlayan saçları, derinden bakan iri, mavi gözleri vardı. Teni beyaz, yanakları kırmızı kırmızıydı. Anası da, babası da onun üstüne titriyorlardı... Hele anası! Onu bir dakika yanından ayırmak istemezdi. Mustafa’sını kendi sütüyle besledi. Kendi elçeğiyle yıkadı, pakladı, giydirip kuşattı. Ona gözü gibi baktı.

Ali Rıza Efendi, karısının bu sonsuz analık sevgisini gördükçe, şakadan darılır:

- *Zübeyde! Oğlun olduktan sonra beni unuttun! Gözün Mustafa'dan başka kimseyi görmez oldu! derdi.*

Hele büyükannesinin sevgisi!.. O kadıncağızın torununa olan bağlılığı anlatılır gibi değildi. Daha dört yaşındayken Mustafa ile, bir büyük adam gibi konuşur, ona hep:

- *Paşam! Paşam! diye seslenirdi” (Mustafa, 1967: 7).*

Mustafa'da; ailesine düşkün olan Ali Rıza Efendi üzerine düşen sorumluluğu hakkıyla yerine getiren biridir. Burada bir ailenin var olması için verilen emeklere vurgu yapılmıştır. Sadece annenin değil babanın da ailede aktif rol alıp birlikteliğin artmasında büyük katkısının olduğu görülmektedir:

“Babası da yuvası, eşi hele Mustafa'sı için elinden gelen her türlü fedakârlığı seve seve yapıyordu” (Mustafa, 1967: 12).

Yazarın **Yavrutürk'te;** en önde gelen konularından birisi “aile” kavramıdır. Bir yuvaya sahip olmanın güzelliğini anlatan şiirinde kuşların hayatından yola çıkarak bir aileye sahip olmanın ne kadar mutluluk verici olduğundan bahseder:

“EVİMİZ

Kuşların bir yuvası

Bir anası, babası,

Bir, iki kardeş var.

Biz de kuşlar gibiyiz.

Yuva bizim evimiz,

Aşı var, ateşi var.

O toplar her gün bizi.

Ordadır ana dizi.

Onun nerde eşi var?” (Yavrutürk, 1990: 8).

Yavrutürk'te; “**Anneciğim**” şiirinde bir annenin çocuğu üzerine nasıl titredığı anlatılır. Dünyada yüce bir duyguyu içlerinde barındıran annelerin çocukları üzerindeki özverilerine diyecek yoktur. Şiirde, çocuğuyla uyuyan ve uyanan, yeri geldiğinde onunla ağlayan onunla gülen, gecesini ve gündüzünü çocuğuna adayan

bir anneye sevgisini anlatan çocuktan bahsedilir. Yazar, buradaki çocuk üzerinden okuyucuya annelerinin değerini anlamalarını amaçlamıştır:

“ANNECİĞİM

Ne sevimli bir annesin!

Ne tatlıdır senin sesin!

Canım mısın, bilmem nesen?

Benim güzel anneciğim!

Senden yakın kim var bana?

Yüreciğim bağlı sana.

Can bir yana, sen bir yana.

Benim güzel anneciğim!

Gülsem güler güzel yüzün,

Ağlamamdan alır hüznün...

Senin gecen ve gündüzün

Benim, güzel anneciğim!” (Yavrutürk, 1990: 10).

Yavrutürk’te; “Babacığım” şiirinde Türk ailesindeki babanın yeri ve görevi anlatılmıştır. Ataerkil aile yapısına sahip oluşumuz bu şiirde de “ailemizin direğisin” ve “Hep dinleriz sen ne dersin” sözleriyle vurgulanmıştır. Baba sevgisinin ve ona duyulan saygının gereği okuyucuya hissettirilir:

“BABACIĞIM

Evimizin direğisin!

Gözümüziün bebeğisin!

Ne sevimli, ne iyisin,

Benim canım babacığım!

Akşamları sen gelince,

Kapılırsız hep sevince

Gündüz olur bize gece...

Benim canım babacığım!

*Biz güleriz, sen gülersen,
Zevkle yeriz, sen de yersen.
Hep dinleriz sen ne dersen.*

Benim canım babacığım!” (Yavrutürk, 1990: 10; Çocuk Haftası, 1942u: 3).

Yavrutürk'te; “Kardeşim” şiirinde ailede bir çocuğun üzüntüsünü, sevincini paylaşmakta en çok ihtiyacını hissedeceği “kardeş” kavramı üzerinde durulur. Bir çocuğun oyun ihtiyacını en güzel karşılayan; oyuncacı değil, bu oyuncaklarıyla oyunlar kurabileceği ve eğlenebileceği kardeşidir. Aile bağına oldukça önem veren yazar şiirlerinde konu ettiği aile bireyleriyle, çocukta kuvvetli bir aile bağı duygusu ve birey değil aile olma anlayışının oluşmasını istemiştir:

*“KARDEŞİM
Herkesin oynayacak
Bir güzel bebeği var.
Onunla oyalanır,
Eğlenir, gezer, oynar.*

*Benim de var sevimli,
Çok cici bir bebeğim.
İnsanı ta kalbinden
Çekici bir bebeğim.*

*Evde paylaşamayız
Okşamak için onu.
Onunla eğlenirken
Gelmez neşenin sonu.*

*Bir insan kardeşini
Meğer ne çok severmiş!
Çok şükür Tanrı 'ya ki
Bana da kardeş vermiş!..” (Yavrutürk, 1990: 11).*

Toplumda ailenin önemli bir yeri vardır. Ailedeki bağın kuvveti toplumun da sağlam yapıda olmasını sağlar. Yazar, “gelecek” olarak gördüğü “çocuklara” üstüne basa basa durduğu aile kavramıyla sağlam yapıda bir toplum olmanın yolunu göstermiştir. **Yavrutürk’te “Ailemiz”** şiirinde aile fertlerinin görevlerinden, her ferdin kendine has özelliklerinden bahsedilmiştir:

“AİLEMİZ

Kardeşlerim, annem, babam,

Dedem, ninem biz her akşam

Bir çatıda toplanırız.

Orda herkes sevinç duyar,

Birbirini sever, sayar;

Kendisini bulmaz yalnız...

Dedemin yok hiç dişleri...

Anlatır hep geçmişleri,

Her sözünden ders alırız.

Ninem evin neşesidir,

Birçok güzel masal bilir.

Anlattıkça bayılırız.

Babam her gün işe gider.

Annem evde hizmet eder.

Biz okulda çalışırız.

Akşam bizi bir görmeli!

Ne tatlıdır, ne neşeli

Bir sofrada toplanmamız!..

Ailenin temeli ev!

Aile, evini sev!

Yeryüzünde kalma yalnız!." (Yavrutürk, 1990: 61).

Çalapala; aile kavramı üzerinde sık durmaktadır. **Çocuk Haftası'nda "Dört Kişiyiz"** şiirinde aileyi oluşturan fertler kimlerdir onlardan bahsedilmiştir. Babanın evin dışarıyla ilgili görevleri üstlenirken annenin evin işleriyle uğraştığını çocuklardan beklenen vazifenin de okumak olduğunu anlatılır. Ailede büyükler konuşurken çocukların konuşmaya başlamadan önce söz almaları gerektiği vurgusu çocuk eğitimi için önemlidir:

"DÖRT KİŞİYİZ

Anam, babam, kardeşim,

Bir de ben küçük Kaya.

Dördümüz bir aile

Getirmişiz meydana.

Annem de ona söyler

Evde olup biteni.

Yaramazlık etmişsem

Şikâyet eder beni!

Babam dışardan taşır.

Anam yapar ev işi.

Kardeşimle bana da

Kalır okumak işi.

Sıra bize gelince

Söz alırım önce ben.

Anlatırım, ne dedi

O gün bize öğretmen!.

Dördümüz toplanırız

Her akşam evimizde

Sonsuz bir neşe parlar

Hemen o anda bizde...

Kardeşim de anlatır

Ne öğrenmişse o gün.

Böylece sona erer

Tatlı, neşeli bir gün...

Babam bir bir anlatır

O günkü her işini;

Sonra biraz da söyler

Dünyanın gidişini.

(Çocuk Haftası, 1942k: 3).

Biz evde dört kişiyiz.

Kilit olmuş dört kişi.

Hepimizin bu evde

Var yapacak bir işi.."

4.2.1.1.2. Doğa Sevgisi

Doğa, insanın tüm negatifliğini alır, ona olumlu duygular yaşatır ve huzur verir. Rakım Çalapala doğayla barışık çocuklar yetişmesini ister. Bu nedenle kitaplarında bu konu üzerinde önemle durmuştur.

Mustafa romanında; doğanın insana verdiği iç huzuru ve rahatlığı Mustafa, dayısının çiftliğinde yaşamıştır. Yazar doğayla iç içe yaşayan çocuk figürüne dikkat çeker. Mustafa, dayısının çiftliğinde okula duyduğu ayrılık acısını bir nebze de olsa unutmuştur:

“Çiftliğe geleli beri Mustafa’ya birçok eğlenceli iş çıkarmıştı. Yeğeninın gürbüz, zeki ve becerikli olduğunu gören dayı, onu çeşitli işlere. Bu işlerin başında da bakla tarlasını kargalardan korumak vardı. Dağlar, tepeler, akarsular, engin ufuklar küçük Mustafa’nın neşesini artırmıştı” (Mustafa, 1967:14).

Yazar; **Yavrutürk’te** “Kara Kış” şiirinde kışa mevsimine karşı olumsuz bakış açısına sahip dedesinin torununu etkilememesini ister ve yazar kış mevsimi hakkında dedesiyle aynı fikirde olmayan küçük çocuğun diliyle bu bakış açısını olumluya çevirir. Çalapala, şiirde çocuklarda doğanın döngüsünü temsil eden mevsimlere karşı önyargısız bir sevginin oluşmasını amaçlar:

*“KARA KIŞ
Dedem karı görünce:
- Kara kış geldi! diyor.
Bu ak mevsime bence
Çok haksızlık ediyor!*

*Göklerden iri iri
Dökülen karlara bak!
Bu karların her biri
Pamuktan daha da ak!*

*Ak saçlı ihtiyarın
Adı “Kara kış” olmuş.
O bembeyaz karların*

Sanki rengi kaybolmuş!

Dedem karı görünce:

- Kara kış geldi! diyor.

Halbuki bu kış bence

Saçlarına benziyor!..” (Yavrutürk, 1990:34).

Çalapala; **Yavrutürk**'te, “Doğayı seven kendini sever ve kendini seven çocuk insanı, ailesini ve ülkesini sever.”düşüncesiyle, bu şiirde doğanın en güzel parçası olan ağaçların değerini anlatmış ve ağaç sevgisini çocuklarda oluşturmak istemiştir:

“AĞAÇLAR

Ağaçlar dünyanın en güzel süsü!

Onlarda yeşilin bin bir türlü...

Dinleyin, kuşların bunca türküsü

Göklere kol geren bu ağaçlara!..

Kiminin gölgesi bir alan olur,

Altında uykuya çok dalan olur.

Vefasız derlerse pek yalan olur

Bize çok şey veren bu ağaçlara...

Ağaçlar bezensin şu Anadolu;

Ormanlar kaplansın hep sağı, solu.

Benim yüreğimde sevgiler dolu

Her bahar yeşeren bu ağaçlara.” (Yavrutürk, 1990: 72).

“AĞAÇLAR

Ağaçlar dünyanın en güzel süsü..

Onlarda yeşilin bin bir türlü...

Dinleyin; kuşların bunca türküsü

Göklere uzanan bu ağaçlara...

Kiminin gölgesi bir alan olur,

Kimisi uzanır, bir yılan olur

Vefasız derlerse pek yalan olur

Bizi unutmıyan bu ağaçlara...

Yollarda yolcuya dost olan onlar,

Dereden, tepeden hep bakan onlar...

Benim her şeyden çok sonsuz sevgim var

Zümrütler takınan bu ağaçlara..." (Çocuk Haftası, 1942ı: 3).

Çalalpa; **Yavrutürk'te**, bu şiirinde, çağlayanı keçiye benzetir ve canlı bir varlığa dönüştürür. Nasıl canlılar ölmesin diye özen gösterilir ve üzerinde titrenirse çağlayanın da tıpkı bir canlı gibi değerinin bilinerek korunmaya muhtaç bir varlık olduğunun düşünülmesi amaçlanmıştır:

"ÇAĞLAYAN

Bir yaramaz keçidir dağlardan inen sular.

Durduramaz onları sert kayalar, dik yarlar,

Ulu bir nehir olup duruluncaya kadar

Evet, bir keçi gibi, sıçrar, atlar, durular...

Bu küçük akar sular toplandıkça bir yere

Yaramaz seller olur haşarı birer dere..

Hele bu dereler de buluşmasın bir kere!

Durmadan koşuşurlar çaylara, nehirlere...

Ağır başlı, temkinli bir sudur nehir ana;

Akarken, yavaş yavaş yayılır iki yana.

Yalnız uçurumlarda bir hey hey gelir ona

Denize varmak için döner bir çağlayana..." (Çocuk Haftası, 1942ş: 3).

4.2.1.1.3. Okul ve Okuma Sevgisi

Yazar, kitaplarında çocuklara okuma ve okul sevgisini kazandırmak istemiştir. Bu konuya öncelikli olarak yer vermiştir. Eğitimin aileden sonra düzenli ve profesyonel şekilde devam ettirildiği yer okuldur.

87 Oğuz'da; bazı konularda vurdumduymaz olan Oğuz, söz konusu okul olduğunda gayet olgun ve akli başında hareket ederek kararlı bir şekilde okuluna gitmeyi sürdürür:

“-Niye uyandırdın be anne, dedi. Ben saat çalınca kalkacağım!

- İki saattir mahalleyi ayağa kaldırdı. Sen hâlâ uyuyorsun!

- Sahiden çaldı, bitti mi?

- Elbette...

Oğuz kaşlarını çattı, yüzü ciddileşti. Yataktan fırladı. Anası, çapaklı gözleri ile onu seyrediyordu:

- Ne o, oyunlar dün eksik kaldı galiba!.. Neden böyle erken kalkıyorsun Oğuz?

Oğuz’un yüzü sahiden büyük adamlar kadar ciddi idi. Döndü, cevap verdi:

Bu sabah mektep açılıyor” (87 Oğuz, 2007:4).

87 Oğuz’da; Oğuz, okumayı çok sevmektedir. Kar kış hastalık dinlemeksizin okuluna devam eder. Yazar bu çocuk üzerinden okuyucularına okuma sevgisini aşlamaktadır:

“Ona herkes kızar fakat ses çıkaramazdı. Çünkü Oğuz çok akıllı bir şeydi. Şimdiye kadar bir kere olsun, değil sınıfta kalmak, ikmale bile kalmamıştı. Mektebini çok seviyordu. Kış, kar hatta ufak tefek hastalıklar, hiç, hiçbiri onu bu mektepten alıkoymamıştı” (87 Oğuz, 2007:6).

Yazar, her ne sebeple olursa olsun bir çocuğun dersinden alıkonulmaması gerektiğın savunur. **87 Oğuz’da** Öğretmen Nezihe Hanım Oğuz’u korkutmak amacıyla dersinden çıkaracağını söylese de paragrafın sonundaki mesaj okumaya verilen önemi ve okumanın değerini anlatır cinstendir:

“Nezihe Hanım:

- Aferin Oğuz, dedi. Bütün yaramazlıklarınla beraber yalan söylemediğın için seni seviyorum. Selim, yavrum sen de bir daha bana gelip arkadaşlarından şikayet etme emi? Bak, Oğuz kabahatli olduğu halde bile doğrıyu söylemekten çekinmedi!.. Ben onu korkutmak için sınıftan çıkaracağımı söylemiştim...

Halbuki hiçbir Türk çocuğu dersinden mahrum edilemez” (87 Oğuz, 2007:44).

Mustafa romanında; okumayı çok isteyen Küçük Mustafa, anne ve babasının hangi okula gideceğine bir an önce karar vermelerini istiyordu:

“Yıllar geçti. Mustafa altı yaşına bastı. İşte o zaman Mustafa'nın anası ile babası arasında bir çekişmedir başladı. Karı koca oğullarını hangi okula göndereceklerine bir türlü karar veremiyor, bir türlü anlaşamıyorlardı. Zübeyde Hanım:

- Fatma Molla Mektebi'ne verelim! diyordu. Hem evimize yakın, hem de pek kalabalık değil!

Kocası:

- Karıcığım, diyordu. Artık 'mahalle mektepleri'nin modası geçti. Orada hem bir şey öğrenemez, hem okumaktan soğur. Şimdi Selânik'te en iyi yetiştiren 'Şemsi Efendi Mektebi!' Mustafa'yı oraya verelim!

Böylece başlayan konuşmalar, ufak tefek dargınlıklara kadar varıyordu. Küçük Mustafa bu sözlere kulak kabartıyor, kendi kentine:

- Ah, bir karar verseler de ben de okuma, yazma öğrensem... Babamın okuduğu kitapları okumaya başlasam! diyordu” (Mustafa, 1967: 8).

Mustafa romanında, Çalapala okul sevgisinin beraberinde başarıyı getirdiğini anlatmaktadır. Mustafa'nın okuma sevgisi onu hedeflerine ulaştırmıştır:

“Manastır Askerî Lisesinden de parlak bir diploma ile İstanbul'daki Harp Okuluna geldi. Susamışçasına beklediği asıl askerlik derslerine burada kavuştu.

Harp Okulunu bitirdiği zaman 18 yaşında bir arslandı. Yurdunu korumaya, milletini kurtarmaya ant içmiş bir arslan!..” (Mustafa, 1967: 21).

Yazar, okuma sevgisini şiirlerine de taşımıştır. **Yavrutürk'te**; “İlk Ders” şiirinde yazar, okuyan ve vatani için çalışan çocukların yetişmesini ister:

“İLK DERS

İlk adımı ne zaman,

Nerede attım, bilmem.

İlk sözüm 'Dede' olmuş;

Her zaman söyler annem.

*Bugün de başlıyorum
İlkokula çok şükür!..
Artık büyüdüm demek,
Hiç bir korkum yok şükür!.*

*Daha birinci derste
A'yı, T'yi öğrendim.
Okumak güç değilmiş,
İşte onu da yendim.*

*Artık çocuk sayılmam.
Öğrenci deyin bana!
Ne işler göreceğim
Bakın, yarın vatana!." (Yavrutürk, 1990: 14).*

Çalapala'nın okumaya verdiği önemi **Yavrutürk'te** yer verdiği "Okulumuz" ve "Okul" adlı şiirlerinde görmekteyiz. Okulun olanaklarını, kitap sevgisini anlatarak çocuklarda bu hevesi oluşturmaya çalışır. Bir millet olmanın yolunu bireyleri aynı kültürden geçiren okulun açtığını anlatır:

*"OKULUMUZ
Her yerden daha güzel
Bizim için burası;
Okul, sevgili okul!
Neşe, bilgi yuvası!*

*Güzel kitaplar burada,
Birçok arkadaş burada,
İnsan nasıl sevinmez
Böyle yerde okur da?*

*Senin çatın altına
Girmez kötü duygular;*

*Bilgi giren yerlerde
Kalmaz artık kaygular.*

*Her yerden daha güzel
Bizim için burası;
Okul, sevgili okul!
Neşe, bilgi yuvası!." (Yavrutürk, 1990: 15).*

*"OKUL
Okul bizim kaynaşıp kardeş olduğumuz yer.
O bizi birbirine benzer insanlar eder...
Bir millet olmak için kendini okula ver!
O bizi birbirine benzer insanlar eder.*

*Orda başlar yükselir aynı haklı gururla..
Orda göz aydınlanır bilgi denilen nurla..
Orda hayat bezenir güven adlı uğurla..
Orda bütün korkular, kuşkular, dertler gider.*

*Bu okulun kapısı yol verir yaşamaya..
Okulda okumalı her çocuk doya doya..
Burda titrek yürekler olur çelik bir kaya,
Duygu bir, görüş aynı, inan, güven beraber." (Çocuk Haftası,
1942d: 3).*

Yazar, çocuklarda okul sevgisini **Yavrutürk'te** şiirleriyle aşlamak ister. Okulun insanları bilgiye ulaştıran bir yer olarak görür, okuldan uzak kalanları ise bundan dolayı bahtsız olarak nitelendirir:

*"OKUL AÇILDI!
Açınca kapısını, kuş gibi uçtum, koştum:
Sevgili okuluma işte geldim, kavuştum!
Kulağım, gözüm, özüm.. herşeyim öğretmende..
Öğrenmeğe susamış gibi bir hal var bende...*

*Bu kutlu sıraların üstüne yaslananlar,
Benim gibi öğrenmek ateşile yananlar
Yarın bu güzel yurda yarar insanlar olur
Okullar insanlığa saçar şerefli bir nur...*

Ne bahtsızdır okuldan uzak kalan çocuklar!

Bilgiden başka her zevk yalan, yalan çocuklar!..

Bu kutlu yuvamızın bilelim değerini;

Saraylar bile tutmaz bu okul yerini!..” (Çocuk Haftası, 1942j: 3).

4.2.1.1.4. Hayvan Sevgisi

Hayvanları seven insanları da sever düşüncesinden yola çıkarak çocuklarda hayvan sevgisi oluşturulmalıdır. Eğitimde hayvanlardan yararlanarak onların davranışı örnek gösterilerek çocuklara pek çok şey kazandırılabilir. Hayvanları seven çocuk merhameti, yardımlaşmayı öğrenir.

Yazar, **Yavrutürk**'te **“Hayvanları Seviyorum”** şiirinde hayvanları metafor olarak kullanmış, hayvanların özellikleri üzerinden çocuklara o davranışı kazandırmak istemiştir. Hayvanların kötülük ve yalanı barındırmadıklarından yola çıkarak çocuklarda onlara karşı sevgi oluşturur. Arının çalışkanlığını, karıncanın tutumluluğunu örnek almalarını ve okuyucuya her bir hayvandan öğreneceği bir şeylerin olduğunu söyler:

“HAYVANLARI SEVİYORUM!

Hayvanları seviyorum. Hem ne çok!

Onlarda hiç kötülük yok, yalan yok!

Dost olurum en küçük bir hayvanla;

Sev onları benim gibi ve anla!

Arı gibi çalışkan ol, topla bal,

Karıncadan tutumluluk dersi al.

Her bir hayvan sana bir şey öğretsin,

Onlar senin eksikliğini tam etsin!..” (Yavrutürk, 1990: 16).

Yavrutürk'te “Bir Kuzum Var” şiirinde hem kuzunun özellikleri anlatılarak çocuğun bu hayvanı tanınması sağlanıyor hem de sevimliliğinden yola çıkılarak “hayvanları sevmeliyiz” mesajı iletiliyor:

*“BİR KUZUM VAR
Sevinçliyim bu ilkbahar,
Minimini bir kuzum var.
Yüzü beyaz, gözü kara,
Pek sevimli, pek maskara!*

*Boğazını çok seviyor,
Hiç durmadan yiyor, yiyor:
Taze otlar, fıstık, üzüm;
Ne de kibar iki gözüm!*

*Boynunda bir al kurdele,
Hoplar, zıplar, geçmez ele.
Biraz tutsam afacanı
Sıkılıyor hemen canı!.*

*Sevinçliyim bu ilkbahar,
Minimini bir kuzum var.
Yüzü beyaz, gözü kara,
Pek sevimli, pek maskara!” (Yavrutürk, 1990: 17)*

Yazar, **Yavrutürk'te “Bir Kazım Var”** şiirinde çocuklarda hayvan sevgisini oluşturmayı amaç edinmiştir. Çocukların anlayacağı sadelikle yazılan bu şiirde hem kazın özelliklerinin çocuğa öğretilip o hayvanı tanınması sağlanıyor hem de sevimliliği anlatılarak çocukta hayvan sevgisi oluşturuluyor:

*“BİR KAZIM VAR
Babam bu yaz
Aldı bir kaz.
Tüyü beyaz,
Karası az!*

*Boynu kambur,
Kendi obur,
Abur cubur
Yer, hiç durmaz!*

*Suda yüzer,
Kırda gezer,
Bana benzer:
Pek yaramaz!." (Yavrutürk, 1990: 18).*

Yazar, **Yavrutürk'te "Kedimin Yavruları"** şiiriyle çocuklara hayvan sevgisini aşlamak istemiştir. Pamuk adlı kedinin yavrularına duyduğu sevgiden yola çıkılarak bir annenin çocuklarına duyduğu sevgi anlatılmıştır. Ayrıca çocuklarda merhamet duygusu oluşturulmak istenmiştir:

*"KEDİMİN YAVRULARI
Bembeyaz bir kedim var,
Pamuk Hanım'dır adı;
Mart ayının ilk günü
Bir üçüz yavrulardı.*

*Biri tekir, biri ak,
Birisi de kapkara.
Ama tekir olanı
Maskara mı, maskara!*

*Şaşarsınız Pamuk'un
Sevgisini görseniz!
Yavruları ne tombul,
Hem de ne kadar temiz!.*

*Tutup tutup taşıyor
Onları ensesinden;
Çok memnun olduğunu*

Anlıyorum sesinden.

Mart ayının ilk günü

Üç yavru kedim oldu,

Hem ne güzel yavrular!

Dünyalar benim oldu!...” (Yavrutürk, 1990: 19).

Yazar, çocuklara hayvanları tanıtmak ve onlarda hayvan sevgisi oluşturmak için şiirlerinde sık sık hayvanları konu edinmiştir. **Yavrutürk’te, “Kuluçka Tavuk”** şiirinde, tavukların civcivlerine kanat gerip onları korudukları söylenirken anne sevgisine işaret edilmiştir:

“KULUÇKA TAVUK

Geçen yıl tavuğumun

On bir civcivi vardı.

Bu yıl da on üç tane

Güzel civciv çıkardı.

Kuş gibi civildiyor,

Tüy gibi geziyorlar.

Her şeyden ürküyorlar,

Tehlike seziyorlar.

Yumurtanın sarısı

Tüylerine renk vermiş.

Anaları sevgiyle

Onlara kanat germiş.

Biraz sevecek oldum;

Bırakmadı, nafîle!

Yavrusunu severmiş

Meğer, tavuklar bile!” (Yavrutürk, 1990: 20).

Çalapala, **Yavrutürk'te "Leylek"** şiirinde hem leylekleri çocuğa tanıtmak hem de hayvan sevgisini aşılacak istemiştir. Leyleklerin baharda ortaya çıktıkları anlatılırken çocukta leylek dendiğinde baharı kafasında çağrışım yapması istenmiştir:

"LEYLEK

Bahar geliyor diye

İlk müjdeyi o verir.

Kırmızı gagasını

Görünce karlar erir.

Damlarda, bacalarda

Yapar bir koca yuva,

Kendi çiftliği gibi

Kalır önünde ova!

Bazen dalgın düşünür,

Bazen uçar, süzülür

Hava bozuk giderse

Yuvasında büzülür.

Baharda seviniriz

Geldi diye leylekler

Çünkü ardından gelir

Kuşlarla kelebekler." (Yavrutürk, 1990: 21).

Yazar, hayvanları konu edinirken çocuklarda merhamet duygusunun ve yardım etme davranışının oluşmasını istemiştir. **Yavrutürk'te, "Zavallı Kuş"** şiirinde soğukta titreyen kuşu anlatırken çocuklarda merhamet duygusu oluşturulmak istenmiştir. Ayrıca ona yardım edilmesi yemek verilmesi de çocuğun yardım etme davranışını pekiştirir:

"ZAVALLI KUŞ

Pencereden bir ses geldi,

İnce, ürkek, zayıf bir ses.

Dersi mersi unutarak

Ondan yana baktı herkes.

*Baktık minik bir kuşcağz!
Karlar içinde titriyor!...
Hal diliyle sanki bize:
Çok üşüdüm, açın! diyor.*

*Yalnız soğuk ve kar olsa!
Aç da kalmış zavallı kuş!
Yiyecek şey bulamıyor;
Her tarafa karlar dolmuş!.*

*Biraz darı, biraz sıcak
Hemen verdi neşesini;
Tekrar uçup gidiyorken
Duyduk tatlı, şen sesini.” (Yavrutürk, 1990: 35).*

Yazar, **Yavrutürk’te “Kelebek”** şiirinde kelebeğin narinliğinden yola çıkarak hayvanlara zarar vermeme davranışını çocuklara kazandırmak istemiştir. Hayvanlara merhamet edilmesi gerektiği vurgulanır:

*“KELEBEK
Kanatları andırır
Ebrulu bir kumaşı
Ki bir yerde bulunmaz.*

*Çocukları kandırır;
Aşırtır dağı, taşı.
Belli ki bizden kurnaz!.*

*‘Gel!’ deriz, kaçar, gelmez.
Ne kadar çok yalvarsak
Duymaz. İşi, gücü naz!.*

*Davranıp da biraz tez
Birdenbire tutarsak
Bir daha kalkınamaz.*

*Ele geçtiği anda
Elden gidiyor, yazık,
Zavallı kelebekler!*

*Bu küçük hayvan da
Çocuklardan azıcık
Sevgi, acıma bekler...” (Yavrutürk, 1990: 63).*

Yazar, **Yavrutürk’te “Güvercinler”** şiirinde çocuklara güvercinleri tanıtır ve onlara karşı sevgiyi aşılır. Çocuklara güvercinin dağ bayır uçuşunu anlatırken özgürlük kavramı da öğretilmeye çalışılmıştır:

*“GÜVERCİNLER
Bahçede iki ak güvercinim var.
Boncuk gözleriyle bakar, dururlar...
Alkış sesi gibi kanat vururlar:
Onlara bir avuç yem veriversem...

Görmeden duramam her gün onları.
Gelir, avucumdan toparlar darı...
Yuvaya ve eşe bağlılıkları
Doğrudur, herkeste bulunmaz dersem!.

Uçuşur, giderler her gün bir yere..
Gezerler dağ, bayır, kır, koru, dere...
İmreniyor insan güvercinlere!
Ben de onlar gibi kuş oluversem!*

*Göge, onlar gibi kol, kanat gersem!..” (Yavrutürk, 1990: 64;
Çocuk Haftası, 1942m: 3).*

Yazar, **Yavrutürk'te “Kedim”** şiirinde kedinin insana yakınlığından pamuk gibi tüylerinden bahsederek okuyucuda hayvan sevgisi oluşturmak istemiştir. Şiirde kedinin mırıldaması, pençelerinin, tüylerinin olması gibi hayvanın özellikleri anlatılarak çocukların kediyi tanımaları ve sevmeleri amaçlanmıştır:

“KEDİM

Bizim kedi bir kadından daha fazla süse düşkün.

Yalar durur ensesini, kulağını hep bütün gün.

Yumuşacık bir kürk ile kaplı iken bütün eti.

Bitmek bilmez yaramazın özentisi, tuvaleti!

O pespembe dudakları bazı sesler mırıldanır.

İnsan biraz dikkat etse anlayacak bir söz sanır.

Kırtarak yürüyorken, yumuşacık patikleri

Ses çıkarmaz, sanki sever, tatlı tatlı okşar yeri.

Bu yumuşak patiklerde saklanmasa birer pençe,

Bu kediden daha cana yakın hayvan yoktu bence.

O pespembe dudakları paralayan dişler saklar,

O yumuşak ellerinde hançer gibi tırnaklar var” (Çocuk Haftası,

1942h: 3).

4.2.1.1.5. Öğretmen Sevgisi

Eğitimde sevgi önemli bir duygudur. Öğretmenlerin çocukları sevmeleri ve kendilerini onlara sevdirmeleri verimli bir eğitim için ön koşuldur. Çocuklar sevdiği öğretmenlerin dersini de severler bu sayede öğrenme olumlu etkilenir.

Yazar, **87 Oğuz'da** Nezihe Hanım'la örnek öğretmen tipini oluşturmuştur. Yazara göre iyi bir eğitimci, insanlarla iletişimi iyi olan öğrencilerini seven ve mesleğini yapmaktan hoşlanan kişidir. Öğretmen Nezihe Hanım tatilden dolayı uzak kaldığı öğrencilerini özlemiştir ve onlarla hasret giderir:

“Çocuklarda da onda da uzun ayrılıklardan sonra birbirine kavuşmuş insanların hali vardı. Gül'ün kesilmiş saçlarını okşadı. Oğuz'u ayağa kaldırıp üç parmak kadar uzadığını gördü. Necdet'in annesi hasta idi, 'nasıl oldu?' diye sordu. Sınıfın biricik kızı Lale'yi öptü” (87 Oğuz, 2007:19).

Yazar, **87 Oğuz'da** bir öğretmenin insanları sevmesi gerektiğine vurgu yapar. İnsanları sevmelidir ki öğrencilerini de sevebilsin. Çocuklara ailelerinden sonra şekil veren ve onları toplumun beklentisine uygun bir biçimde yetiştiren öğretmenlerdir. Öğretmen Nezihe Hanım çocukları seven ve tüm öğrencilerine ayırım yapmadan değer veren bir kişidir:

“– Niçin efendim, niçin teşekkür ediyorsunuz? Biz bu dikkati yalnız sizin çocuğunuza değil, memleketin bütün çocuklarına veriyoruz. Kendisi de görecektir ya, onu sınıfta 48 tane candan arkadaş bekliyor. İçlerinden pek çoğu belki fakirdir, belki biraz yaramazdır. Fakat en yaramazı, en fakiri bile tam bir çocuktur. Çocuk deyince benim aklıma dünyanın en güzel ve en iyi mahlukları gelir!..” (87 Oğuz, 2007:31).

Yazara göre, bir eğitimci sadece çocuklara bilgi veren değil onlarla paylaşım içinde olan onları hayata hazırlayan kişidir. **87 Oğuz'da** öğretmen Nezihe Hanım, bu öğretmen tipini canlandırır:

“– Haydi bakayım, gel benimle de bir kere yüzünü yıka!.. Beraber musluğun başına gittiler. Genç muallim sabununu getirdi. Kendi eliyle Oğuz'un yüzünü, gözlerini, kulaklarını iyice yıkadı. Kirden zamklanmış gibi duran saçlarını da yıkayacaktı. Fakat çocuğu üşütme korktuğu için vazgeçti” (87 Oğuz, 2007:54).

“Oğuz'un yanında yürüyen muallim hanım; mırıl mırıl konuşarak, güzel güzel yürüyen çocuklarını gördükçe içinde sevinçli bir ürperme hissediyordu. Yavrularda da bir neşe vardı” (87 Oğuz, 2007:56).

87 Oğuz'da Nezihe Hanım öğrencilerini seven ve onları kendi çocuğu gibi benimseyen bir öğretmendir:

“Bu çocuklar sizin olduğu kadar aynı zamanda benimdir de... Onların hocalarını ne derece sevdiklerini siz de az çok bilirsiniz...” (87 Oğuz, 2007:84).

Çalapala, **Yavrutürk'te** “**Öğretmenim**” şiirinde, öğretmenlerin çocukların üzerinde ne kadar etkiye sahip olduklarını onların kendi dilinden anlatır:

*“ÖĞRETMENİM
Öğretmenim,
Canım benim!*

*Seni ben pek
Çok severim!*

*Sen bir ana,
Sen bir baba,
Her şey oldun
Artık bana!..*

*Gözüm sende,
Gönlüm sende!
Okut, eğit
Beni sen de!*

*Okut, öğret
Ve nihayet
Yurda yarar
Bir insan et!” (Yavrutürk, 1990: 13).*

4.2.1.2. Aile Terbiyesi

Bir çocuğun karakterinin temelini oluşturan ailedeki terbiyedir. Bu terbiye onun toplumdaki rolünü belirler. Vatansever bir kişi olarak ya da insanlara zararı dokunan biri olarak hayatını devam ettirmesinde onun ailede aldığı terbiye büyük önem taşır.

“Aile her zaman çocuğa doğru bir eğitim veremez. Pek çok çocuk ailesi tarafından yanlış yetiştirilir. Ebeveynler bazen farkında olmadan, bazen bilgisizliklerinden, bazen de hayatlarında eşlerinin ve çocuklarının dışında kalan kişiler önem taşıdığından çocuklarını yanlış terbiye ederler veya onlara kötü örnek olurlar. Bu hatalı eğitim çocukların hayatını etkiler, onların canlarının yanmasına, fiziksel veya ruhsal bozulmalara, mutsuz bir hayat geçirmelerine yol açabilirler” (Sınar, 1997:33).

87 Oğuz'da; Oğuz'un ailesi çocuk eğitimine pek önem vermemiştir. Oğuz gelişi güzel kurallarla yetişmiştir. Tabi buna istinaden başta yaramazlıkları ve söz anlamaz tavrı kendini göstermiştir. Yazar, burada ailede alınan terbiyenin çocuğa nasıl şekil verdiğini gözler önüne serer:

“Oğuz çok haylaz, çok yaramaz, fakat akıllı, zeki bir çocuktur. Değil yalnız kendi mahallelerinde bütün civarda onu tanımayan, hiç olmazsa ufak bir zararını görmeyen kimse kalmamıştı. Ne dayak, ne söz; ona hiçbir şey yaramıyordu” (87 Oğuz, 2007:6).

87 Oğuz'da; Oğuz'un ailesinin maddi yoksunluklarının yanında çocuğu eğitmede bilinçli olamayışları oğullarının iyi bir terbiye almasına mani olmuştur. Yazar, çocuk eğitiminde ailenin üzerine düşen görevi aksatması halinde ne kadar zeki bir çocuk olursa olsun çocukta istenmeyen hareketlerin oluşabileceği mesajı verilmiştir:

“Anası, babası hem yaşlı hem fakirdi. Ona pek iyi bakamıyorlardı. İyi bir terbiye almamıştı” (87 Oğuz, 2007:6).

87 Oğuz'da, kahramanlardan Oğuz zeki bir çocuktur. İdrak ettiği kadarıyla bazen doğruları bilse de içindeki o yaramaz Oğuz'a dur diyememektedir. Tam anlamıyla ilgilenilmeyen yaptığı yaramazlıkları sorgulatılmayan bir ailede yetişen çocuğun davranışlarının etrafına zarar verici olduğu anlatılmıştır:

“Evet Oğuz'da, tuhaf bir tabiat vardı. Zaman zaman canlı, cansız, bütün eşya ile sanki konuşur, dertleşir, onların dilini anlar gibi olurdu. Fakat bu Oğuz'da değil, Oğuz'un içinde saklı, gizli bir haldi. Yaramaz, hoyrat ve biraz da terbiyesiz olan Oğuz bu her şeyi olduğundan iyi anlayan Oğuz'dan üstün geliyordu” (87 Oğuz, 2007: 25).

Yazar; **87 Oğuz'da** iki farklı ailede yetişen çocukların davranış farklılıklarını ortaya koymuştur. Selim'in ailesinde verilen terbiye onu kibar, temiz biri olmasını sağlarken Oğuz'a tam olarak verilmeyen terbiye eksikliği ve ihmal onun üstünün kirliliğine rağmen bunu yadırgamamasına yol açmıştır:

“Hocalarının düşündüğü şey, Selim'i oturtacak yeri seçmektir. Nihayet kararını verdi: Varlığın, itinanın ve büyük bir sevginin meydana çıkardığı incecik boyunlu, bembeyaz yüzlü, çekingen fakat çok kibar giyimli çocuğu aldı... Yoksulluğun, ihmalin ve kırbaç gibi bir hayatın

meydana çıkardığı yanaklarından kan fişkıran, sert bakışlı dik sesli fakat pantolonu dört yamalı ve suratı çamurlu çocuğun yanına oturttu” (87 Oğuz, 2007:34).

Eğitim ailede başlar, okulda devam eder. Bu anlayışı taşıyan ebeveynler önce evde kendilerine düşen görevleri yerine getirdikleri gibi sonra da okulda çocuklarının daha verimli bir eğitim almaları için ilgilerini son derece canlı tutmaktadırlar. **87 Oğuz’da** Selim’in annesi çocuğuyla ilgili bir annedir. Öğretmen Nezihe Hanım’ın sözlerinden yola çıkarak yazar çocuğuyla ilgilenmeyen ailelere sitem eder:

“– Hanımefendi, dedi. Çocuğunuzun çalışmasıyla uğraştığınız için pek memnun oluyorum. Biz birçok çocuğumuzun anasını, babasını buraya çağırırız da gelmezler. Zannederler ki burada onlara çocuklarından şikayet edeceğiz... Halbuki bizim istediğimiz çocukları yetiştirmek için onlarla el ele vermektir. Biz öğreteceğimiz şeyleri yalnız mektepte çocuğa aşılayamayız... Evde aykırı bir terbiye alan çocuğu yetiştirmek kolay şey midir?” (87 Oğuz, 2007:51).

Mustafa’da; Mustafa’nın annesi çocuğunu sevgi ve saygı çerçevesinde yetiştirmiş, onun güzel bir terbiye alabilmesi için elinden geleni yapmıştır. Türk aile yapısına uygun anlayışları(büyüklere saygı vb.) çocuğuna aktaran örnek bir aile gösterilmiştir:

“Daha küçücük yaşında babasız kalan Mustafa’yı yetiştiren, onu Gazi Mustafa Kemal olmak için hazırlayan bu ana idi. Gazi bunu çok iyi bildiği için her yanına gittikçe anacığının kutlu elini büyük saygıyla öperdi. Sonra karşı karşıya oturur, konuşmaya başlardı. Gazi onun karşısında küçülür, Mustafa, hatta Mustafacık olurdu. Konuşmaları, şakalaşmaları görenleri heyecandan ağlatacak bir büyüklük içinde geçerdi” (Mustafa, 1967: 55).

4.2.1.3. Azimli Olmak

Başarı, sağlam bir duruşun kararlı ve azimli olmanın bir ürünüdür. Yazar, ülkesi için çalışkan başarılı çocuklar yetişmesini ister. Bunun yolunun da her işte azimli olmaktan geçtiğini vurgular.

87 Oğuz'da; Oğuz fakirliğin getirdiği birçok zorlukları yaşasa da yılmadan usanmadan azminden hiçbir şey kaybetmeyip okuluna her zaman devam etmiştir. Yazar Oğuz'un çektiği zorlukları okuyucuya hissettirdikten sonra onun bunlara rağmen başarılı olmasını örnek göstererek okuyucunun da başarılı olmada yılgın olmamasını istemiştir:

“ (...) Her ne pahasına olursa olsun o işini tam yapardı. Her işini tam yapmayı sevdiği için mektebine de gitmezlik etmiyordu ya... Kaç kere çorapsız ayakları karlara gömülmüş, donmuş, onu bayıltacak kadar ağrıtmıştı... Kaç kere annesi ona yiyecek veremediği için elini kolunu sallaya sallaya mektebe gitmişti” (87 Oğuz, 2007:7).

Mustafa romanında; yazar Atatürk'ün hayatını konu edinirken amacı hem çocukların onu tanınmasına yardımcı olmak hem de onun başarıda sınır tanımaz yönlerini onların anlayabileceği sadelikte oluşturduğu eseriyle Mustafa'yı örnek göstererek anlatmaktır. Başarısının sırlarından olan azimli olma yazarın överek üzerinde durduğu bir konudur. Başına ne kadar kötü felaketler gelse de Mustafa yurdun için mücadele etmekten vazgeçmemiştir:

“Bütün düşünceler, idarenin bozukluğunda düğümlenip kalıyordu. Bu bozuk düzeni yıkmak, memlekette köklü bir inkılâp, bir devrim yapmak gerekti. Tüccar Mustafa:

- Bir devrim, inkılâp yapmalıyız!.. dedi. Ben bu ülküyü güttüğüm için hapsedildim, sürgüne gönderildim... Fakat yılmadım. Çok değerli arkadaşlarımız vardır... Devrim yapmalıyız!” (Mustafa, 1967: 24).

“Artık padişah memleketi dilediği gibi yönetemeyecekti. Kanunları milletin seçtiği mebuslar yapacaklardı. Padişahın haklarına bir sınır çekilmiş oluyordu. Hükümet yönetimini İttihat ve Terakki Partisi ele almıştı. Partideki arkadaşlar sevinç içindeydiler. Halbuki Mustafa Kemal onlar gibi düşünmüyor, bu kadarla kanmıyordu.

Onun isteği, milleti dünyanın en ileri devlet yönetimine kavuşturmaktı. Hele subay ve askerlerin siyaset işleriyle uğraşmalarını çok tehlikeli görünüyordu. Yarın, öbür gün bir savaşa girilirse, karşıt düşüncelerde olan bu subaylar üstlerini dinler, kendilerini seve seve ölüme atarlar mıydı?” (Mustafa, 1967: 27).

Mustafa romanında; azmin örneği olan Mustafa, hasta olmasına rağmen dinlenmeyi reddetmiş ve vatani için çalışmalarına ara vermeden devam etmiştir:

“Yoksulluk ve umutsuzluk içinde bir yıl süren çöl savaşlarından sonra Mısır’a döndüğü zaman, o kadar zayıflamıştı ki!.. Hasta hasta, çöllerde didinmiş, kendisine dinlenmesi, biraz toplanması için yalvaran arkadaşlarının sözünü dinlememişti” (Mustafa, 1967: 30).

Mustafa romanında; yazar Mustafa'nın engellerle karşılaşmasına rağmen bunları aşmak için elinden geleni yaptığını okuyucuya anlatırken onların da amaçlarına ulaşmak için çabalarken çıkan bir engelde hemen pes edenlerden olmamaları gerektiğini savunur. Amacına asker olarak ulaştırmazlarsa Mustafa çok sevdiği görevinden vazgeçmeyi bile düşünmüştür, nihayetinde istediği kararın gelmesiyle adı var kendi yok olan tümeninden muhteşem bir tümen oluşturmuştur:

“Onların ne düşündüğünü bilen Mustafa Kemal tekrar yazdı, cevap alamadı. Artık kafası kızmıştı. Daha olmazsa askerlikten çekilip bir er gibi orduya katılmayı düşünüyordu. Eşyalarını topladı, tam Sofya'dan yola çıkmak üzere iken kendisine 19 uncu Tümen Komutanlığının verildiğini, hemen İstanbul'a gelmesini bildiren bir telgraf aldı.

Geldi. Bu On Dokuzuncu Tümenin nerede bulunduğunu sorduğu zaman herkes şaşırıp kaldı. Ortada böyle bir tümen yoktu. Tekirdağı'nda On Dokuzuncu Tümen diye bir tümen kurulması düşünülmüştü, işte o kadar!

Mustafa Kemal bunu da sevinçle karşıladı. Çünkü Edirne'nin kurtuluşunu hazırlarken, Çanakkale'nin nasıl korunabileceğini de düşünmüştü. Oraları karış karış biliyordu.

Tekirdağı'na gitti, asker topladı, subay istedi. Durup dinlenmeden uğraştı. Tümenini kurdu. Bir ay içinde herkesin gözlerini şaşkınlıkla açan kuvvetli bir tümenin başına geçti. Arıburnu, Anafartalar ve Ece limanını içine alan Maydos bölgesini düşmana karşı koruyacaktı.

İnanılmaz şeydir, onun kuvvetli hazırlıklarını çekemeyenler, kıskananlar oldu. Mustafa Kemal'in tümenini geriye, yedek kuvvet olarak Bigalı köyüne çektiler.

Mustafa Kemal buna da aldırmadı. Askerlerini savaşa hazırlamaktan bir an geri kalmadı” (Mustafa, 1967: 31- 32).

Yazar; **Mustafa** romanında, Mustafa’yı anlatırken onun yılmayan, kararlı ve azimli bir karaktere sahip olduğunu vurgular. Okuyucunun da tıpkı onun gibi işini yılmadan devam ettirmesi gerektiği mesajını verir:

“Halbuki Mustafa Kemal yalnız vicdanından kuvvet alarak, memleketi için yararlı gördüğü işlere girişmiş, bütün ömrünce hiç bir şeyden korkmamış, yılmamış bir adamdı” (Mustafa, 1967: 44).

4.2.1.4. Nasihat

Çocuğun hayata karşı hata payını azaltmayı ve doğru yönde ilerlemesini amaç edinen anne ve babalar nasihatte bulunabilir. Bu bir çok deneyimi yaşamamanın hem zaman alıcı hem de zor olmasından dolayı çocuk için kolaylaştırıcı bir faktör olabilir. Fakat nasihatlere sıkı sıkıya bağlanan çocuklarda dışa bağımlılık artar ve onlar hep birilerinin lafiyla hayatta bir şeyler yapma cesaretine sahip olabilirler.

Bazen çocuğun da kendi deneyimiyle onu yaşamasına fırsat verilmelidir. Daha kalıcı öğrenmeler kazanacağı kaçınılmazdır.

87 Oğuz’da; babası, Oğuz’un derslerini aksatmaması yönünde sene başında ona nasihatte bulunur. Kendisinin vaktinde çalışmadığını eğer Oğuz’un da derslerine çalışmazsa aynı kendi gibi yoksulluk çekeceğini söyleyerek onu uyarır:

“ (...) Beyaz entarisiyle yatağın içinde ilk sigarasını içen babası Oğuz’u bir kere süzdü:

- *Bugün mektep açılıyormuş, öyle mi?*

- *Evet.*

- *Saati sen mi kurdundu?*

- *Evet.*

- *Haydi bakalım... Bak, artık dördüncü sınıf efendisi oldun...*

Kocaman herifsin. Gözünü aç... Çalış, adam ol... Biz vaktiyle sizin kadarken çalışmadık... Ömrümüz böyle yoksulluk içinde geçiyor... Sen de benim gibi yaparsan ihtiyarlığında çekersin... Hocalarının sözünü dinle... Derslerine iyi bak... Anladın mı?” (87 Oğuz, 2007:7).

Yazar, deneyimli insanların sözünü çocukların önemsemesini ister, çünkü hayat tüm her şeyi tecrübe edecek kadar yeterince uzun değildir. **87 Oğuz'da**, yazarın çoğu yerde nasihate yer verdiğini görmekteyiz. Öğretmenleri çocuklara aynı başarıyı bu yıl da göstermeleri için nasihat eder:

“İlk gün çocuklar karışmasın diye her sınıf bir tabur halinde toplandı. Mektebin müdürü çocukları susturdu:

- Yavrularım, gene derslerimize başlıyoruz. Her zamanki gibi akıllı ve uslu olunuz... Derslerinize çalışınız...” (87 Oğuz, 2007:15).

87 Oğuz'da, öğretmen Nezihe Hanım öğrencilerini geziye götürmek için ücretsiz tramvay bulamamıştır. Bu durumu içeren Nezihe Hanım öğrencilerinden geleceğin nesilleri olarak çocuklardan bu gibi yardımları esirgememelerini öğütler:

“Kanunuevvelde İstanbul müzesini gezmeye gittiler. Nezihe Hanım, bir bedava tramvay alabilmek için şirket kaplarında bir hafta uğraştığı halde muvaffak olamamıştı. Son ‘olmaz’ cevabını aldığıın ertesi günü çocuklara:

- Yavrularım, dedi. Sizi Sultanahmet'e kadar götürmek için parasız bir tramvay arabası alamadık. Siz yarının büyükleri, bu memleketin idarecileri olacaksınız... O zaman gözünüzü açınız... Böyle şirketlere, tramvay gibi, otomobil gibi, umumi bahçeler, hayvan müzeleri, hatta sinema gibi şeylere imtiyaz verirken daima mektep çocukları için pay ayırın... Çocukların bunlardan para vermeksizin istifade etmelerini ilk önce öne sürün!..” (87 Oğuz, 2007:66).

Yavrutürk'te, “İzci Marşı” şiirinde yazar çocuklara Atatürk'ün izinden gitmelerini ve çalışkan bireyler olmalarını nasihat etmiştir:

“İZCİ MARŞI

Başımızda dalgalanır

Al bayrak!

Bizi nerde görse tanır

Bu toprak!

Biz izciyiz, sevgi dolu

Bu ocak!

İzimiz de Ata yolu

Olacak!
Sözümüz tek, gözümüz pek,
Alın ak!
Baş ülkümüz dinç yetişmek,
Er olmak!
İzciliğin bir yolu var:
Çalışmak!
Çalışıkça şeref salar
Bu oymak!." (Yavrutürk, 1990: 58).

4.2.1.5. Kendini İspatlama

Çocuklar çevrelerindeki etkilemeye çalışırlar. Oyunda birinci olarak arkadaşlarına kendini ispatlayarak beğendirmek ister. Bu çocuğa mutluluk ve özgüven verecektir.

Yazar, çocuklara Atatürk'ün hayatını ele aldığı **Mustafa** romanında, onun başarılarından yola çıkarak kendini ispat etmiş başarılı bir lider olduğunu gözler önüne sererken okuyucusuna da bu özelliklerini aşılama ister. Mustafa, başladığı her işte kendini ispat etmiş zeki bir kişidir:

"Bu kadar büyük başarılar elde etmesini çekemeyenler onu zora düşürmek için çare aradılar. Daha önyüzbaşı rütbesinde bulunduğu halde Mustafa Kemal'e Alay Komutanlığına verdiler.

Alay Komutanlığını Albaylar yapar. Mustafa Kemal'in böyle bir işin başına getirilmesi için Binbaşı, Yarbay, sonra da Albay olması gerekti. Bu görevleri yapmamış bir adam elbette Alay Komutanlığında bocalar, beceriksizlik gösterirdi.

Fakat iş, düşmanlarının umduğu gibi olmadı. Mustafa Kemal, genç yaşında Alay Komutanlığında öyle bir başarı elde etti ki, herkes parmak ısırırdı. Bütün Selânik garnizonundaki subaylar onun askerlikteki bilgi ve ustalığına gönülden hayran oldular. Saygı ve sevgi ile çevresinde toplandılar.

Çünkü, Mustafa Kemal, insanların gönlünü kazanmak, onları yönetmek için yaratılmış büyük adamlardandı" (Mustafa, 1967: 28).

4.2.1.6. Yalan

Anne ve baba çocuğu zora sokacak şekilde baskı ortamı oluşturursa çocuk istemeden kaçış noktası olarak yalana başvurabilir. Bu yüzden ailede demokratik anlayışın hakim olduğu ortamı yaratmak gerekir.

Yazar; ailelerin çocuğuyla yeterince diyaloga girmemesi, onunla ilgilenmemesi durumunda çocuğun bunu fırsat bilip yapmak istediğine ulaşmak için yalana başvurabileceğini anlatır. **87 Oğuz'da**, Öğretmen Nezihe Hanım çocuğuyla ilgilenmeyen ailelere bu ilgisizliğin sonuçlarını göstermektedir:

“Ara sıra bana gelip benimle konuşmanız, çocuğun derslerine çalışıp çalışmadığını öğrenmeniz ne kadar faydalı olur. Geçenlerde çocuklardan biri üç gün mektebe gelmedi. Evine mektup yazdım. Meğerse çocuk her sabah evden mektebe gidiyorum diye çıkıyor ve haylaz birkaç arkadaşıyla beraber şurada burada vakit geçiriyormuş” (87 Oğuz, 2007: 85).

Yazar, güvenilir bir insan olmanın önemine vurgu yapmıştır. Yalan söylemeyen bir dosta sahip olmanın değerini okuyucuya **Mustafa** romanında, arkadaşlarını yüzüstü bırakan yalancı bir kişiyi anlatarak öğretir:

“– Siz, Gedikpaşa'da bir apartman tutmuş, orada birtakım gizli işler çeviriyormuşsunuz!.. Avrupa gazetelerini Türkçeye çevirip arkadaşlarınıza okutuyormuşsunuz! İkinci, Üçüncü Ordulardaki arkadaşlarınızı da kandırmaya kalkışmışsınız! Padişahımız efendimizi tahttan indirmeyi düşünüyormuşsunuz! Öyle mi?

- Hayır!

Dedi. Paşa güldü:

- Boşuna inkâr etmeyin... Sizin ta Harbiye'den beri, yaptıklarınızın hepsini biliyoruz. Arkadaşlar arasında gazete çıkardığımız, Avrupa'ya kaçanlara para göndermek için bir yardım sandığı kurduğunuz da mı yalan?

- Böyle bir şeyden haberim yok!

Paşa sakın görünmeye çalışıyor, fakat Mustafa Kemal'in ağzından bir söz alamadığı için öfkelenmişti belli oluyordu:

Doğru söylemezseniz, siz kaybedersiniz, dedi. Arkadaşlarınız her şeyi açıkça söylediler.

- *Hangi arkadaşlar?*

- *Size uyan on arkadaşınız da yakalandı. Onlar her şeyin doğrusunu söyleyip kurtuldular. Padişahımızın affi büyüktür” (Mustafa, 1967: 23).*

Yazar, söz konusu her ne olursa olsun yalan söylenmemesi gerektiğine dikkat çeker. **Mustafa** romanında, kendi hırsına yenik düşmüş olan padişah eski kuvvetini tekrar kazanmak için ortalığa yalan dolan haberler çıkartmaktadır:

“Sonra iş anlaşıldı. İstanbul’daki askerlerden birtakımı ayaklanmış. Padişahı zorlayıp Mebuslar Meclisini açtırtan, askere yeni usul talim gösteren genç subayları öldürüyorlarmış. Bir başçavuşun önyak olduğu bu zavallı, bilgisiz ve görgüsüz askerler softalarla bir olmuş, akıllarınca memlekete din, iman getirmek istiyorlarmış.

Halbuki işin iç yüzü başkaydı.

Padişah yeniden eski kuvvetini elde etmek, Mebuslar Meclisini kapatmak için el altından böyle bir karışıklık çıkartmışlardı. Yenilikten yana olanları böylece ortadan kaldırmak, memleketi gene dilediği gibi yönetmek, halkı ezmek istiyordu” (Mustafa, 1967: 28).

Mustafa romanında, Mustafa’nın başarısından rahatsız olan bir grup kişi yalana başvurarak orduyu ayaklanmaya hazırladığını söyleyerek ona iftira etmişlerdir:

“Daha kısa bir zaman önce Mustafa Kemal’in ününü baltalamak için onu pek genç yaşında Alay Komutanlığına vermişlerdi. Bu işte de görülmedik bir başarı elde edince şaşırıp kalmışlardı. Bir aralık Anadolu’da çıkan birtakım olayları bastırmak için girişilen hareketlerde de Kurmaybaşkanlığını yapmıştı. Padişahlık zamanından kalma koskoca Generaller bu Önyüzbaşının yanında değersiz kalıyorlardı. Erinden subayına kadar herkes onun çevresinde pervane gibi dönüyordu. Bu candan bağlılık, Mustafa Kemal’i çekemeyenleri çıldırtıyordu.

Sonunda:

- *Orduyu ayaklanmaya hazırlıyor!*

Diye Mustafa Kemal'e iftira etmiş, onun Bağdat' a gönderilmesini istemişlerdi" (Mustafa, 1967: 29).

4.2.1.7. Dürüstlük

Çocuğuna yaklaşımı ılımlı ve anlayışlı olan anne ve babalar onun dürüst bir kişi olarak yetişmesine olanak tanımış olacaktırlar. Demokratik bir tutumla yetişen çocuk hayatta karşılaştığı durumlarda dürüstlüğü elden bırakmayacaktır.

Yazar, sonucu olumsuz da olsa kişinin dürüst olması gerektiğini okuyucuya hissettirir. **87 Oğuz'da**, kendisine verilecek cezaya rağmen, Oğuz dürüst davranmış ve suçunu söylemiştir:

"Fakat Nezihe Hanım bir şey daha söyledi:

- Ne ceza vereceğimize karar verdik sayılır... Bu dersten mahrum olmak en büyük cezadır... Haydi bakalım; şimdi size soruyorum, bu yaramazlığı kim yaptıysa, kalksın 'ben yaptım!' desin, cezasına razı olsun...

Oğuz bir an düşündü. O yalan söyleyemezdi. Zaten işin sonunda nasıl olsa meydana çıkacaktı. Ayağa kalktı:

- Ben yaptım hocam, dedi. Ama durun... Bir şey söyleyeceğim.

Yüzü o kadar ciddi idi ki, bütün sınıf onun tesirinde, susmuş dinliyordu:

- Söyle.

- Ben Fatin'in elinden topunu kapmaya çalışıyordum. Top çamura fırladı... Oradan da Selim'in üstü çamurlandı. Buna kaza derler. Benim kabahatim yok!.

- Peki, niçin Fatin'in topunu kapıyordun... Bu da kabahat değil mi?..

Berber oynayalım, dedim, razı olmadı.

- Zorla oynayamazsın ya... Top onun...

- Ben de onun arkadaşım!

Hocaları Fatin'e döndü:

- Fatin, doğru söyle bana... Top senin, Oğuz'u da oynatmaya mecbur değilsin... Fakat niçin oynatmadın?

Fatin hafifçe yerinden kalkmıştı. Yanakları derinleşerek güldü, kısık boynuyla Oğuz'u işaret etti:

- Dakikasında patlatırdı da ondan!

Bu söze hocaları da beraber olduğu halde bütün sınıf, hatta Oğuz bile kahkahalarla gülmüştü.

Nezihe Hanım:

- Aferin Oğuz, dedi. Bütün yaramazlıklarınla beraber yalan söylemediğin için seni seviyorum. Selim, yavrum sen de bir daha bana gelip arkadaşlarından şikayet etme emi? Bak, Oğuz kabahatli olduğu halde bile doğruyu söylemekten çekinmedi!..” (87 Oğuz, 2007 : 42).

Yazar, kişinin sahip olacağı en güzel şeylerden birinin dürüst bir arkadaş olduğuna vurgu yapmıştır. **87 Oğuz'da**, Oğuz kendi gibi dürüst arkadaşlar bulmak istiyordu:

“Halbuki Oğuz böyle değildi ki... O sağlam, gürbüz, düşüp kalkmaktan korkmayan, şen bir arkadaş isterdi. Her şeyi açık, yalansız, dosdoğru bir arkadaş!..” (87 Oğuz, 2007: 74).

4.2.1.8. Arkadaşlık

Arkadaşlık, bireyin gelişim sürecinde önemli yer tutan, duygusal, bireysel, bilişsel düzeyde etkileri olan bir olgudur. İnsanlar için arkadaş edinme, bir gruba dahil olma, o grupta birtakım sorumluluklar alma, işe yarar bir şeyler üretme ve kendini güvende hissetme temel ruhsal gereksinimlerdir.

Çocuk için arkadaş, etkileşim içinde olduğu, ortak amaç ve değerleri paylaştığı, ilişkileri anlaşmalarla belli kurallara bağlanmış kişidir. Arkadaş grupları çocuğun sosyalleşmesini, beceri ve yeteneklerine yönelik dönüt almasını sağlamaktadır. Arkadaşlık ihtiyacı, çocuğun ebeveynleri tarafından karşılanamayan en önemli gereksinimlerindedir. Arkadaş edinmek, edinilen arkadaşlarla sağlıklı ilişkiler yürütmek belli bir olgunluk gerektirir; aynı zamanda bireye özgüven kazandırarak kabul görme duygusunu tatmin eder. Çünkü ruhsal anlamda sağlıklı olan bir birey, sevmeye, sevmeye, başkaları tarafından değerli bulunmaya ihtiyaç duyar.

Okul dönemi ile birlikte çocuğun hayatında “arkadaş” kavramı ayrı bir önem kazanır. Okul döneminde arkadaş edinemeyen, çevresindekilerce benimsenmeyen bir

çocuğun ders başarısı yüksek olsa bile tatminsizlik yaşadığı, mutsuz olduğu ve gelecek yaşantılarının olumsuz yönde etkilendiği araştırmacılarca ortaya konan bir durumdur.

“Bebek ilk toplumsal ilişkisini annesi ile kurar, çevresindekilerle (baba, kardeş, dede, nine vd.) geliştirir, arkadaşlarıyla genişletir. Dilini öğrenip geliştirmesiyle çevresi ve arkadaşlarıyla ilişkilerini güçlendirir, yaşadığı topluma uyum içinde gerekli olan toplumsal becerileri edinir” (Sever, 2003: 54).

Yazar, arkadaşlık kavramının üzerinde önemle durmuştur. **87 Oğuz** eserinin çerçevesi arkadaşlık üzerine kuruludur. Oğuz okula yeni gelen çocukla arkadaş olmak için ona yaklaşır:

“ Bahçeye çıktıkları zaman Selim’in etrafına dizilen yalnız dördüncü sınıf olmadı. Mektebin yarı talebesi onun etrafında kalın bir kuşak yapmıştı. Selimcik büzülüyor, sığınacak bir yer arıyordu.

Fakat Oğuz hiç oralı olmadı. Onu oyunundan vazgeçirmek için bir sebep olamazdı. Bununla beraber bir kere yeni arkadaşının yanına gitti.

- Haydi gel koşmaca oynayalım!

Selim’in sesi çıkmadı. Mavi bir mineye benzeyen gözleri Oğuz’un ciddi ve sıhhat dolu, pasaklı yüzünde bir zaman duraladı. Başını yukarı sallayarak ‘olmaz’ işareti yaptı.

Halbuki Oğuz bunu ona iyilik olsun da bu kalabalığın ortasından kurtulsun diye söylemişti. Ses çıkarmadı ama...âdeta kızdı” (87 Oğuz, 2007: 36).

Yazar, **87 Oğuz’da** arkadaşlığın çocuğa katkılarını gözler önüne serer. Oğuz, Selim’le arkadaş olduktan sonra onu çok sahiplenmiş ve onun derslerinde geri olduğunu bildiğinden ona bu konuda yardımcı olmuştur:

“Derken 23 Nisan geldi. Sene sonuna varmadan Selim’i arkadaşlarına yetiştirmek için var kuvvetiyle çalışan Oğuz, çocuk bayramı hazırlıklarıyla uğraşamamıştı.

Muallim hanım sorduğu zaman da:

- Efendim, benim daha mühim bir işim var, dedi. 351 Selim’i çalıştırıyorum. Son yoklamalara kadar her şeyi öğrenmesi lâzım. Sınıfta kalırsa ne yaparız?!” (87 Oğuz, 2007:102).

“Çocuğu en iyi anlayan annesi, ondan sonra da diğer bir çocuktur” (Dursunoğlu, 2007: 31).

Bir çocuuğu duygusal anlamda besleyen ve ailesinden sonra onu en çok etkileyen hatta kimi zaman ailesinden daha fazla etkiye sahip olan kişi arkadaşıdır. Yazar, **87 Oğuz**'da annesinin Selim'de oluşturamadığı etkiyi arkadaşı Oğuz bırakmıştır. Onun mutlu ve kıpır kıpır bir insan olmasını sağlamıştır:

“Selim de çoktan kalkmıştı:

- Nerde kaldın 87? diye sordu. Bu kadar bekletilir mi? Evinizi bilsem çoktan gelecektim ya!..

O gün akşama kadar beraber oynadılar, eğlendiler. Bir zaman odalarında, bir zaman bahçede vakit geçirdiler. Bilmeceler sordular, şarkılar söylediler.

Oğuz artık Selim'in de kendisine uygun bir oyun arkadaşı olabildiğini görüyordu. Fakat onda da Selim'e doğru yaklaşan taraflar vardı. Artık 87, o eski hoyrat, haşarı çocuk değildi. Oyunlarında biraz daha dikkatli, biraz daha zararsız olabiliyordu” (87 Oğuz, 2007:106).

Sağlıklı her insan çevresiyle iletişim kurabilmelidir. Arkadaşlık da bu iletişimin meyvelerinden biridir. **Mustafa** romanında, insanlarla iletişimi gayet güzel olan Mustafa'nın sempatikliğiyle okulunda arkadaşlarının gözdesi olduğu anlatılırken okuyucuya gizliden böyle olunması öğütlenir:

“Mustafa Kemal, öğretmenlerinin ve arkadaşlarının gözbebeği olmuştu. Son sınıfı bitirdiği zaman en parlak diplomayı aldı. Son sınavlarda Mustafa Kemal'in verdiği parlak cevaplardan çok memnun olan bir kurmay subay:

- Buradan çıkınca hangi mektebe gireceksin? diye sordu.

- İstanbul'a, Kuleli'ye gideceğim...

Subay gülümsedi:

- Beni dinlersen Manastır'daki askerî liseye gir. Orada daha iyi yetişirsin!..

Mustafa Kemal bu subayın sözünü dinledi. Manastır'a gitti. Okuldan ayrılırken bütün geride kalan arkadaşları, öğretmenleri, okulun müdürü, hatta kapıcı Mehmet'e kadar herkes, kardeşinden ayrılıyormuş

gibi ağlamaklı olmuştu. Herkes onun için iyi dilekler besliyordu”
(Mustafa, 1967: 20).

4.2.1.9. Çalışma Bilinci

Çalapala, eserlerinde bu konuya öncelikli olarak yer vermiştir. Eğitimde çocuğu çalışmaktan soğutacak davranışların sergilenmemesi gerekir. Şevki kırılan çocuk çalışmaktan uzaklaşacaktır.

87 Oğuz’da çalışma bilinci tam oturmamış olan Oğuz’u öğretmeni Nezihe Hanım onun bu özelliğini yadırgamak yerine onun başarısını kendi gayretiyle de destekleyerek çalışmaya sevk eder:

“Mektepte bir şeyler öğrenmiyor değildi... Hayır, Oğuz’un anlayışsız yahut beceriksiz bir çocuk olduğunu söylemek yalan olur. O yalnız şöyle böyle bir şeyler öğrenen bir talebe değil, belki sınıfının en ileri gelen çocuklarından. Fakat bu, Oğuz’un çalışmasıyla olmuyor, hocasının gayretiyle temin ediliyordu” (87 Oğuz, 2007:27).

Rakım Çalapala, çalışmak kavramı üzerinde önemle durmuştur. **Yavrutürk’te** “**Çalışalım**” şiirinde çocukları çalışmaya özendirir. Bu şiirde çalışma bilincinin çocuklara küçük yaşta kazandırılması gerektiğini, tembelliğin ancak bilginin sayesinde yok edileceğini bilgiye sahip olabilmenin ise çalışmaktan geçtiğini vurgular:

*“ÇALIŞALIM
İş yapmanın tadını
Küçükten öğrenmeli,
Tembelliği neşeyle,
Bilgi ile yenmeli.*

*Küçükten çalışanlar
Her türlü işi bilir.
Bir atalar sözü var:
Ağaç yaşken eğilir”* (Yavrutürk, 1990: 29).

Yazar; **Yavrutürk'te** “**Harman Yerinde**” şiirinde çalışkan köylüleri anlatarak çalışmanın önemi vurgulanır. Yazın çalışılmadan kışın keyif sürülemeyeceğini anlatan yazar, burada önceden tedbir almanın da altını çizmiştir. Bu tedbirin ancak çalışmakla alındığını belirtir. Erken kalkmanın gerekliliği de sezdirilir:

“HARMAN YERİNDE

Kucak kucak ekinler toplandı, geldi yine

Köyün başucundaki geniş harman yerine...

Tıraş olmuş bir başa benziyor şimdi tarla..

Altın gibi samanlar uçuşuyor rüzgârla...

Harman yerine karşı bakıyor ulu bir dağ..

Başı göz kamaştıran karlarla dolu bir dağ..

Bu ak saçlı tepenin yukarlardan bakışı

Bize hatırlatıyor yaz günü karakışı...

Temmuzdan düşünmezsek dondurucu günleri

Nasıl yapabiliriz o güzel düğünleri?

Kışın ocak başında nasıl keyif çatarız?

Bu düşünce veriyor çalışkan köylüye hız:

Sabahleyin erkenden işe bulaşmak için,

Geçen yılki ürünü birkaç kat aşmak için

Çarışını çözmeden, soyunmadan yatıyor,

Gün doğmadan, kendini tarlasına atıyor...” (Çocuk

Haftası, 1942i: 3).

Yazar; **Yavrutürk'te** “**Eller**” şiirinde çalışan kişinin ellerini konu alınarak çalışmanın ne denli değerli olduğundan bahseder. Çalışan bir işçinin o nasırlaşan elinin kutsal olduğu anlatılırken okuyucuya çalışma bilinci aşılanmak istenmiştir. Çalışan insanların sayesinde ilerlediğimize vurgu yapan yazar o kişilerin kıymetinin bilinip onlar gibi çalışan kişiler olmanın yüceliğinden bahseder:

“ELLER

Tırnakları aşınmış, derisi nasır tutmuş,

Yanmayı, üşümeyi, çatlamayı unutmuş

Bu eller, bir işçinin öpülesi elleri!.

*Daha kutlu birşey yok gözümde bu ellerden!
Bu eller insanlığı göğe kaldırır yerden;
Onlar nasırlaştıkça biz yürürüz ileri...*

*Bu eller alkışlarsa insan yükselebilir.
Bu elin tokatını yiyen 'ölün ne?' bilir...
Bu eller bizi besler dünya olalı beri;*

Bu eller, işçilerin öpülesi elleri!.." (Çocuk Haftası, 1942n: 3).

4.2.1.10. Yardımlaşma

Çevresine duyarlı yardımlaşmayı seven bir çocuk yetiştirmek ilk olarak anne ve babaya düşer. Paylaşmanın, sevmenin, değer vermenin önemini çocuğuna kavratamamış bir aile, o çocukta yardımlaşma duygusu oluşmasını bekleyemez.

Yazar, **87 Oğuz'da** önemle üzerinde durduğu konulardan biri yardımlaşmadır. Çocuklarda bunu oluşturmayı isteyen yazar dikkati bu konu etrafında toplamıştır. Oğuz, okula yeni gelen arkadaşının uyum problemini ortadan kaldırmak için ona yardım eder:

" Bahçeye çıktıkları zaman Selim'in etrafına dizilen yalnız dördüncü sınıf olmadı. Mektebin yarı talebesi onun etrafında kalın bir kuşak yapmıştı. Selimcik büzülüyor, sığınacak bir yer arıyordu.

Fakat Oğuz hiç oralı olmadı. Onu oyunundan vazgeçirmek için bir sebep olamazdı. Bununla beraber bir kere yeni arkadaşının yanına gitti.

- Haydi gel koşmaca oynayalım!

Selim'in sesi çıkmadı. Mavi bir mineye benzeyen gözleri Oğuz'un ciddi ve sıhhat dolu, pasaklı yüzünde bir zaman duraladı. Başını yukarı sallayarak 'olmaz' işareti yaptı.

Halbuki Oğuz bunu ona iyilik olsun da bu kalabalığın ortasından kurtulsun diye söylemişti. Ses çıkarmadı ama...âdeta kızdı" (87 Oğuz, 2007: 36).

87 Oğuz'da; Oğuz, babasını kaybeden Selim'e acısını unutturmak için candan tavırlarla onunla arkadaşlık kurar ve arkadaşlığıyla onun acısını unutmada yardımcı olmaya çalışır:

"- Günaydın Selim!..

Selim'in mavi, ürkek gözlerinde bir şaşkınlık yandı, söndü:

- Günaydın Oğuz!?.

87, onun bu şaşkınlığını geçirmek için koluna girdi. Beraberce sınıfa doğru yürüdüler. Hiç durmadan bir şeyler anlatıyor, gülüyor; coşkun bir halde konuşuyordu. Bu neşe yavaş yavaş 351 Selim'e de geçti. Bir dakikanın içinde candan iki arkadaş oluvermişlerdi.

(...)

İşin doğrusunu söylemek lâzım gelirse, babasının ölümü ne demektir? Selim bunu henüz kavrayamamış, anlayamamıştı bile!..

Bu hal bir iki gün sürdü. Sonra her şey gibi Selim'in babasız kalmasına da alışıldı. Bütün çocuklar eskiden neyseler gene o oldular.

Fakat Oğuz, şimdi Selim'in de çok hoşlandığı iyi bir arkadaş, hatta arkadaştan da ileri bir şey olmuştu" (87 Oğuz, 2007: 95).

Yazar, okuyucuya yardımlaşmanın güzel bir davranış olduğunu **87 Oğuz'da** Oğuz'la Selim'in arkadaşlığında gösterir. Oğuz, derslerinde geri olan Selim'e canla başla yardım eder:

"Önceleri Selim'i kendine ısıtmak için çalışan Oğuz, bunu başardıktan sonra yeni bir başladı. 351 derslerinde pek geriydi. Bu gidişle sınıfı geçmesine imkân yoktu. Halbuki kış bitmiş, bahar başlıyordu. Selim'i arkadaşlarına yetiştirmek lâzımdı" (87 Oğuz, 2007: 97).

"Evin iki odasına çekilip geri kalan beş odayı kiraya vermişlerdi. Oradan aldıkları para ile geçinmeye çalışacaklardı. Selim'e Oğuz gibi bir arkadaş bulunduğu için memnundu. Çünkü Oğuz kadınla bir büyük adam gibi konuşmuş ve:

- Teyzeciğim, Selim sınıfta derslerinden pek geridir. Fakat hiç merak etmeyin. Ben onu çalıştıracam... Muhakkak sınıfı geçecek...

Akşamları beraber çalışırız... Bizim evimiz yakın, ben size gelirim! demişti” (87 Oğuz, 2007: 98).

Oğuz, Selim’in sınıfta kalmaması için bu meseleyle canla başla uğraşır, onu çalıştırır:

“Derken 23 Nisan geldi. Sene sonuna varmadan Selim’i arkadaşlarına yetiştirmek için var kuvvetiyle çalışan Oğuz, çocuk bayramı hazırlıklarıyla uğraşamamıştı.

Muallim hanım sorduğu zaman da:

- Efendim, benim daha mühim bir işim var, dedi. 351 Selim’i çalıştırıyorum. Son yoklamalara kadar her şeyi öğrenmesi lâzım. Sınıfta kalırsa ne yaparız?!” (87 Oğuz, 2007:102).

Mustafa romanında; Mustafa, dostlarıyla ülkesini kurtarmak için birbirlerinden yardımlarını esirgemeyeceklerine yönelik ant içer:

“Mustafa Kemal’in bu sözleri arkadaşlarını heyecanlandırmış, hatta ağlatmıştı. Ömer Naci yerinden fırladı:

- Senin arkadayız! Seninle birliğiz! Ölüm bile bizi yolumuzdan çeviremeyecek! Ölünceye kadar vatan ve millet için, hürriyet için çalışacağız!.. Yaşasın hürriyet! diye bağırdı.

Mustafa Kemal, Hüsvrev’den tabancasını istedi. Tabancayı masanın üstüne koydular. Mustafa Kemal:

- Yemin ediniz!

Dedi. Dört arkadaş, ellerini silâhın üzerine koyup, Mustafa Kemal’le birlikte ant içtiler:

- Verilen karardan dönmeyeceğimize, ölünceye kadar bu kutlu dava uğrunda, hiçbir fedakârlıktan çekinmeden çalışacağımıza ant içiyoruz!” (Mustafa, 1967: 26).

“Herkes Türk istiklâlini kurtuluşu için seferber olmuştu. Herkesin dilinde şu söz vardı: Ya istiklâl, ya ölüm!” (Mustafa, 1967: 46).

Yazar; **Mustafa romanında,** Türk milletinin yardımseverliğini anlatır ve çocukların atalarını örnek alıp onlar gibi yetişmelerini ister:

“Başka ülkelerde kalan Türkler yurdumuza göç ediyor, onlara yeniden çift çubuk, hayvan, para veriliyor, topraksız köylülere toprak

dağıtılıyor, bataklıklar kurutuluyor, hastalara bakılıyordu” (Mustafa, 1967: 56).

Yazar **Yavrutürk**'te **“Mehmetçik’e Armağan”** şiiriyle kişilerin birbiriyle yardımlaşan bir toplum oluşturmalarını ister. Çocuklara vatanını bekleyen ve koruyan askerlere Kızılay aracılığıyla yardım ulaştırmanın önemiyetinden bahsetmiştir. Yazar, okuyucularının bu anlayışla yetişmesini arzu eder:

“MEHMETÇİK’E ARMAĞAN

Hava soğuk, buz gibi!

Kar her yeri kaplamış...

Her yıldan zorlu oldu

Bu sene nedense kış!.

Boğuk boğuk dumanlar

Tütüyor ocaklardan;

Sanki buzdan süngüler

Sarkıyor saçaklardan.

Bu süngüler titretti

Yüreğimde bir yeri,

Düşündüm sınırlarda

Bekleyen askerleri.

Orda yatağı toprak,

Yastığı taştan erler

Yurdun, Cumhuriyetin

Güvenliğini bekler!

Düşündüm bu kahraman

Erlere bir hediye...

Değersiz, fakat candan

Bir şey yollasam diye.

*Bir yün eldiven ördüm,
Kızılay'a gönderdim;
Kalmadı yüreğimde
Bir üzüntüm, bir derdim.” (Yavrutürk, 1990: 59).*

Yazar, **Yavrutürk'te “Verin Mehmetçiklere”** şiirinde iyi bir toplum olmanın yolunun özellikle de sınırı bekleyen askerlere yardım etmekten geçtiğini vurgular. Rahat içinde yaşamamızı sağlayan erlere destek olunmasını ister. Şiirle geleceğin emanetçisi olacak çocukların ülkesi için yardımsever birer vatandaş olarak yetişmesini arzu eder:

*“VERİN MEHMETÇİKLERE
Kılıç gibi bir rüzgâr!. Sanki sıyrılmış kından;
Soyuyor ağaçları sararan yaprağından.*

*Bu sararmış, kızarmış yaprakların rengine
Baktıkça anlıyorum: Kış yaklaşıyor yine!*

*Evet kış yaklaşıyor... Yaklaşsın, odam sıcak!
Bembeyaz karlarla kış eğlence olacak!*

*Kartopu, kardan adam, kayak hep kış oyunu!
Hangi çocuk sevinçle karşılamaz ki bunu?..*

*Varsın rüzgâr çılgın bir kedi gibi haykırınsın,
Yaprakları uçursun, ince dalları kırsın,*

*Sular donsun, tarlalar olsun bir yığın çamur;
Yağsın, yağsın günlerce sulusepken, kar, yağmur.*

*Bunların hepsi birer oyun, eğlence bana,
Ev sıcak, okul sıcak, korkum yok kıştan yana!.*

Çok şükür güvendedir yurdumun dörtbir yanı!

Sınırlarda bekliyor Mehmetçikler düşmanı!.

*Yanılıp ta ülküme bir kere yan bakanlar
Kaç bucak olduğunu dünyanın çabuk anlar!*

*Yalnız bir düşüncem var: Soba yok sınırlarda!
O dik, yalçın kayalar, o buz tutmuş kırlarda*

*Durmadan, dinlenmeden yağın yağmurlar, karlar
Ve bunların altında dimdik duran erler var!*

*Acı rüzgâr dondurur, su iliklere işler...
Yeri, göğü, suları bekleyen aslan erler*

*Düşmandan başka bir de soğuğa göğüs verir!
Bu düşünce dondurdu varlığımı elverir!..*

*O yiğit askerlere yün çorap, yün fanile,
Yün eldiven, bir mintan göndermeden nafile!*

*Değil sobalı oda, cehennemde donarım;
Mehmetçikler donarsa ben ölürüm, yanarım!*

*Kuzum kardeş, sen de koş, Kızılaya yardım et,
Hep beraber olursak yardım da büyür helbet!*

*Birkaç parça yünlü de Mehmetçiğe sen gönder!
O, temiz yüreğile seni anar, 'Sağol' der...' (Çocuk Haftası, 1942v:*

7).

4.2.1.11. Sosyal Etkinlik

Çocuklara derslere olan ilgileri kadar onları hayata bağlayacak sosyallik yönleri de geliştirilmelidir.

Yazar, monoton eğitim anlayışından sıyrılmış bir eğitim ortamı görmek ister.

87 Oğuz'da öğretmen Nezihe Hanım derslerindeki konuyu çocukların hayatla bağdaştırabilmesini sağlamak ve onların sosyalliklerini arttırabilmek için geziler düzenlemiştir:

“Daha bir gün evvelden Nezihe Hanım çocuklara tembih etmişti:

- Sabahleyin, temiz elbiselerinizi giyiniz... Sizi yarın gezdireceğim. Taksim'e, Cumhuriyet Abidesi'ne kadar gideceğiz!..” (87 Oğuz, 2007:53).

87 Oğuz'da, öğretmen Nezihe Hanım dersinin konusunu somutlaştırarak çocuklara aktarmak ve onların sosyal yönü gelişmiş birey olabilmelerini sağlamak amacıyla onları müzeye götürür ve rehberlik eder. Ayrıca çevrelerini tanıyan tarihi yerleri gezmekten zevk duyan birer birey yetiştirmek arzusuyla öğrencilerini Sultanahmet'e götürür:

“Kanunuevvelde İstanbul müzesini gezmeye gittiler. Nezihe Hanım, bir bedava tramvay alabilmek için şirket kaplarında bir hafta uğraştığı halde muvaffak olamamıştı. Son 'olmaz' cevabını aldığıın ertesi günü çocuklara:

- Yavrularım, dedi. Sizi Sultanahmet'e kadar götürmek için parasız bir tramvay arabası alamadık. Siz yarının büyükleri, bu memleketin idarecileri olacaksınız... O zaman gözünüzü açınız... Böyle şirketlere, tramvay gibi, otomobil gibi, umumi bahçeler, hayvan müzeleri, hatta sinema gibi şeylere imtiyaz verirken daima mektep çocukları için pay ayırın... Çocukların bunlardan para vermeksizin istifade etmelerini ilk önce öne sürün!..

Çocuklar ertesi gün yürüyerek Sultanahmet'e kadar gidip gelmek için karar vermişlerdi. Yiyeceklerini paket etmeleri de tembih edildi.

Birlik gezmelerine karşı büyük bir alaka gösteren küçükler o sabahı dar etmişlerdi. Nezihe Hanım mektebe geldiği zaman bütün çocuklarını hazır buldu” (87 Oğuz, 2007: 66).

4.2.1.12. Eşitlik ve Adalet

Anne ve babanın çocuklara adaletli davranmaları, bir diğerini kayırmaları gerekir. Onların adaleti model gösterme şekilleri çocuklar tarafından da örnek alınacaktır. Ailedeki yaşam topluma yansıtılır.

Yazar, **87 Oğuz'da** Nezihe Hanım üzerinden örnek öğretmen tipini çizer. Ona göre öğretmen çocuklara eşit mesafede yaklaşabilmeli birini diğerinden üstün ya da aşağı görmemelidir. Nezihe Hanım fakir zengin demeden ayırım yapmadan çocuklara eşit şekilde yaklaşır:

“– Niçin efendim, niçin teşekkür ediyorsunuz? Biz bu dikkati yalnız sizin çocuğunuza değil, memleketin bütün çocuklarına veriyoruz. Kendisi de görecektir ya, onu sınıfta 48 tane candan arkadaş bekliyor. İçlerinden pek çoğu belki fakirdir, belki biraz yaramazdır. Fakat en yaramazı, en fakiri bile tam bir çocuktur. Çocuk deyince benim aklıma dünyanın en güzel ve en iyi mahlukları gelir!..” (87 Oğuz, 2007:31).

87 Oğuz'da, Nezihe Hanım Selim'in annesine çocuğunun ders çalışması için evde ortamı yaratması gereken kişinin kendisi olduğunu söyler ve onun için çocukların birinin diğerinden ayrıcalıklı görmediğini vurgular:

“- Bence merak edecek bir şey yok hanımefendi. Çocuk sizin... Bunları düşünmek daha ziyade size düşer... Ben, bana verilen çocukları okuturum. Selim değil de Ahmet... Ahmet değil de Tayfur!.. Kim olursa olsun!..” (87 Oğuz, 2007:52).

87 Oğuz'da, Selim'in annesinin aşırı koruyucu ebeveyn anlayışıyla yaklaşması Nezihe Hanım'ın hoşuna gitmemiştir. Selim'in de diğerleri gibi okulda yetişmesinin doğru olduğunu söyler:

“Selim gene annesiyle beraber gelmişti. Kadın yavaşça genç muallime yaklaştı:

- *Hanımefendi, dedi. Affedersiniz gene sizi rahatsız ediyorum. Bugün müzeye gidilecekmiş öyle mi?*
- *Evet efendim.*
- *Çocuğun dediğine göre yürüyerek gidecekmişsiniz...*
- *Evet. Tramvay şirketi çocuklarımız için bedava bir tramvay vermeye razı olmadı.*

- Çok güzel ama efendim, yavrucuklar o kadar yola nasıl dayanırlar?

- Akşama kadar az mı koşuyor, yoruluyorlar zannedersiniz?!

- Ne de olsa çocukturlar hanımefendi. Bizim Selim Taksim'e tramvay gidildiği halde bile yorgunluktan hastalanmış, hatta bir gün mektebe gelememişti. Biliyorsunuz!..

- Ben çocuklarımızın Sultanahmet'e kadar gidip gelebileceğine eminim. Zaten on, on bir yaşındaki bir çocuk bu kadarcık yolu yürüyebilmelidir. İstiklâl Harbi'nde Anadolu yavruları daha uzun yollarda, çıplak ayaklarıyla yürüyerek cepheye mermi taşımışlardı!

- Onlar Anadolu çocuğu !.

- Türk çocuğu deyiniz... Bütün Türk çocukları aynı soydandır. Hepsinin de bacağında ve kalbinde kuvvet vardır.

- Ne diyorsunuz hanımefendi... Bizim Selim...

- Nezihe Hanım biraz da kızgın ve asabi bir halde kadının sözünü kesti:

- Sizin Selim, bizim Selim yok... Biz burada çocukları yalnız okutmuyoruz... İnsan yapıyoruz. Mektep bir insan fabrikasıdır. Oranın mühendislerine biraz da itimat ediniz!..” (87 Oğuz, 2007:67).

Mustafa romanında, Mustafa askerî okulu en çok da ayrılık gayrılık olmadığından istiyordu. Oradaki adaletin varlığı onu cezp ediyordu:

“Mustafa bunu söylerken mahalle arkadaşı Ahmet'i gözünün önüne getirmişti. Komşuları Binbaşı Kadri Bey'in oğlu askerî okula gidiyordu. Onun göz kamaştırıcı üniforması ne güzeldi. Ahmet'le birkaç kere konuşmuş, askerî ortaokulda çocukların nasıl yetiştirildiğini öğrenmişti.

- Orada herkes bir tutuluyormuş. Çocuklar arasında ayrılık, gayrılık yokmuş. Zengin, fakir kim çalışırsa kazanıyor, 'sınıf başı' oluyormuş. Sıkı bir terbiye varmış. Öyle herkesi kendi havasına bırakmıyorlarmış... Haksız yere dayak atan, söven sayan da yokmuş... Ben oraya gideceğim, 'zabit' olacağım!” (Mustafa, 1967: 17).

4.2.1.13. Merhamet

Sevgi ihtiyacı karşılanmış bir çocukta merhamet duygusu gelişirken bir de sevgisiz çocukları düşünelim. Onlarda sevgisizliğin verdiği acı, zamanla öfkeye ve insanlara karşı nefret duymaya yol açacaktır. İlk olarak ebeveynler çocuklarını sevgi konusunda doyuma ulaştırmalıdır. Öncelikle büyükler merhamet duygusunu içlerinde taşımaları ve küçüklere model olmalıdırlar. Merhamet insana insan olma özelliğini verir ve insanı yüceltir.

Yazar, **87 Oğuz'da** merhamet duygusunu önemle işlemiştir. Çocuklarda insanlara, doğaya karşı merhamet duygusunun oluşmasını ister. Oğuz özellikle aciz konumdaki insanlara çok merhametli ve sevgi yüklü yaklaşır:

“ (...) Zaten onda zayıflara, sakatlara karşı büyük bir sevgi vardı”
(87 Oğuz, 2007:16).

Yazar, **87 Oğuz'da** kafasındaki ideal öğretmen tipini Nezihe Hanım'da canlandırmıştır. Ona göre bir öğretmende öğrencilerine karşı sevgi ve merhamet duygusu olmalıdır. O küçük çocuklar, acımasız eğitim ortamında yetişmemeli gayet sevgiyle yoğrulmuş bir öğretmenin eşliğinde eğitilmelidirler. Böylelikle eğitim gerçek amacına ulaşmış ve sağlıklı nesiller yetişmiş olacaktır. Öğrencilerini seven öğretmen Nezihe Hanım, onlara merhametle yaklaşır:

“Nezihe Hanım hemen onun yanına koştu, mendiliyle Oğuz'un gözlerini silmek istedi” (87 Oğuz, 2007: 87).

Yazar, **87 Oğuz'da** geleceğin insanlarını yetiştiren öğretmenlerde insanî değerlerin olması gerektiğini savunur. İnsanları sevmeyen bir kişi yazara göre öğretmenlik yapacak bir nitelik taşımamaktadır. Öğretmen; insanları seven, kendisiyle barışık, çevresiyle iyi bir iletişime sahip kişi olmalıdır. İyi bir kimse olan öğretmen Nezihe Hanım yaşlı insanlara merhamet duyar:

“Ahmet'in ninesi gene Nezihe Hanım'ın yanına yaklaştı. Torununu ona emanet ettiğini söyledi.

Nezihe Hanım'ın ihtiyar kadına içten gelen bir hürmeti vardı. Çocuklara karşı duyduğu şefkatin, onlara verdiği ehemmiyetin biraz taşkınını onun ihtiyar gönlünde bulmuş, bütün çocukları Ahmet'i kadar seven ninenin ellerinden birkaç defa öpmüştü” (87 Oğuz, 2007: 114).

Yazar, anne ve babaların çocuklarına merhamet besleyen ve onları sevgiyle büyüten kişiler olmasını ister. Bunun örneğini **Mustafa** romanında Mustafa'nın annesinin oğluna duyduğu merhamet ve derin sevgiyi anlatarak verir. Bir çocuğun eğitimi ailede başlar. Çocuğuna acımasız davranan onu sevgiden yoksun yetiştiren ebeveynler aslında geleceğe en büyük zarar veren kişilerdir; çünkü öyle sevgisiz bir ortamda yetişen çocuk başta kendine daha sonra topluma zarar verecektir. Okumak için çırpınan Mustafa'yı annesi merhamet duyarak sever, okşar:

“Evet, bereket versin çocuklar uyudu sanıyordu da rahat rahat ağlıyor, hıçkırma hıçkırma konuşuyordu. Böyle ağlayıp hıçkırmasa, kapının dışında, çıplak ayakları titreyerek, konuşulanları dinleyen, babasının adı geçtikçe boğulurcasına ağlamaktan kendini alamayan Mustafa'nın sesini duyacaktı.

Ertesi sabah annesi Mustafa'yı okula yollarken göz yaşları içinde yavrusunu kucakladı:

- Mustafa! Okumayı çok mu seviyorsun oğlum?

Mustafa, derin bakışlı, tatlı mavi gözleriyle, annesinin sararan güzel yüzüne baktı. Beyaz birer güvercin kanadı kadar sevimli, küçücük ellerini onun yanaklarında dolaştırdı. Sonra ağlamakla gülmek arasında kısık bir sesle:

- Doğrusunu istersen en mektepte sıkılıyorum anne! dedi. Hüseyin dayımın çiftliğine gitsek ne iyi olurdu!

Annesi, Mustafa'nın gözlerine dikkatle baktı, başını salladı:

- Sen akşam dayınla konuştuklarımızı dinlemişsin! dedi. Yoksa okumaktan vazgeçmezdin.

Sonra içini çekti:

- Ne yapalım? İster istemez gideceğiz” (Mustafa, 1967:13).

4.2.1.14. Hayatla Mücadele

Hayatta olumlu giden durumların yanında olumsuzluklar da karşımıza çıkabilir. Önemli olan olumsuzlukları derin etkiler bırakmadan atlatabilmektir. Bu yüzden öncelikle ebeveynler bir zorluk karşısında ayakta kalabilmenin örneğini göstermeli çocuklarına model olmalıdır.

Yazar, **Mustafa** romanında okuyucuya hayatta çıkabilecek zorlukların varlığını hissettirirken bununla başa çıkma azminin de gösterilmesi gerektiğini vurgular. Mustafa'nın annesi, eşinin ölümünden sonra çocuğuna onun yokluğunu hissettirmemek ve eski imkânlardan tekrar faydalanmasını sağlamak için çaba sarfeder:

“Annesi, Mustafa'nın duygularını çok iyi anlıyordu. Kocasını öleliden beri oğlunun hem anası hem babası olmuştu. Genç kadının yüreğinde sanki bir düğüm yer etmişti. Artık eskisi gibi değil, tıpkı ölen kocası gibi düşünüyordu. Daha doğrusu , kocasının düşündüğü gibi düşünmeye çalışıyordu, onun dileklerini yerine getirmek istiyordu. Bu dilek de Mustafa'ya iyi okutmak, iyi yetiştirmektir!

Köyde kalırsa Mustafa'nın parlak zekâsının sönüp gidiverceğini anlamıştı. Ne yapıp yapmalı gene Selânik'e dönmeliydi. Bunu başarmanın yollarını aramaya koyuldu. Bu iş için çalışmaya başladı” (Mustafa, 1967: 16).

Çocuk Haftası'nda “Balıkçılar” şiirinde hayatın sadece kolay yönlerinin olmadığı bunun yanında güçlüklerin de yaşandığı balıkçılık mesleğinden hareketle örneklendirilmiştir. Yazar, çocukların hayatı toz pembe algılamamalarını gerçek hayatta insan için birçok güçlüklerin var olabileceğini vurgularken bu zorlukların üstesinden gelecek nesiller yetişmesini ister. Şiirde balıkçıların mesleğini ne zorluklarla yaptığından bahsedilmiştir:

“BALIKÇILAR

Kayık yürür gümüşlenmiş bir izde..

Şen şarkılar dalgaları denizde..

Gülersiniz balıkçılarla siz de...

Rüzgâr keser bıçak gibi yüzleri..

Kayık gider bir ileri, bir geri..

Onlar bekler bu çirpınan denizde...

Kayık dolu dönerlerse çok hoştur!.

Fakat bazen balık yoktur, ağ boştur.

Neşe kalmaz ne onlarda ne sizde...

Hayat ne zor, ne çetindir denizde!..” (Çocuk Haftası, 1942ö: 3).

4.2.1.15. Cesaret

Özgüveni yüksek çocukların cesaret duyguları da gelişir. Bu nedenle çocukların kişiliğini hedef alan söz ve davranışlar sergilenmemelidir ki özgüvenleri zedelenmesin ve cesaret duyguları gelişsin. Yine toplumda çocuklara “Sen bir şey bilmezsin, otur yerine!” gibi yanlış bir anlayışın yerine onların da birer birey olduklarını sevgi kadar saygıyı da hak ettiklerini bilmeli ve düşüncelerinin önünü kapatmayıp şevklerini arttırmalıyız.

Yazar, içine kapanık hiçbir şeye cesareti olmayan neslin değil özgüveni yüksek cesareti tam bir neslin yetişmesini ister. **87 Oğuz'da** okuyucuya Oğuz'un cesaretli davranışı örnek gösterilmiştir. Burada öğretmen Nezihe Hanım'ın yaklaşımı da çok önemlidir. Oğuz'un bu cesaretini tebrik eden öğretmen onu sözel olarak ödüllendirmiştir. Yazar, eğitimcilerde çocukların cesaretini kırmak yerine onların şevkini arttıran davranışların sergilenmesini ister. Oğuz kendi özgüveninden cesaret alarak büyük bir kalabalığın önünde ezberlediği şiirini okur:

“Bu aralık Oğuz’u gördü. Oğuz, belinin sıkısını çözmüş, kirli gerdanını açmış, düğmelerini bırakmış, gene eski halini almıştı. Mermer taşın üstüne fırladı. Yüzü kıpkırmızıydı, o kadar heyecanlıydı ki...

Büyük günlerde büyük adamların bir anda başa geçişlerine benzer geçişle başa geçmişti. Tok, sevimli ve gür sesiyle arkadaşlarına haykırmaya başlamıştı:

*Üzerinde gezdiğin,
Son nefesine değin
Varlığım sevdiğin
Bu toprak: Türk elidir!..*

*Senin doğduğun yer tan
Alev, nabzında atan!
Dünyayı gezen atan
Koca Türk'ün selidir!.*

*İnsanlık arkadaşın,
Tarihtir senin yaşın!.*

*Herkesten yüksek başın
Daha yükselmelidir!..*

*Boş değildir gelişin;
Yurdu yüceltmek işin!..
Bu yurtla yükselişin
Gazi'nin emelidir!..*

Nezihe Hanım heyecandan, coşkunluktan bütün vücudunu bir titreme sarmıştı. Oğuz son sözünü de bağırdığı zaman bütün abidenin etrafında müthiş bir çığlık koptu.

Onu alkışlayanlar: Çocuklardı... Genç muallimdi. Yoldan geçenlerdi... Herkeste... Bütün bir kalabalıktı.

Dönerlerken Nezihe Hanım tramvayın ön kapısına yaslanmıştı. Gene vatmanın yanında neşe ile konuşarak, etrafına bakınan, şarkılar söyleyen paçası düşük, pantolonu delik, ayakkabısı patlak Oğuz'a bakıyordu. Gene çorabının arkasından ökçeleri kendini göstermişti. Gene yanakları al al ve biraz da kirliydi...

O tutam tutam, kirli saçları eliyle okşadı:

- Neydi o okuduğun şeyin adı Oğuz?

- Bayrak diyor ki!..

- Nerden ezberledin?

- Bir çocuk romanında buldum!..

- Burada okumak için mi ezberlemiştin?

- Hayır. Ezberlemedimdi... Okumuştum. Öylece aklımda kalmış...

Birdenbire canım onu okumak istedi" (87 Oğuz, 2007: 62).

Yazar, **Mustafa** romanında okuyucuya cesaretin neler yapabileceğinin açık örneğini sergilemiştir. Mustafa'nın muhteşem cesareti askerlere de cesaret vermiş ve bu vatan kurtarılmıştır. Çalapala, çocukların atalarının bu kutlu cesaretini kendilerine örnek almalarını ve onlar gibi cesaretli bir Türk olmalarını ister:

"Yaveri, emir subayı, başhekimi ve tekrar buldukları topçu komutanı ile birlikte Conkbayırı'na doğru ilerledi. Arada bir geçit vardı. Fakat burayı atla geçemeyeceklerini anlayınca hayvanları bırakıp yay

yürümeye başladılar. Düşe kalka ilerliyorlardı. Ateş sesleri gittikçe yakından duyulmaya başlamıştı. Genç yarbay, ayaklarının altından kayan kayaların üstünde seke seke yürüyor; sert, dikenli fundaların üstünü başını yırtmasına aldırılmıyordu.

O aralık kayanın aşağısından bir bölük kadar Türk askerinin Conkbayırı'na doğru koşa koşa tırmandıklarını, kaçtıklarını gördü.

Hemen ileriye atıldı. Kaçan birkaç askeri önledi:

- Niçin kaçıyorsunuz? diye bağırdı...
- Efendim, düşman!
- Nerede?

Askerler, Conkbayırı'nın ilerisindeki tepeyi gösterdiler.

(...)

Kaşlarını çattı, sert bir sesle, karşularına çıkan yarbayın ne diyeceğini bekleyen askerlere:

- Düşmandan kaçılmaz!.. diye haykırdı.

Mehmetçiklerin üzgün yüzleri kireç gibi oldu. İçlerinden biri ağlamaklı bir sesle cevap verdi:

- Cephane kalmadı.
- Cephane kalmadıysa, süngünüzde de mi yok?!

Sonra sesini daha yükselterek sert bir emir verdi:

- Süngü tak!

Mehmetçiklerin gözlerinde birer şimşek çaktı. Çelik süngüler takırdayarak namluların başına geçti.

Mustafa Kemal'in ikinci bir emri daha duyuldu:

- Yat!

Erlere tekrar düşmana dönüp yere yattılar. Türk süngülerinin parıltısını gören düşman askerleri de yere yattılar. Büyük bir kuvvetle karşılaştıklarını zannederek beklemeye başladılar.

Mustafa Kemal, arkada dinlenen piyade alayı ile topçu erlerinin de marş marşla yanlarına gelmelerini emretti. Son kurşununa kadar harcadıktan sonra düşman eline esir düşmemek için geriye çekilen Türk

askerlerine cephane dağıtıldı. Böylece bütün Çanakkale savaşlarının en can alacak zamanı kazanılmış oldu.

Mustafa Kemal kendi kararıyla ve ölçüsüz cesaretiyle bu zamanı kazanmamış olsaydı, Çanakkale elden gidecekti, devlet merkezi İstanbul, düşman eline geçecekti” (Mustafa, 1967: 33).

4.2.1.16. Özlem

İnsanlar sevdiklerini ve geçmişteki güzel anılarını özler. Bu özlem aslında onların değerinin anlaşıldığını gösterir. Özlem duygusu, çocukların da sevdiklerinin kıymetini bilmesini sağlayacaktır.

Yazar, **87 Oğuz'da** bir şeylerin değerini anlamamızı sağlayan özlem duygusuna yer verir. Oğuz, uzun süren tatilde okulunu çok özler. Burada çocuklara sahip olduklarının kıymeti öğretilmek istenir:

“Şimdi tam on yaşında idi. Bu sene dördüncü sınıf olmuştu. Dört ay süren tatilden sonra mektebini çok göreceği gelmişti” (87 Oğuz, 2007:7).

Mustafa romanında, Mustafa'nın okuluna duyduğu özlem anlatılırken okuyucunun sahip olduğu imkanların değerini bilmesi istenir. Birçok rahat imkanlar içinde okuluna devam eden bir okuyucu Mustafa'nın okulundan uzak kalış hikayesini ve okuluna duyduğu özlemi okuduğunda sahip olduklarının değerini bilecektir:

“Mustafacık, daha minimini bir çocukken ışıklarını gösteren eşsiz zekâsı ile böyle düşünüyordu. İlk günlerde gönlüne ferahlık veren engin ufuklar, şimdi ona okula doğru giden sonsuz yollar gibi görünüyordu.

Bir gün annesine:

- *Selânik buraya çok uzak mı? diye sordu.*
- *Hayır yavrum!*

Mustafa'nın gözlerinde bir umut şimşeği parladı:

- *Kaç saatlik yol?*
- *İki saatlik...*

Mustafa'nın gözlerindeki parıltı bir anda söndü:

- *İki saat mi?*

- *Evet... Neden sordun?*
- *Hiç!...*” (Mustafa, 1967: 15).

Yazar, **Mustafa** romanında Mustafa ve annesinin birbirlerinden uzak kalışlarını konu ederek okuyucunun bir aileye sahip olmanın kıymetini bilmesini istemiştir:

“Şam’daki Mustafa’sından pek seyrek mektup alan anacığı, onu birdenbire Selânik’te, karşısında görüverince, ne kadar şaşırmış, ne kadar sevinmişti...

Yıllardır çektiği hasretle yavrusunu bağrına bastı. Ne yavrusu? Bir arslan! Altın kızılı saçları, güzel bıyıkları, dik ve gürbüz beden yapısı, Ege’nin şirin suları gibi mavi, pırıl pırıl gözleriyle bir erkek güzeli!

- *Mustafa’cığım!.. Nasıl gelebildin buraya? Nasıl izin koparabildin?*

Genç subay gülümsedi:

- *Bir yanlışlıktan yararlandım... Elime bir izin kağıdı geçti”*
(Mustafa, 1967: 25).

Çocuk Haftası’nda “Yollar” şiirinde, insanı sevdiklerine ulaştıran özelemleri kavuşmaya döndüren yollardan bahsedilir. Çalapala, özlem duygusunu okuyucuların ta içlerinde hissettirir. Böylelikle yakınındakilerin değerini anlamış olacaklardır:

“YOLLAR

Yollar, suyu çekilmiş bir dere gibi durur,

Tepeler arkasında, çukurlarda kaybolur.

Yolcu onun üstünde sanki bir damla sudur...

Yolcu bu uzun yolu aşmak, bırakmak ister..

Denize doğru inen su gibi akmak ister.

Tepeler karşı durur, uçurumlar durdurur...

Yuvasına dönenler olur yolda canı tez.

Uzadıkça uzar yol, fakat, bir türlü bitmez..

Sılaya dönenleri koşturur da koşturur.

Yollar, hasretlileri ah, ne de zor kavuşturur!..” (Çocuk Haftası, 1942p: 3).

4.2.1.17. Zamanın Değerini Bilme Ve Zaman Kavramı

Zaman geri getirilmeyen değerli bir olgudur. Çocuklara vakitlerinin önemini kavratmalı ve zamanı anlamsızca başı boş geçirmek yerine değerini hissettirip amaçları doğrultusunda kullanmayı öğretmelidir.

Çalapala, **Yavrutürk'te "Saatim"** şiirinde saati sevimli bir canlıya benzeterek çocuklara zamanın değerini kavratmak ister. Zamanın değerini bilmeyenlerin işlerinin aksayacağını, yarınının parlak olmayacağını anlatarak zamanı verimli kullanmaya önem verilmesi gerektiğini vurgular:

"SAATİM

*Kulak verin şu ince,
Şu sevimli tik-tak'a!
Sanırsınız, işliyor
Küçücük bir fabrika!..*

*Bir insanın kalbi de
Bu kadar tatlı çarpar.
Onun da benim gibi
Sanki bir yüreği var.*

*Gözlerimi açınca
Sabahleyin erkenden,
Saatime bakarım
Özlemiş gözlerle ben.*

*Temiz yüzlü bir insan
Gibi bana gülümser,
Tatlı sesiyle sanki:
Günaydın! Günaydın! der.*

*Her işimi vaktinde
Yaptıran odur bana.
Onun için bağlıyım*

Bütün kalbimle ona.

Zamanın değerini

Bilmeyen insanların

Bozuk bir saat gibi

Sesi kesilir yarın!” (Yavrutürk, 1990: 24).

Çalapala, **Yavrutürk’te “Yılbaşı”** şiirinde çocuklara yılbaşını anlatırken onların zaman kavramını öğrenmelerini ister:

“YILBAŞI

Yılbaşı ’nı bekliyorum kaç gündür

Her yılbaşı benim için düğündür.

Çünkü bana o gün gelir bir kucak

Kitap, yemiş, bin bir çeşit oyuncak.

Yılbaşı ’nın göremedim yüzünü.

Yalanlamaz hiç dedemin sözünü;

Yarı gece gelir, girer odama.

Yatağıma armağanlar kor ama..

O gelmeden ben uyumuş olurum.

Sabahleyin hediyemi bulurum.

Ne cömerttir bu Yılbaşı bilseniz,

Dedem gibi gezer, vermez hiçbir iz!..” (Yavrutürk, 1990: 31).

Çalapala, **Yavrutürk’te “Sonbahar”**şiirinde sonbaharda yaprakların solmasından rüzgarların çıkmasından bahsederek okuyucuya mevsimin özelliklerini tanıtır. Bu şekilde okuyucu bu mevsime dair bilgi sahibi olacaktır:

“SONBAHAR

Mavi gökler kapandı,

Ak bulurlar karardı.

Yemyeşil yaprakların

Rengi soldu, sarardı.

*Bu solgun yaprakları
Koparıyor hep rüzgâr.
Anladım, geldi yine,
Şu sert, hırçın sonbahar.*

*Pek çok yemiş getirir
Bize her yıl hediye.
Belli ki kendisinden
Hoşlanalım çok diye!” (Yavrutürk, 1990: 32).*

Çalapala, **Yavrutürk’te “Kış”** şiirinde kış mevsiminin kar yağışını, soğuşunu, kardan adamını anlatırken okuyucuya bu mevsimi tanıtır bilgi sahibi olmalarını ister:

*“KİŞ
Her taraf bembeyaz kar!
Donmuş sokak, bahçe, dam,
Köşeden bize bakar
Koca bir kardan adam.*

*Kartopu oyna, kızış,
Kızakla kay, keyiflen!
Ne güzel mevsim bu kış;
Çok severim onu ben.*

*Bu mevsimde korkaklar
Soba başına koşar.
Halbuki yağdıkça kar,
Kurt yavruları coşar!” (Yavrutürk, 1990: 33).*

Çalapala, **Yavrutürk’te “Mevsimler”** şiirinde bir yılda dört mevsimin olduğunu sırası ile ilkbahar, yaz, sonbahar , kış mevsiminin geldiğini her mevsimin kendine has güzelliklerini anlatarak okuyucuya mevsimleri tanıtır:

*“MEVSİMLER
Bir yılda tam dört mevsim var:
Önce gelir ilkbahar,*

*Sonra yaz, sonbahar, kış...
Her mevsime uy, çalış!*

*Baharda kuşlar öter,
Taze çimenler biter.
Her taraf çiçek dolar,
Koşar minik kuzular.*

*Yazın güneş kavurur,
Yeşil çayırlar kurur,
Okullarda biter ders;
Denize gider herkes.*

*Güzün okul açılır,
Bize neşe saçılır.
Bütün yemişler olur,
Sık sık da yağar yağmur.*

*Kışın soğur havalar,
Lapa lapa yağar kar.
Okulla ve sıcaktır;
Onlar bize kucaktır” (Yavrutürk, 1990: 36).*

Çalapala, **Yavrutürk**'te “**Yeni Yıl**” şiirinde yeni yılı anlatırken bir yılın kaç günden oluştuğundan bahsederek okuyucuya zaman kavramını öğretmeyi amaçlar. Her zaman çalışmak gerektiğini boşa vakit harcanmamasını dile getirirken bu bilinçte çocukların yetişmesini ister:

*“YENİ YIL
Bir, iki, beş, on derken
Üç yüz altmış beş oldu,
Göz açıp kapamadan
Koskoca bir yıl doldu.*

*Her gün bir yaprak düştü
Takvimden yavaş yavaş...
Yıl bitti, şimdi biz de
Aldık birer yeni yaş!*

*- Yeni yıl kutlu olsun!
Dedim de dün babama.
- Sağol, sevgili yavrum!
Dedi, unutma ama,*

*Çalışmak zorundasın
Bu yıl geçen yıldan çok.
Artık kocaman oldun,
Boş vakit geçirmek yok!” (Yavrutürk, 1990: 37).*

Çalapala, **Yavrutürk**'te “12 Ay” şiirinde yazar bir yılın zaman dilimlerini kendine has özellikleriyle anlatır hepsinin güzel ve verimli aylar olduğunu tembel olan insanların ay seçerek boşa vakit geçirdiklerini söyler. Burada amaç çocuklara hem ayları hem de vakitlerinin kıymetini bilmeyi öğretmektir:

*“12 AY
Yılın ilk ayı ocak,
Kar yağar kucak kucak.*

*İkinci ay şubattır;
Soğuğu pek berbattır.*

*Mart kapıdan baktırır,
Kazma, kürek yaktırır.*

*Nisanda çiçek açar;
Sevinçle kuşlar uçar.*

*Mayısta kiraz yeriz,
Kuzuları severiz.*

*Haziranda yaz başlar,
Dağılır arkadaşlar.*

*Temmuz yakar, kavurur;
Ekinleri oldurur.*

*Ağustos harman ayı,
Sevinir köylü dayı.*

*Eylüle yoktur sözüm;
Getirir incir, üzüm.*

*Ekim ayı gelince
Kapılırız sevince.*

*Kasımın yağmuru bol.
Üşüme, dikkatli ol!*

*Aralık yılın sonu
Soğuktur eni konu.*

*Bu on iki arkadaş
Bizlere olur yoldaş.*

*Hepsi güzel, sevimli,
Çalışana verimli.*

*Tembeller ay, gün seçer;
Ömürleri boş geçer” (Yavrutürk, 1990: 39).*

Çalapala, **Yavrutürk'te “Bahar Geldi”** şiirinde bahar mevsiminin çiçeklerini, canlılığını anlatarak mevsimi okuyucuya tanıtır:

*“BAHAR GELDİ
Bahar geldi, bahar geldi!
Bak çiçekler, kuşlar geldi.
Karın, kışın bağladığı
Çocuklara ev dar geldi!*

*Çiçeklenmiş sağı, solu,
Baştan başa sevinç dolu,
Şen seslerin çağıladığı
Şu sevimli okul yolu!..” (Yavrutürk, 1990: 40).*

Yavrutürk'te “Bahar Bayramı” şiirinde çocuklara baharın güzellikleri anlatılarak hem doğa sevgisi oluşturulmak hem de bahar mevsimini özellikleriyle tanımları istenmiştir:

*“BAHAR BAYRAMI
Zümrüt gibi çayırlar,
Çiçek dolu bayırlar.*

*Dere coşkun akıyor,
Kuş sevinçli, şakıyor.*

*Güneş parlak, gök duru,
Yemyeşil çayır, koru.*

*Kuzuların neşesi,
Civcivlerin şen sesi*

*Tutmuş bütün kırları...
Uçup dolaşan arı*

Vızıldıyor sevinçten...

Bu süs, neşe, bu içten

Sevinç neye? diyordum.

Koştum, anneme sordum.

Dedi: Bugün bayram var!

Bir Mayıs'ta ilkbahar

Kutlanır neşe ile.

Çiçek, böcek, kuş bile

Coşar, bu günü kutlar.

Çünkü bugün bayram var!" (Yavrutürk, 1990: 41).

Yavrutürk'te "Yaz" şiirinde mevsimin sığından yetişen meyvelerinden bahsederek yaz mevsimini okuyucuya tanıtır:

"YAZ

Yemyeşil çayrlardan,

Çiçek dolu kırlardan

Salınarak geldi yaz.

Yüzü ne de ateşli,

Sabah, akşam güneşli..

Galiba kızgın biraz!.

Bahçeler yemiş dolmuş;

Erik, çilek hep olmuş,

Dalları bastı kiraz!" (Yavrutürk, 1990: 42).

Çalapala, **Yavrutürk'te "Vaktini Boş Geçirme"** şiirinde zamanın insanlar için ne kadar değerli olduğunu bir anının bile boşa harcanmaması gerektiğini öğütler okuyucuya:

"VAKTİNİ BOŞ GEÇİRME!

Tık tık eder saatim.

Çın çın öter saatim.
 Dinle, ne der saatim:
 Vaktini boş geçirme!
 Değil bir gün, bir saat!
 Her dakika gül; fakat
 Çalışmaktan sen al tat...
 Vaktini boş geçirme!
 Ölü, boş geçen her an.
 Olmasın ömrü ziyan!
 Erken yat, erken uyan.
 Vaktini boş geçirme!
 Sen de bir makinesin.
 Kolun, kafan, nefesin
 Saat gibi işlesin!
 Vaktini boş geçirme!
 Saatim tık tık eder.
 Yüreğim tıp tıp eder.
 İkisi de bana der:
 Vaktini boş geçirme!” (Yavrutürk, 1990: 66).

Çalapala, **Yavrutürk**'te “Gece” şiiriyle gecenin karanlığından, yıldızlarından, Ay dedesinden bahsederken hem okuyucuya geceyi tanıtır hem de asıl karanlığın gecede değil bilgiden yoksunlukta olduğuna dikkat çeker ve bilgiye hakim olunmasını öğütler:

“GECE
 Güneş batar tepede,
 Gök kararır, kararır.
 Ürkmüş gibi, Ay dede
 Sarardıkça sararır.

 Yıldızlar göz kırparlar
 Ta uzaktan gizlice..
 Fenerler söner, parlar

Durmadan bütün gece...

*Şarkı söyler bir puhu:
Kuku-kuku-kukumav!
Kediyi alır korku,
Haykırır miyav miyav!*

*Düdük çalar geçerken
Sokaktan bekçi baba.
Kulak kabartır, birden:
'Ne var, derim, acaba?'*

*Halbuki ne olacak?
Gündüz ne varsa onlar!
Bizi korkutur ancak
Karanlıkta olanlar.*

*Bilgi ışığı ile
Aydınlanmazsa başlar
Yurtta da gündüz bile
Karanlık günler başlar!." (Yavrutürk, 1990: 67).*

Yazar, **Yavrutürk**'te "**Sabah**" şiiriyle çocuklara sabahın özelliklerinden bahsederek doğanın zaman döngüsünü anlatır. Onlarda zaman kavramının oluşmasını ister:

*"SABAH"
Siyah gece örtüsü tülleşir, sanki erir.
Yavaş yavaş gölgeler cisimleşir, belirir.
'Sabah oluyor!' diye bir horoz müjde verir.*

*İlk yolcu, ilk araba, ilk otobüs, ilk vapur
Sise benzer bir ışık arkasında kaybolur.
Gökler bir buzlu camdır; ne görür, ne gösterir.*

*Sonra gök mavileşir, kızillaşır, aklaşır,
Gece, bir buğu gibi silinir, uzaklaşır,
Her yandan bir başka ses, bir başka hayat gelir,*

Güneş, altın ışıklar saça saça yükselir...” (Yavrutürk, 1990: 68).

Çalapala, **Yavrutürk**'te zaman kavramını sıkça konu edinmiştir. “**Sonbahar**” şiirinde yemişler, solgun renkler, çamurlar, yağmurlar, bulutlar, kasımpatıları sonbahar mevsimini hatırlatır. Çalapala bu özellikleri sıralayarak okuyucuya sonbahar mevsimini tanıtır:

“SONBAHAR

Bir tabağın içinde geldi sanki sonbahar...

Şu yemişler ‘Yaz bitti, güz geldi!’ diyor bana.

Üzümde bulutlanan göğün solgun rengi var,

Şeftali morarıyor, tunç gibi, yan yana...

Artık göklerden iner yağmurlar perde perde,

Altın güneş, mavi gök bulutlarla kapanır.

Yanık yapraklar gezer seril sefil yerlerde

Ağaçlar, çırılçıplak, yıkanır da yıkanır.

Kırlara giden yollar birer uzun çamurdur.

Ürkerek seyrederiz ta uzaktan denizi.

Bu sıkıcı günlerin biricik süsü olur,

Kasımpatları güler avutmak için bizi...” (Çocuk Haftası, 1942f: 3).

4.2.1.18. Tasarruflu Olma

Kişi için tasarruflu olmak hem kendine hem de ülke ekonomisine fayda sağlar. Ailede çocuğa tutumlu olmak öğretilmelidir. Savurgan bir toplumun sonu felakettir. Çocuğa, bir damla suyun bile boşa akmasının savurganlık olduğu öğretilmelidir. Çocuklar bu konuda bilinçli yetiştirilmelidir.

Çalapala, tasarruflu olmanın üzerinde önemle durmuştur. **Yavrutürk**'te “**Kumbaram**” şiirinde kumbarası olanın başının dara düşmeyeceğini, zamanla paraların birikerek kişiyi zengin edeceğini söyleyerek çocukları tutumlu olmaya özendirir:

*“KUMBARAM
Ah ne güzel kumbara!
İçi dolu çil para!
Kumbarası olanın
Başı gelmez hiç dara.*

*Kumbaram aydan aya
Gider, gelir bankaya.
Biriken param vardı
Tam otuz beş liraya.*

*Nasıl boyum gün günden
Uzarsa görünmeden,
Param da çoğalacak,
Zengin olacağım ben!*

*Ah ne güzel kumbara!
İçi dolu çil para.
Çil parası olanın
Bir günü olmaz kara!” (Yavrutürk, 1990: 26).*

4.2.1.19. Karar Verme

En kötü karar bile kararsız kalmaktan iyidir, mantığı her ne kadar düşünceye ters gelse de doğruluk payı yüksektir. Başkalarının gölgesi altında yaşayan kendi kararını kendi veremeyen kişinin benliği tam anlamıyla sağlıklı değildir. Anne ve babalar çocuklara kendi düşüncelerini empoze etmek yerine onun da düşüncelerini önemseyip tercihlerine saygı duymalıdır. Ancak bu şekilde kendi kararını kendi alabilen, düşünebilen ve üreten bir toplum olunabilir. Çocukların özgüvenlerini zedeleyen davranışlar sergilenmemeli onlara da tercih etme şansı verilmelidir. Bu şekilde çocuklar bir şeyler için karar alabilecek gücü kendilerinde bulabilecek başkalarının gölgesinde bir hayat sürmeye mahkum olmayacaklardır. Ayrıca anne ve

babalar da tutarsız davranışlar sergilememeli çocuklarının geleceğiyle ilgili sağlıklı kararlar verebilmelidirler:

87 Oğuz'da Oğuz, okulun açılmasıyla bu sene daha düzenli ders çalışma kararı alır. Yazar, Oğuz'un bu kararlılığından yola çıkarak okuyucuların da kendileri için faydalı kararlar alabilen kişiler olmasını ister:

“- E, artık büyüdük... Lâf değil bu!.. Yarın dördüncü sınıfa giriyorum. Öbür sene çıkacağız bile!.. Şu saati kurup başucuma koyayım... O beni her sabah uyandırsın!.. Artık kitaplarımı defterlerimi de temiz tutmalıyım!.. Bu sene çok çalışacağım... Ne olursa olsun!..” (87 Oğuz, 2007:7)

“Dördüncü sınıfta çok şeyler öğreneceğini anlamıştı. Defterlerini temiz tutmak, her gece çalışmak, haylazlık etmemek için verdiği kararı bir kere daha yineledi” (87 Oğuz, 2007: 22).

Mustafa romanında çocuklarının eğitimi için karar aşamasında olan Mustafa'nın anne ve babası çocuklarını yönlendirecekleri okul için ortak karara varmaya çalışırlar.Yazar, ebeveynlerin çocukları için verecekleri kararın önemine dikkat çeker. Mustafa, okula başlamak için sabırsızlanır anne ve babasının kendisini hangi okula göndereceklerine bir an önce karar vermelerini ister:

“Yıllar geçti. Mustafa altı yaşına bastı. İşte o zaman Mustafa'nın anası ile babası arasında bir çekişmedir başladı. Karı koca oğullarını hangi okula göndereceklerine bir türlü karar veremiyor, bir türlü anlaşamıyorlardı. Zübeyde Hanım:

- Fatma Molla Mektebi'ne verelim! diyordu. Hem evimize yakın, hem de pek kalabalık değil!

Kocası:

- Karıcığım, diyordu. Artık 'mahalle mektepleri'nin modası geçti. Orada hem bir şey öğrenemez, hem okumaktan soğur. Şimdi Selânik'te en iyi yetiştiren 'Şemsi Efendi Mektebi!' Mustafa'yı oraya verelim!

Böylece başlayan konuşmalar, ufak tefek dargınlıklara kadar varıyordu. Küçük Mustafa bu sözlere kulak kabartıyor, kendi kentine:

- *Ah, bir karar verseler de ben de okuma, yazma öğrensem... Babamın okuduğu kitapları okumaya başlasam! diyordu” (Mustafa, 1967: 8).*

Mustafa romanında ebeveynler arasındaki görüş farklılığı çocuklarının eğitiminde verecekleri kararı da etkilemiştir. Eşini ikna eden Mustafa'nın annesi Mustafa'yı mahalle mektebine göndermeye karar verir:

“Büyükanne de Mustafa'nın annesinden yana oldu. Ana , kız, çocuğu ‘mahalle mektebi’ ne vermek istiyorlardı. Mustafa'yı okula başlatırken eski usul ‘amin alayı’ yaptırmadan gönülleri rahat olmayacaktı.

Eski usulde, çocuklar okula başlarken bir tören bir tören yapılırdı. Okula başlama günü ailenin bir kutlu bir günü gibiydi. Bu töreni yapmak aile için de şerefli sayılırdı.

Babası, tersine düşünüyordu. O, daha serbest düşünceli, Avrupa göreneğini, Avrupa düşüncelerini benimsemiş bir adamdı. Onun için oğlunu yeni usul ders gösteren bir okula yerleştirmek istiyordu. Fakat genç karısının bu kuvvetli isteğini kıramadı. İşi kendi dilediği yola dökmek için başka çare düşündü:

- *Peki! dedi. Sizin dediğiniz olsun. Mustafa'yı ‘mahalle mektebi’ ne verelim...” (Mustafa, 1967: 8).*

Mustafa romanında, Mustafa kendi özelliklerine uygun olduğunu düşündüğü askerî okula gitmeye karar verir. Yazar, burada çocuk yaşta da olsa kendini tanıyan bir kişi olan Mustafa'nın kararlı oluşunu okuyucuya örnek gösterir:

“Artık on iki yaşındaydı. Kocaman bir delikanlı sayılırdı. Bir kere direnmişti. Bildiğinden şaşmıyordu.

- *Yavrucağım, artık okumayacak mısın? Düşün, baban senin okumana ne kadar özenirdi. Ben de, tek sen okuyabilesin diye, nelere katlanıyorum. Şimdi bütün bu emekler boşa mı gidecek? Okumamış bir adam mı olacaksın?!..*

- *Okurum ama, bu mektebe gitmem!*

- *Ya nereye gidersin?*

- *Asker mektebine giderim!*

Mustafa bunu söylerken mahalle arkadaşı Ahmet'i gözünün önüne getirmişti. Komşuları Binbaşı Kadri Bey'in oğlu askerî okula gidiyordu. Onun göz kamaştıran üniforması ne güzeldi. Ahmet'le birkaç kere konuşmuş, askerî ortaokulda çocukların nasıl yetiştirildiğini öğrenmişti.

- Orada herkes bir tutuluyormuş. Çocuklar arasında ayrılık, gayrılık yokmuş. Zengin, fakir kim çalışırsa kazanıyor, 'sınıf başı' oluyormuş. Sıkı bir terbiye varmış. Öyle herkesi kendi havasına bırakıyorlarmış... Haksız yere dayak atan, söven sayan da yokmuş... Ben oraya gideceğim, 'zabit' olacağım!" (Mustafa, 1967: 17).

Mustafa romanında Mustafa, rahat yaşamı, sağlığını bir kenara itmiş bir tek düşünce yerleştirmiştir kafasına o da: her ne pahasına olursa olsun vatani kurtarma kararı:

"Mustafa Kemal'le on sekiz kişilik karargâhını Samsun'a götürecek olan bu gemiyi belki de isteyerek böyle yola çıkarmışlardı. Zaten yola çıkmadan Mustafa Kemal'in eski dostlarından biri:

- Gitmeyiniz Paşam! Duyduğuma göre, yolda vapurunuzu batıracaklar!

Diye onu bu yolculuktan vazgeçirtmek istemişti. Fakat Mustafa Kemal kararını vermişti:

- Dünya batsa gideceğim, diyordu" (Mustafa, 1967: 42).

4.2.1.20. Kendine Güven

Anne ve babası tarafından sevilen ve hatalı davranışları yıkıcı etki yaratılmadan telafi edilen bir çocuğun özgüveni için sağlam telemeler atılmış olur. Küçümsenip hor görülen bir çocukta kendine güven duygusunun oluşmasını beklemek hata olur. Eğitimde çocuğa hoşgörülü olmak, önyargısız yaklaşmak en sağlıklı olanıdır.

Yazar, **87 Oğuz'da** Oğuz'u kendine güvenen bir kahraman olarak ortaya koyarken okuyucunun da bu güvene sahip kişiler olarak yetişmesini ister:

"Herkesle senli benli olan ve hiç kimsenin kendisinden daha üstün olduğuna inanmayan Oğuz, bu beşinci sınıfa çok kızıyordu" (87 Oğuz, 2007:13).

87 Oğuz'da Oğuz, başarı konusunda kendine güvenen bir çocuktur. Öğretmeni Nezihe Hanım'a bir Türk çocuğu olarak hele de Türkçe dersinden eksik not alınmaması gerektiğini söyler. Aslında yazar düşüncesini Oğuz'un dilinden okuyucuya aktarır. Bu anlayış içinde yetişen bir nesil arzu eder:

“Oğuz ders veren bir ciddiyetle Nezihe Hanım'a döndü:

- Tam numara alan bütün çocuklarla boy ölçüşürüm. Eğer onlardan fena yazarsam, manzumelerden bir tanesini bile unutmuşsam her şeye razıyım... Hocanım ben Türk'üm!.. İnsan kendi dilini bilmezse neyi bilecek?.. Türk çocuğu Türkçe dersinden her zaman tam numara almalıdır!..” (87 Oğuz, 2007: 72).

87 Oğuz'da Selim, Oğuz'un arkadaşlığından etkilenerek o eski pısrıklığını bir kenara atmış artık o da kendine güvenen bir kişi olmaya başlamıştır:

“Oğuz oradan ayrılırken hava kararmıştı bile.

- Teyze, dedi, öbür gün de Selim bize misafir gelsin olur mu? Artık derslere yetişti gibi bir şey... Ben onu gene buraya getiririm.

Fakat 87'nin sözü yarıda kaldı. Anasını da, arkadaşını da hayretler içinde bırakan bir erkeklikle Selim:

- O da ne demek? diye gürlledi. Ben yalnız başıma eve gelemem miyim?!” (87 Oğuz, 2007: 103).

Mustafa romanında Mustafa; zeki, kararlı, kendine büyük hedefler koyabilen ve güven duyan bir çocuktur. Yazar, Atatürk'ü lider yapan bu güzel özelliklere vurgu yaparken okuyucuya örnek olarak gösterir:

“Hüseyin dayı, küçüklerin kargalarla yaptığı bu kahramanca savaşı uzaktan görmüştü. Kendini tutamadı, katılırcasına gülmeye başladı. Sonra geldi, Mustafa'nın bahar güneşiyle yıldızlanan yumuşak sarı saçlarını okşadı:

- Aferin!.. dedi. İnsan, toprağını böyle korumalı işte! Büyüdüğün zaman...

Mustafa, dayısının sözünü kesti. Bir gün babasının kendisini kucaklayıp söylediği sözü kesti. Bir gün babasının kendisini kucaklayıp söylediği sözü hatırlamıştı:

- *Ben, büyüdüğüm zaman büyük adam olacağım! dedi” (Mustafa, 1967: 15).*

Mustafa romanında yazar kendine güven duygusunun en güzel örneğini Mustafa'nın memleketin o içler acısı döneminde bile umutsuz olmayıp kendine ve milletine duyduğu güvenle vermiştir:

“İstanbul’un durumu içler acısıydı. Yüz binlerce kahramanın can verip Çanakkale’den geçirmedikleri düşman gemileri şimdi, silahlar bırakıldıktan sonra, bayraklarını dalgalandıra dalgalandıra gelmiş, İstanbul’un önünde demir atmışlardı. Karanlık bakışlı top namluları şehre dikilmiş, sanki bizi gözetliyordu.

Mustafa Kemal Haydarpaşa’dan İstanbul’a eski bir asker motoru ile geçiyordu. Limanı dolduran düşman gemilerinin arasında motor küçüldükçe küçülüyordu.

Büyük komutan, dertli dertli yakınan yaverine hafifçe gülümsedi..Dört yıldır birçok cephelerde can veren büyük şehitlerin titreyen ruhunu yatıştırmak ister gibi:

- Geldikleri gibi giderler!

Diye söylendi. Yaver, birdenbire umut dolan gözleriyle komutana baktı:

- Bu da size nasip olacak! Onları siz kovacaksınız!

Mustafa Kemal, durgun, hatta dalgındı. Gene gülümsedi:

- Bakalım!

Diye cevap verdi” (Mustafa, 1967: 41).

Mustafa romanında yazar kişinin kendine olan inancı ve güveniyle nice kutlu başarıları elde edebileceğini göz önüne serer. En çetin savaş anlarında bile Mustafa'nın kendine olan güveni bir an olsun sarsılmaz:

“Düşman durmadan yeni kuvvetler alıyor, Türk ordusu ise gittikçe kuvvetten düşüyordu. Artık umutsuzluk başlamıştı. Ankara’dan Kayseri’ye göç edenler vardı. Yalnız Başkomutan Mustafa Kemal, ordusunun başından bir an ayrılmıyor, onun, milletimizi esir etmek isteyen düşmanları mutlaka yeneceğimize olan güveni bir dakika bile sarsılmıyordu” (Mustafa, 1967: 48).

4.2.1.21. Kanaatkârlık

Ailenin çocuklarına kanaatkâr olma davranışını kazandırmalıdır. Açgözlü insan hem kendisine hem de çevresine zarar verir.

87 Oğuz'da fakir bir ailenin çocuğu olan Oğuz bu yoksulluk içinde şikayette bulunmadığı gibi neşeli ve sevecen biri olmaya devam etmiş ailesini üzecek bir söz söylememiştir. Yazar okuyucuya Oğuz'un hayatından yola çıkarak kanaatkâr olmanın örneğini gösterir ve böyle çocukların yetişmesini arzu eder. Oğuz fakirlikten dolayı ikinci el yırtık paltoyu alan babasına teşekkür etmiş ve sevinçle yeni paltosunu üzerinde denemiştir:

“Bir perşembe günü Hamdi Efendi onu almış, Bitpazarı'na kadar gitmişti. Kânunuevveldeki üç aylıktan ayırabildikleri birkaç kuruşla Oğuz'un arkasına bir palto uydurmak istemişlerdi. Uzun çekişmeli bir pazarlıktan sonra 87, arkasına paltoyu giydi. Tam dört lira verdiler...

Dükkâncı bin yemin ederek bu paltonun bir zengin çocuğa dar geldiği için kendisine satılmış olduğunu söylemişti. Yaşlı ve oldukça saf bir adam olan Hamdi Efendi bu kadar yemine inanmamak için bir sebep görmedi. Vaki Oğuz'un kolları paltonun içinde kayboluyor ve yakası ensesine kadar biniyordu ama güzelce ısıtırdı.

Eve geldikleri zaman Hanife Hanım oğlunu döndüre döndüre bir seyretti. Paltonun biraz geniş olması Oğuz'u şerefli gösteriyordu. Bundan memnun oldu.

Fakat arkasından çıkartıp eline alınca kocasına bir güzel çıkıştı. Zengin çocuğuna dar geldiği söylenilen palto, tersine dönmüş, dört yerinde kocaman lekesi olan, düğme ve dirsek yerleri üzülmüş ağır, kaim bir şeydi.

Paltosundan epeyce memnun olan Oğuz bu yeni havadisleri öğrenince suratı astı. Fakat talihinden memnun olmamak için sebep yoktu. Herkes paltonun içine bakıp da tersine çevrilmiş olduğunu görecekti değil ya!..” (87 Oğuz, 2007:76).

4.2.1.22. Kıskançlık

Ailede çocuklar arasında ayırım yapılması çocukta kıskançlık duygusunun oluşmasına yol açar. Yine okulda öğretmenlerin bazı öğrencilerine aşırı ilgi göstermesi diğer çocukların kıskançlığına sebep olacaktır. Kişinin elde edemediği bir nesne ya da duruma bir başkasının sahip olması da kıskançlık sebebi olabilir.

Yazar, eğitimde çocukların birbirlerini kıskanabileceklerine dikkat çekerken bunun giderilmesi gerektiğini vurgular. **Mustafa** romanında, Mustafa'yı kıskanan arkadaşı onu rahatsız eder hatta dayak yemesine yol açar. Yazar bu olayda çocukların kıskançlıktan dolayı birbirlerine zarar verebileceklerini göz önüne serer. Burada sorgusuz sualsiz dayak atmanın da yanlışlığını vurgulayan yazar bir olayın nedeninin araştırılması gerektiğinin altını çizer:

“Kış başlangıcında bir gündü. Derse yeni girmişlerdi. Mustafa, öğretmen gelmeden kitabını, defterini çıkardı. Yazılacak bir-iki satır yazısı vardı. Onu yazmaya başladı.

O sırada çocuklardan biri başucuna dikildi:

- Şimdi yazı yazılır mı? Bırak şunu!..

Mustafa ses çıkarmadı, işine baktı. Beriki kolunu dürtmeye başladı:

- Ne de güzel yazıyorsun, yok mu ya!..

- Bırak, çekil şuradan!

- Bırakamazsam ne olacakmış?!

- Çekil diyorum!

- Çekilmeyeceğim!

Mustafa'nın derslerdeki başarısını kıskanan yaramaz çocuk, bunu söylerken sırayı da sarstı. Hokka devrildi, mürekkepler, olduğu gibi defterin üstüne dökülünce Mustafa'nın kanı beynine uğradı. Çocuğu yakasından kavrayıp kuvvetle sarsaladı. Cart diye ceketinin yakası yırtılıvermez mi?

Başladılar dövüşmeye... Tam bu sırada çocuklardan biri:

- Kaymak Hafız geliyor!

Diye bağırdı. Kaymak Hafız, Arapça öğretmeniydi. Onun adını duyunca herkes tir tir titrerdi. Kavgayı seyredenler çil yavrusu gibi

dağıldılar. Hepsi yerine oturdu. Fakat Mustafa'nın bir kere kafası kızmıştı, arkadaşının yakasını bırakmıyordu.

Öğretmen sınıfa girince bu hali gördü. Mustafa'yı kolundan tuttuğu gibi sınıfın ortasına çekti. Sorup soruşturmadan, durup dinlemeden zavallı Mustafa'yı başladı dövmeye!

Bir yandan bağıyor bir yandan da vuruyor, vuruyordu. Çocuğun vücudundan kan çıkıncaya kadar dövdü. Sonra:

- Haydi bakayım! dedi. Bir daha sınıfta itiş de göreyim” (Mustafa, 1967: 16- 17).

Yazar, **Mustafa** romanında kıskançlığın yanlış bir davranış olduğunu vurgular. Gelişmenin önündeki en büyük engellerden biri kıskançlıktır. Ön plana çıkan birinin ayağını kaydırmayı düşünen kişilerden dolayı birçok yenilikten geri kalınmıştır. Mustafa'nın başarısını çekemeyenler onun ayağını kaydırmak istemişlerdir:

“Bu hayırlı iş de Mustafa Kemal'in çabalarıyla başarılmıştı. Fakat kendisini çekemeyenler buna dayanamıyordu. Hareket Ordusu'nu İstanbul'a getirip yeni yönetimi sağlamlaştırdıktan sonra buradaki işi biten Mustafa Kemal gene Selânik'e döndü.

Bu kadar büyük başarılar elde etmesini çekemeyenler onu zora düşürmek için çare aradılar. Daha önyüzbaşı rütbesinde bulunduğu halde Mustafa Kemal'e Alay Komutanlığına verdiler” (Mustafa, 1967: 28).

Yazar, **Mustafa** romanında hayatına birçok başarıyı sığdıran Mustafa'yı çekemeyen insanların ona yaptığı kötülükten yola çıkarak kıskançlığın ne kadar yanlış bir davranış olduğunu belirtir. Bu gibi insanlar yüzünden memlekette birçok işin sarktığını gerçekleşmesine izin verilmediğini vurgular. Okuyucuya bu duygunun kötü yönlerini gösteren yazar bu olaydan ders alınmasını ister. Yine Mustafa'nın askerî başarısını çekemeyenler kıskançlıklarından hak ettiği görevini elinden alarak onu geri plana atarlar:

“İnanılmaz şeydir, onun kuvvetli hazırlıklarını çekemeyenler, kıskananlar oldu. Mustafa Kemal'in tümenini geriye, yedek kuvvet olarak Bigalı köyüne çektiler” (Mustafa, 1967: 32).

4.2.1.23. İleri Görüşlülük

Bir insanın ailesi, çevresinde yaşayanlar; fikirlerin önünü açan kişiler iseler orada parlak düşüncelerin üretimini görebiliriz. Çocuklara konuşma şansı veren ve onların çabalarını hafife almayıp saygı duyan bir toplumda; fikir üreten, ileri görüşlü nesillerin yetişmesi kaçınılmazdır.

Yazar, insanların at gözlüğünü çıkarıp önünü daha ve ilerisini görmelerini ister. Bu mesajını **Mustafa** romanında, Atatürk'ün kişiliği üzerinden örnekler vererek okuyucusuna iletmiştir. Gelecek nesillerin temsilcisi olan çocukların fikri hür ve ileri görüşlü bireyler olarak yetişmesini arzu eder. Mustafa, zeki bir kişidir. Fikirlerin çıkış noktasından ileriye yönelik keskin tahminler yürütebilmektedir:

“Onun isteği, milleti dünyanın en ileri devlet yönetimine kavuşturmaktı. Hele subay ve askerlerin siyaset işleriyle uğraşmalarını çok tehlikeli görüyordu. Yarın, öbür gün savaşa girilirse, karşıt düşüncelerde olan bu subaylar üstlerini dinler, kendilerini seve seve ölüme atarlar mıydı?” (Mustafa, 1967: 27).

Yazar; çocukların düşüncelerine zincir vurulmamasını onların özgür bırakılmasını ister. Böylelikle hür düşünceleri ile keskin fikirler üretebilen, isabetli tahminlerde bulunabilen kişiler olabileceklerini savunur. **Mustafa** romanında, Mustafa, Sarıkamış'ın sonuçlarını başlamadan tahmin etmiştir:

“Şimdi rütbesi Yarbaylığa da yükselmişti. Geri dönerse önemli bir iş başına getirilmesi gerekti. Bunu düşünüyor, karar veremiyorlardı. Halbuki Sarıkamış seferi büyük kayıplarla sona ermişti. Türkiye'nin bu savaşa katılmamasını önceden söylemiş olan Mustafa Kemal'i şimdi yardıma çağırmak olur muydu?” (Mustafa, 1967: 31).

Mustafa romanında, zeki bir kişi olan Mustafa savaşta düşmanın çıkartmayı nereden yapacağını önceden tahmin etmiştir:

“Mustafa Kemal, düşmanın burada büyük çıkarma yapacağını kestirdi. Düşmanın karşısına öyle bir- iki taburla değil, bütün tümeniyle dikilmesi gerekti” (Mustafa, 1967: 32).

Yazar, okuyucuya Atatürk'ü tanımalarını ve onun özelliklerini örnek almalarını ister. Özellikle de ileri görüşlü bir lider olmasına dikkat çeken yazar bu özelliği

taşıyan bir nesil yetişmesini arzu eder. **Mustafa** romanında, Mustafa'nın fikirlerini başlangıçta dikkate almayan komutanlar onun keskin tahmininin çıkması üzerine pişman olmuşlar ve çözüm için yardım etmesini istemişlerdir:

“Şimdi Türk subaylarının merak ettikleri bir nokta vardı: Acaba düşman, bu taze kuvvetlerle nereye çıkış yapacaktı? Karargâhlarda her gün bu konu konuşuluyordu. Herkesin düşüncesi başkaydı. Ordu Komutanı, Alman Mareşali Liman Von Sanders bu çıkarmanın Saros kıyıların yapılacağını umuyor, elindeki kuvvetleri o yana yığıp istihkâm kazdırıyordu.

Albay Mustafa Kemal, bir gün arkadaşlarıyla konuşurken bu düşüncenin yanlış olduğunu söyledi:

- Düşman Arıburnu'na yeniden saldıracak. Bizi burada ateş baskısı altında tutarken Anafartalar'a asker çıkaracak, oradan Conkbayırı'nı ele geçirmeye çalışacaktır! dedi.

- Conkbayırı'nı ele geçirirse ne yapar?

- Arkadan Boğaza iner. Böylece Çanakkale boğazını kaybetmiş oluruz.

Herkes düşüncesini söyledi. Mustafa Kemal dediğinden şaşmıyordu. Bu düşüncelerini ordu komutanlarına da bildirdi. Fakat genç Albayın bu düşüncelerine kulak asılmadı.

Türklerle silah arkadaşı olan Almanlardan Türk ordusunda komutanlık edenler de vardı. Bunlar Türk komutanlarını küçümsüyorlardı. Mustafa Kemal'in komuta ettiği 19'uncu Tümenin bağlı olduğu orduya komuta eden Mareşal Liman Fon Sanders de Mustafa Kemal'in düşüncelerini beğenmemişti.

Fakat uzak görüşlü Albayın düşünceleri olduğu gibi çıktı. 5 ağustos 1915 günü, düşman Arıburnu'nu görülmemiş top ateşine tuttu. Gece karanlığında Anafartalar'a asker çıkardı. Çok üstün kuvvetlerle Conkbayırı'na doğru ilerlemeye başladı. Mustafa Kemal'in bütün dedikleri oluyordu. Durum çok korkuluydu. O sırada Mustafa Kemal'e Ordu Komutanının telefonla kendisini aradığını haber verdiler.

Alman Mareşali yaptığı yanlışlığı anlamıştı:

- Durumu nasıl görüyorsunuz? diye sordu.

Mustafa Kemal:

- Durumu nasıl gördüğümü çoktan bildirmiştim! dedi. (Sesinde acı bir alay vardı.) Ne yapılabileceğine gelince: bu dakikaya kadar yapılabilecek çok işler vardı. Fakat bu dakikada bir tek çare kalmıştır.

- O çare nedir?

- Bütün elinizdeki kuvvetleri emrime veriniz!

Mareşal bu sözü ek aşırı bulmuştu. Alaylı bir sesle:

- Çok gelmez mi? diye sordu.

Fakat Mustafa Kemal'in erkek sesi kulağını titremekte gecikmedi:

- Hayır... Az bile gelir!" (Mustafa, 1967: 34- 35).

4.2.2. Millî Değerler

4.2.2.1. Sevgi

4.2.2.1.1. Vatan Sevgisi

Çalapala, eserlerinde en önde vatan konusuna yer vermiştir. Yazdığı çocuk kitaplarıyla çocuklarda bu sevginin oluşmasına zemin hazırlar.

Anne ve babaların çocuklarını vatan sevgisi konusunda duyarlı yetiştirmeleri gerekir ki çocukta bu maneviyat oluşsun.

“Yazarlar çocukların ilgilerini, beğenilerini, okuma eğilimlerini tespit ederek konuları işlemelidir. Çocukların güvenlerini arttırıcı, geleceğe ümitle bakmalarını sağlayıcı, insan ve tabiat sevgisi gibi değerleri pekiştirici inançlara yer vermelidir. Milli değerlere önem vermeli, onların demokratik anlayışa ve saygın bir kişiliğe sahip olmasına özen göstermeli” (Yalçın ve Aytaş, 2003:46).

Yazar, çocuk kitaplarını oluştururken eserleri aracılığıyla çocuklara eğitime dair iletiler vermek istemiştir. **Mustafa** romanında yazar yoğun olarak vatan sevgisini işlemiştir. Atatürk'ün vatansever özelliği okuyucuya örnek gösterilir. Mustafa, vatanına aşık bir kişidir:

“Harp Okulunu bitirdiği zaman 18 yaşında bir arslandı. Yurdunu korumaya, milletini kurtarmaya ant içmiş bir arslan!..” (Mustafa, 1967: 21).

Yazar, **Mustafa** romanında Atatürk'ün arkadaşlarıyla girdiği çetin yolda vatani kurtarmak için harcadıkları çabaları anlatırken çocukların bu vatan toprağının kolay kazanılmadığını idrak etmelerini ve onları kendine örnek almalarını ister:

“O gitti; kalanlar yeniden ateşli konuşmalarına daldılar, ülküleri uğrunda ölmeye ant içtiler. Mustafa Kemal bu andı:

- İş ölmekte değil, ölmeden önce düşündüklerimizi yapmak, ülkümüzü yaymak ve yerleştirmektir! diye tamamladı. Vatan için ölmek de var, fakat borcumuz yaşamaktır!” (Mustafa, 1967: 25).

Yazar; **Mustafa** romanında Atatürk'ün liderliğini, vatanseverliğini hayatından örneklerle anlatırken çocukların da bu anlayışta yetişmesini ister. Mustafa, vatanını kurtarmak için bin bir türlü zorluklara göğüs germiştir:

“İşte tam bu sıralarda İtalyanlar birdenbire Batı Trablus'a saldırmışlardı. Batı Trablus, Kuzey Afrika'daki Türk ülkelerinden biriydi. Bu toprakları kahraman atalarımızın alın teri, temiz kanı pahasına elde etmiştik. Koca deniz arslanı Turgut Reis de orada yatıyordu.

Ancak, Mısır daha önce Türk topraklarından koptuğu için, Batı Trablus'a karadan yolumuz yoktu.

Denizde ise zayıftık. Yıllarca süren bakımsızlık yüzünden Türk donanması Akdeniz'de İtalyanlarla boy ölçüşemeyecek duruma gelmişti. Batı Trablus'taki kardeşlerimiz anayurttan bir yardım göremeyeceklerini bile bile, umutsuz, fakat kahramanca bir savaşa tutuşmuşlardı. Orada dövüşmek, kanını dökmek, Türklük şerefi için bir borçtu.

Mustafa Kemal bu borcu ödemededen duramazdı. İşte onun için adını sanını, kılığını kıyafetini değiştirmiş, bir gazeteci gibi Mısır'a yollanmıştı. Oradan kızgın çöller aşır Bingazi'ye gidecekti.

Sağdan, soldan Batı Trablus'a kaçak gidenler de vardı. Bu kahramanlar orada, bir avuç Türk askeri ve kendilerine candan, gönülden yardım eden yerlilerle birlikte aç, susuz, yoksulluk içinde bir yıl kadar süren zorlu çöl savaşları yaptılar” (Mustafa, 1967: 30).

Mustafa romanında, yazar Atatürk'ün vatansever özelliğine dikkat çekmiş okuyucunun da bu özelliği kazanmasını ister:

“Evet... Mustafa Kemal İstanbul’a geldikten sonra bu eve kapanmış, işlerin gidişini gözlemeye, yurdumuzun kurtuluşunu tasarlamaya koyulmuştu” (Mustafa, 1967: 41).

Çalapala, **Çocuk Haftası’nda “Ankara”** şiirinde şeref ve şanı taşıyan Atatürk’ün kabrine ev sahipliği yapan Ankara’yı anlatırken vatan sevgisini işler:

“ANKARA

Dünyaya tepeden bakar Ankara!

Güneş gibi parlar, çakar Ankara!

Nice yıldırımlar yakar Ankara!

Adında şeref var, şan var: Ankara!.

Vatanın kalbidir bu güzel şehir!

Atanın kabridir bu özel şehir!

Ona temiz yürek ve alınla gir;

Bağrında güneşler saklar Ankara!.

Balçıktan yoğrulmuş, taştan yontulmuş

İnandan, güvenden can, hayat bulmuş,

Bütün dünyaya bir meşale olmuş!

Bütün yollar ona çıkar: Ankara!..” (Çocuk Haftası, 1942a: 3).

Çalapala, **Çocuk Haftası’nda “İstanbul”**şiirinde İstanbul’un güzelliklerini anlatır. Okuyucuya hem İstanbul’u tanıtmak hem de bu vatan parçasını sevdirmek ister:

“İSTANBUL

Dünyada en güzel şehir İstanbul!

Görenin kalbinde erir İstanbul!

Herkese bir sevgi verir İstanbul!

Şehirler içinde birdir İstanbul!.

Dünya kurulurken seçilmiş yeri...

Türk ona âşıktır, görelî beri!

Denizi, boğazı, minareleri,

Her yanı bir başka şiir İstanbul!.

Tarih sanki burada postunu sermiş...

Felek sanki burada surlara ermiş...

Onu bize yiğit atalar vermiş!

Koca Türk elinde birdir İstanbul!..” (Çocuk Haftası, 1942b: 3).

Çalapala, **Çocuk Haftası’nda “Yeşil Bursa”** şiirinde Bursa’nın güzelliklerini anlatırken hem şehri tanıtır hem de o şehre karşı sevgi oluşturur:

“YEŞİL BURSA

Görenler doyamaz yeşil Bursaya,

Kış gelse olur yaz yeşil Bursaya,

Ne dense yine az yeşil Bursaya,

Bir benzer bulunmaz yeşil Bursaya!..

Bir yanda uzanır birçok bahçe, bağ,

Bir yanda yükselir güzel Uludağ..

Ne mutlu çağlardır orda geçen çağ!

Bir benzer bulunmaz yeşil Bursaya!..

Uludağ üstünden eksilmez hiç kar;

Durmadan şarıldar hep akar sular.

Ne yana bakınsan bir güzellik var.

Bir benzer bulunmaz yeşil Bursaya!..” (Çocuk Haftası, 1942c: 3).

Çalapala, **Çocuk Haftası’nda “Boğaziçi”** şiirinde vatanın en güzel parçası olan Boğaziçi’ni anlatır. Böyle bir yerin eşinin bulunmadığını söylerken şehri överek okuyucuyu etkiler:

“BOĞAZIÇI

Dünyayı baştan başa, karış karış dolaşsan,

Dere, tepe dağ, deniz, çöl, orman, yayla aşsan

Bulamazsın bir yerde güzel Boğaziçini...

Her köşede ayrı bir görü görür bakışlar.

*Kıyıları çamlıklar, koruluklar nakışlar..
Mavi hareleriyle deniz olur bir çini...
Güneşi başka parlar, ayı başka ışıldar..
Ne bağının, suyunun, toprağının eşi var,
Ne de bir başka sevgi bağlar burada içini..
Seversin herşeyile güzel Boğaziçini...” (Çocuk Haftası, 1942ü: 3).*

4.2.2.1.2. Millet Sevgisi

Bir insan için en yüce duygulardan bir tanesi hiç şüphesiz millet sevgisidir. Milletini seven insan ülkesi için bir şeyler yapar, çabalar. Çocuğa bu güzel duygu ailede ve okulda verilmelidir.

Yazar, **87 Oğuz'da** “Türk milleti” ifadesini vurgularken millet sevgisini okuyucuda oluşturmak ister. Türk milletini öven yücelten ifadelerle çocukların millet sevgisi perçinleşir:

“-Millet... Türk milleti!.. En önde Gazi, İsmet ve Fevzi paşalarla beraber yürüyor. Arkasından da bütün millet!..” (87 Oğuz, 2007: 58).

Milliyetçi bir yazar olan Çalapala, **87 Oğuz'da** millet kavramını sık sık vurgular yapar. Geleceğin neslini oluşturacak olan çocuklarda sıkı bir millet sevgisinin oluşmasını ister. Oğuz, milli duyguları yüksek bir çocuktur. Bunu okuduğu coşkun şiiriyle ifade eder:

“Bu aralık Oğuz’u gördü. Oğuz, belinin sıkısını çözmüş, kirli gerdanını açmış, düğmelerini bırakmış, gene eski halini almıştı. Mermer taşın üstüne fırladı. Yüzü kıpkırmızıydı, o kadar heyecanlıydı ki...

Büyük günlerde büyük adamların bir anda başa geçişlerine benzer bir geçişle başa geçmişti. Tok, sevimli ve gür sesiyle arkadaşlarına haykırmaya başlamıştı:

*Üzerinde gezdiğin,
Son nefesine değin
Varlığım sezdiğin
Bu toprak: Türk elidir!..*

*Senin doğduğun yer tan!
Alev, nabzında atan!
Dünyayı gezen atan
Koca Türk'ün selidir!.*

*İnsanlık arkadaşın,
Tarihtir senin yaşın!
Herkesten yüksek başın
Daha yükselmelidir!..*

*Boş değildir gelişin;
Yurdu yüceltmek işin!..
Bu yurtla yükselişin
Gazi'nin emelidir!..*

Nezihe Hanım'ın heyecandan, coşkunluktan bütün vücudunu bir titreme sarmıştı. Oğuz son sözünü de bağırdığı zaman bütün abidenin etrafında müthiş bir alkış, müthiş bir çığlık koptu.

Onu alkışlayanlar: Çocuklardı... Genç muallimdi. Yoldan geçenlerdi... Herkesti... Bütün bir kalabalıktı” (87 Oğuz, 2007:62).

Yazar, **87 Oğuz'da** okuyucuların yaş grubuna dahil olan Oğuz'u örnek göstererek aynı etkinin onlarda da oluşmasını ister. Milletini sevmek onu millet yapan dili sevmekten geçer. Oğuz, dilimizi seven ve önemseyen bir çocuktur:

“Oğuz ders veren bir ciddiyetle Nezihe Hanım'a döndü:

- Tam numara alan bütün çocuklarla boy ölçüşürüm. Eğer onlardan fena yazarsam, manzumelerden bir tanesini bile unutmuşsam her şeye razıyım... Hocanım ben Türk'üm!.. İnsan kendi dilini bilmezse neyi bilecek?.. Türk çocuğu Türkçe dersinden her zaman tam numara almalıdır!..” (87 Oğuz, 2007: 72).

Yazar **Mustafa** romanında Atatürk'ün milletine olan derin sevgisini anlatırken okuyucunun da bu anlayışta yetişmesini ister. Mustafa, milleti için yaşayan bir kişiliktir. “Bir Türk dünyaya bedeldir.” sözü onun milletini nasıl yücelttiğinin ve

sevdiğinin en güzel kanıtıdır. Yazar, çocukların millet olma bilinciyle yetişip gururla millet sevgisini içlerinde barındırmalarını ister:

“Mustafa Kemal, Türk milletine kendi kendini tanıtan ve Türklüğü ile övünen bir baştı. Bir gün Kastamonu’da asker koğuşlarını geziyordu. Duvarda bir levha gördü. Üstünde: ‘Bir Türk, on düşmana bedeldir’ yazılıydı. Mustafa Kemal, yanındaki genç subayı sordu:

- Öyle midir?

- Evet efendim!

Gazi alnını yükseltti.

- Hayır, yavrum, hayır!.. diye bağırdı. Bence öyle değildir... Bir Türk dünyaya bedeldir...” (Mustafa, 1967: 54).

Çalalpa, **Yavrutürk**’te **“Türk”** şiirinde Türk milletinin karakterini, yapısını övgü dolu sözcüklerle anlatırken okuyucunun milletini tanımasını ve sevmesini ister. “Her zorluğu aşan bir milletin torunu olarak bize düşen görev de yılmadan zorluklara karşı koymaktır.”fikrini okuyucuya kazandırmayı amaçlamıştır:

“TÜRK

Türk, çağlayan suya benzer.

Düşmanını yıkar, ezer,

Dostlarını sular, bezer.

Türkün temiz yüreği var.

Güzelliğe, hakka tapar,

Her işini iyi yapar.

Türk milleti bir güneştir.

İyilere dosttur, eştir,

Kötülere bir ateştir.

Türk, yurt için doğar, yaşar.

Her zorluğu yıkar, aşar.

Sen de Türksün; bunu başar!” (Yavrutürk, 1990: 47).

Çalalpala, **Yavrutürk'te** “**Türk Çocuğu**” şiirinde Türk çocuğunu överken aslında bir Türk çocuğunun taşıması gereken özellikleri sıralar. Okuyucuda millet olma bilincini oluşturmak ister:

“TÜRK ÇOCUĞU

Türk çocuğu çeviktir.

Kırılmaz bir çeliktir.

Başı, göğsü dimdiktir.

Her an hazır, tetiktir!.

Herkes bilir gücünü!

Komaz, alır öcünü!

Dünyayı tutmuş ünü!

Yakar, elektriktir!..

Yüzü ak, yüreği pak!

Dileği hür yaşamak;

Koruduğu namus, hak.

Gözettiği mertliktir!

Kızı iyi bir ana,

Erkeği er vatana.

Ne mutlu Türk olana!

Türklük ölmezliktir!..” (Yavrutürk, 1990: 48).

Çalalpala, **Yavrutürk'te** “**Yavrutürk Marşı**” şiirinde örnek Türk çocuğundan bahseder. Çocukların çalışkan , başı dik, kahraman, gözü pek bireyler olmalarını arzu eder. Onları istiklâl ve cumhuriyetin emanetçisi olarak görür ve bu bilinci taşıyarak yaşamalarını ister:

“YAVRUTÜRK MARŞI

Küçük ama yaşımız

Ülkümüz çok büyüktür!

Herkesten dik başımız:

Adımız Yavrutürktür!.

*Türk: Kahraman, gözü pek,
Doğru, çalışkan demek;
Yurt için verir emek!
Adımız Yavrutürktür!..*

*Bize bu yurt, bu millet,
İstiklâl, cumhuriyet
Ata'mızdan emanet!
Adımız Yavrutürktür!..” (Yavrutürk, 1990: 49).*

Çalapala, çocukları geleceğin emanetçisi olarak görmektedir. **Yavrutürk**'te “**Emanet**” şiirinde millet, devlet, hükümet, cumhuriyet kavramlarının tanımlarını yaparak çocuklara bu kavramları öğretir ve bunların ne kadar anlamlı değerler olduğunu idrak ederek bu değerleri geleceğin emanetçisi olarak gördüğü çocuklara emanet eder:

*“EMANET
Bir yurda, bir bayrağa,
Bir ülkeye bağlanmış,
Gezdiği kıra, dağa
'Benim!' demiş, inanmış
İnsan topluluğuna
Bir ad verilir: Millet.*

*Güzel Türkiye gibi
Düzenlenmiş, kurulmuş,
Hür bir yurdun sahibi
Milletler küme olmuş.
Bunların her birine
Bir ad verilir: Devlet.*

*Milletin, memleketin
İşlerini çeviren,
İçte, dışta en çetin
Zorlukları deviren
Devlet kuruluşuna
Ad olmuştur: Hükümet*

*Bir devletin başkanı
Milletçe seçilirse,
Bileni, çalışkanı
Hükümete gelirse,
Bu biçim idareye
Denilir: Cumhuriyet.
Cumhuriyeti bana
Emanet etti Ata'm.
Bekçiyim bu vatana,
Gücüm tam, inanım tam!
İstiklâl, cumhuriyet
Bunlar bana emanet!" (Yavrutürk, 1990: 53).*

4.2.2.1.3. Atatürk Sevgisi

Milli mücadelenin başlamasını sağlayan ve bu zorlu mücadeleyi lider olarak yürüten Türkiye Cumhuriyet'ini kuran ulu önder Atatürk'ü her Türk çocuğunun iyi anlaması ve tanıması gerekir. Yazar, gayet anlaşılır dil ve üslupla yazdığı Mustafa adlı eserini Atatürk sevgisini çocuklara kazandırmak için oluşturmuştur.

Yazar, **87 Oğuz'da** Atatürk'ü konu ederek çocukların onu tanımalarını ve ona karşı sevgi oluşturmalarını ister. Atatürk'ü merak eden arkadaşlarına Burhan Gazi'yi anlatmaktadır:

"Burhan Gazi'yi görmüş!.. Bütün çocuklar onun etrafını aldılar:

- Nasıl? Nerde gördün?!..

(...) Ağabeyimle gezmeye başladık... Her taraf park gibiydi... Her taraftan bembeyaz sular şakır şakır akıyordu. Bir ağacın dibinde

oturmuştuk, ileridem biri beyaz şapkalı, bastonlu ikisi de zabıt üç kişi geliyordu. Mehmet ağabeyim kolumu dürttü. ‘ Bak Gazi Paşa geliyor!’ dedi.

- Resmine benziyor mu?

- Evet ama... Daha güzel... Bizim yanımızdan geçerken bana tatlı tatlı gülümsedi... Ağır ağır bir şeyler anlatıyordu. N e dediğini duyamadım ama sesi öyle hoştu ki!..

Burhan, çocuk ağzı ile o günkü büyük sevincini yarım yamalak anlatmaya uğraşırken gözleri dolu dolu olmuş, içinde hop hop oynayan bir şeyler var sanmıştı. Fakat böyle olan yalnız o değildi. Muallim hanım gözlerini çocuklarının yüzünde dolaştırdı. Hepsini aynı halde gördü; hepsini de Burhan gibi, kendisi gibi sessiz, titrek bir heyecan içinde kendinden geçmiş buldu” (87 Oğuz, 2007:21).

87 Oğuz’da yazar sık sık Atatürk’e yer vermiştir. Okuyucunun bu önemli lideri tanınmasını ister. Milli mücadelenin lideri olan Gazi çocukların merak konusu ve ilgi odağı olmuştur:

“Meraklı konuşmalarla toplu bir demet gibi abidenin dibine sokuldular. İki çocuk oradaki çiçekleri çiğnemedi ilerledi, buketi abidenin dibine bıraktı.

Çekilip geldiler. Herkes birbirine gösteriyordu:

- Bak!.. Şu en önde yürüyen Gazi Paşa!..

- İsmet Paşa’yı görüyor musun?. Sağındaki!..

- Solunda da Fevzi Paşa var...

Fakat öbürlerini tanıyamadılar. En geride onların heyecanını seyreden hocalarına döndüler:

- Arkadakiler kim efendim?

- Millet... Türk milleti!.. En önde Gazi, İsmet ve Fevzi paşalarla beraber yürüyor. Arkasından da bütün millet!..” (87 Oğuz, 2007:58).

Çalapa, **Yavrutürk’te** “**Atatürk’e**” şiirinde Atatürk sevgisini çocuklara kazandırmak istemiştir:

“**ATATÜRK’E**

Ben bir Türküm

*Minimini bir Türküm,
Yavrutürk'üm!
Sen, en büyük Türksün,
Atatürk'sün!*

*Sen, Türkiye'yi,
Türkleri,
Türk çocuklarını
Çok severdin.*

*Biz de,
Bütün Türk çocukları,
Bütün Türkler
Seni çok,
Pek çok seviyoruz!..” (Yavrutürk, 1990: 3).*

Yazar, **Yavrutürk'te “Rahat Uyu Atatürk!”** şiirinde Atatürk'ün bu ülke için yaptıklarını anlatırken onun bıraktığı değerlere sahip çıkıp onun ülküsünü taşıyacak kişilerin geleceğin büyükleri olan çocukların olduğuna vurgu yapar:

*“RAHAT UYU ATATÜRK!
Kurtardığın bu vatan her zaman hür kalacak,
Kurduğun cumhuriyet dünyaya nur salacak!
Rahat uyu Atatürk!..*

*Cumhuriyet ışığı güneş gibidir, sönmez!
Biz onun bekçisiyiz; Türkler sözünden dönmez!
Rahat uyu Atatürk!..*

*Yurt için çalışıyor, yurt için yaşıyoruz.
Senin temiz kanını, ülkünü taşıyoruz!
Rahat uyu Atatürk*

Her gün, ne yana baksak seni görür, anarz;

Bugün ölmüşsün gibi içimizden yanarız...

Rahat uyu Atatürk!..” (Yavrutürk, 1990: 50).

4.2.2.2. Bayramlar, Gelenek ve Göreneklerimiz

Gelenek ve görenekler toplumun kültürünü oluşturmaktadır. Toplum olma ruhunu elinde tutan bu değerlere önem verilmelidir. Bayramlar bir milletin ortaklaşa sevindiği ve kutladığı halkı bütünleştiren etkinliklerdir. Sahip olduğumuz değerlere sahip çıkmalı ve hayatımızda yer vererek varlığını devam ettirmeliyiz.

Yazar, **87 Oğuz’da** milli bayramların önemle üzerinde durmuştur. Türk milleti için önemli bir yeri olan milli bayramları her Türk çocuğunun bilmesi ve kutlaması gerekir mesajı verilir. Milletlerin her birinin kutladıkları kendilerine has bayramları olduğu gibi Türk milletinin de dünyaya örnek olmuş milli bayramları vardır. Milliyetçi bir yazar olan Rakım Çalapala bu anlayışın geleceğin emanetçisi olarak gördüğü çocuklarda oluşmasını ve sahip oldukları değerlere sahip çıkmalarını ister. Çalapala eğitimci olarak bu bilinci oluşturmada önemli bir görevin öğretmenlere ait olduğunu düşünür. Bu düşünceden hareketle eserde bu görevi öğretmen Nezihe Hanım’a verir. Cumhuriyet bayramının coşkusunu öğrencileriyle birlikte yaşayan öğretmen Nezihe Hanım onları Cumhuriyet abidesine götürür:

“Zaten üç gündən beri odalarını bayraklarla, defne dallarıyla süslemişler, muallim masasının başında duran Gazi’nin resmine güzel bir çelenk yapmışlardı. Herkes eline geçen şeyi, eğer güzelse, sınıfın bir tarafına iliştiriyordu.

Mektep kapısının sekiz buçuktan evvel açılmadığını bildikleri halde pek çoğu bir iki saat evvelden kapının önüne toplandılar. Herkes kılığına, kıyafetine bir düzen vermeye çalışmıştı. Pabuçlar eski, fakat boyanmış; elbiseler yıpranık, fakat temizdi.

(...)

Oo, bu görülecek bir şeydi:

Gözleri çok zayıf olduğu için kocaman bir gözlük takan Nilüfer, bayramlık entarisini giymiş.

Fatin’in her zamanki elbiseleri . Yalnız ütülenmiş ve pabuçları yeni.

113 Gül'ün siyah önlüğü gene parıl parıl yanıyor.

İrfan bu yeni kasketi Cumhuriyet Bayramı şerefine almış galiba?!

Cemile üstüm kirlenmesin diye oturacak yer bulamıyor.

Hele şu kızların arasında bir gelincik gibi parlayan çocuk!..

Nezihe Hanım onun, parlak çantasını kayışından sallaya sallaya dolaştığını görünce seslendi:

- Oğuz!.
- Efendim?
- Gel buraya bakayım.

Gitti.

Neden kendine bir çeki düzen vermedin?.. Bak yüzünü bile yıkamamışsın!.

- Yıkadım hocanım!.
- Yanakların çamur içinde, şu cebini annene dik deseydin dikmez miydi? Pantolonunu ütületmeden vazgeçtim... Hiç olmazsa bir kere fırçalamalıydı...

Nezihe Hanım:

- Çocuklar, dedi. Şimdi Cumhuriyet Abidesi'ni görmeye gideceksiniz. Abidenin etrafında çiçekler vardır, biz de bir demet çiçek yapıp abidenin dibine bırakalım. Böyle hürmet edilen yerlere çiçek götürüp bırakmak adettir” (87 Oğuz, 2007: 55).

Çalapala, **Yavrutürk'te “23 Nisan Söylevi”** şiirinde çocukları geleceğin emanetçisi olarak görür ve çocuklardan devleti, Cumhuriyeti korumalarını ve onlara sahip çıkmalarını ister:

“23 NİSAN SÖYLEVİ

Bu yurdun, bu devletin,

Yüce Cumhuriyetin

Sahibiyiz çocuklar!.

Bunları koruyacak,

Bir ülkeye uyacak

Yine biziz çocuklar!.

*Yirmi Üç Nisan'ların
Zevki çok; fakat yarın
Güç işimiz çocuklar!.*

*Bu göklerin, bu yerin,
Kutlu emanetlerin
Bekçisiyiz çocuklar!.*

*Atalardan şan alan,
Böyle temiz kan alan,
Yalnız biziz çocuklar!.*

*Türküz! Ne mutlu bize!
Bu bayram kutlu bize!
Sevininiz çocuklar!..” (Yavrutürk, 1990: 7).*

“Ninni, çocuğun annesinin dilinden duyduğu kelimelerle pedagojik formasyonu almaya başladığı ilk metinler olup böylece çocuk daha anne kucağında veya beşikte iken dinî ve millî terbiyeyi almış olacaktır.

Ninni, çocuğun müzik terbiyesini aldığı ilk ezgidir” (Sakaoğlu ve Alptekin, 2005:8). Çalapala, “**Ninni**” şiiriyle kültürümüzün en baş köşesini oluşturan ninnilerimizi çocukların tanınmasını istemiş ve bu amaçla **Yavrutürk**'te ninni örneğine de yer vermiştir:

*“NİNİNİ
Yum gözlerini; uyu!
Çağır, güzel uykuyu!
Tatlı rüyalar senin,
Bütün dünyalar senin!.*

*Gönlün rahat, başın dinç!
Acı nedir bilme hiç!
Yum gözlerini, uyu!*

Çağır tatlı uyukuyu!” (Yavrutürk, 1990: 30).

Çalapala, çocukların kültürünü tanıyan birer kişi olarak yetişmesini ister. **Yavrutürk’te “Bilmeceler”** şiirinde çocukluk yıllarımızın en güzel eğlencesi olan bilmecelere yer vermiştir:

*“BİLMECELER
Deler, geçer ok gibi,
Acıması yok gibi!
Tek gözlü, tek bacaklı,
Dikiş, nakışta aklı.
Bilmiyorum adı ne?
Sen arayıp bul!.(İğne)*

*Benim iki pencere var,
Etrafında etten duvar.
Her gün erkenden açarım,
Gece geç vakit kaparım.
Görür, söylemez hiçbir söz;
Bil bakalım adı ne?(Göz)” (Yavrutürk, 1990: 43).*

Çalapala, **Yavrutürk’te “Yaşasın Cumhuriyet”** şiiriyle milli bayramların milletimizin başarısıyla elde edildiğine ve şanlı tarihimizin somut örneği olan bu bayramların coşkuyla kutlanması gerektiğine vurgu yapar:

*“YAŞASIN CUMHURİYET!
Coşkunuz , sevinçliyiz,
Ayrı, gayrı değiliz;
Bütün Türkler, hep biriz...
Yaşasın Cumhuriyet!...*

*Dünyaya şeref saldık,
Nice ülkeler aldık,
Alnı lekesiz kaldık...
Yaşasın Cumhuriyet!...*

*Atatürk kalbimizde,
Yürürüz her gün biz de
O'nun çizdiği izde,
Yaşasın Cumhuriyet!...*

*Türk, askerdir doğuştan;
Hoşlanırsız boğuştan!
Bize anadır vatan!
Yaşasın Cumhuriyet!...*

*Yaşasın vatan ana!
Bağlıyız candan ona!
Ne mutlu Türk olana!
Yaşasın Cumhuriyet!..." (Yavrutürk, 1990: 51).*

Çalapala, **Yavrutürk'te "30 Ağustos Zafer Bayramı"** şiiriyle çocukları milli bayramlar konusunda bilgilendirir ve onların atalarıyla övünç duymasını ister:

*"30 AĞUSTOS ZAFER BAYRAMI
Yirmi altı ağustos günü şahlanan ordu
Dört gündür, hiç durmadan yürüyor, yürüyordu*

*Üç ayda geçilemez! denilen siperleri,
Tel örgüsü, top, tüfek, tuzak dolu yerleri
Bir hamlede çiğnemiş, arkasına varmıştık,
Afyonkarahisar'ı bir günde kurtarmıştık.*

*Her yandan kuşatılan düşman düştü dağlara,
Sürü sürü yığıldı, kaçtı Dumlupınar'a.*

*Orda büyük bir meydan savaşına giriştik.
Gün batarken bunu da zaferle bitirmiştik.*

Başkomutanları da geçmişti elimize;

Yüce Türkün önünde o da gelmişti dize.

*'İlk hedef Akdeniz'dir!' emrini alan ordu
9 eylül günü de İzmir!e giriyordu.*

*Bu zafer bayramını işte böyle hak ettik;
Bu zaferle kurtulduk; yaşıyoruz başı dik!" (Yavrutürk, 1990: 56).*

Kültürümüzde önemli bir yere sahip olan bayramlar bizi biz yapan değerlerdir. Çalapala, yeni yetişen neslin bu kültürle yoğrularak büyümesini ister. **Yavrutürk'te** "**Bayram**" şiiriyle "el öpme", "kucaklaşma" gibi âdetlerimize değinilmiş ve bayramların bir milleti bütünleştiren bir özelliğe sahip olduğuna vurgu yapılmıştır:

*"BAYRAM
Bayraklarla donanır
Sokaklar baştan başa,
Yepyeni bir renk gelir
Sanki toprağa, taş.*

*Gözler sevinçle bakar,
Yüzler güler, gülümser;
Bütün yurdun üstünde
Sevgi rüzgârı eser.*

*Kucaklaşan, koklaşan,
El öpen, el sıkıanlar
Gönlünde ferah duyar,
İnsanlığını anlar.*

*Birlikte sevinmenin
'Bayram' denmiş adına
Hiç böyle bir sevincin
Doyulur mu tadına?*

*Dert gibi neşeyi de
Paylaşıp kaynaşmışız;
Hep beraber akmışız,
Hep beraber taşmışız.*

*'Bayram' demek milletçe
Sevinmek, gülmek demek!.
Bugün bayram çocuklar,
Gülün! Hakkınız gülmek!" (Yavrutürk, 1990: 57).*

Yazar, **Çocuk Haftası'nda "23 Nisan Çocuklarına"** şiirinde Atatürk'ün çocuklara armağan ettiği bu günü kutlamalarının hakları olduğunu söyler. Bu şiirle çocukların milli bayramlarını bilmesi ve bu kıymetli değerlere sahip çıkması amaçlanmıştır:

"23 NİSAN ÇOCUKLARINA
Gül, eğlen, neşelen, coş! *Bugünü sana veren:*
Şarkı söyle, zıpla, koş! *Yurt uğrunda can veren*
Hakkın, ne kadar coşsan: *Nice bin kahramandır,*
Bugün yirmi üç nisan! *İnönüdür, Atandır!*

Ne mutlu çocuksun sen! *Gül, eğlen, neşelen, coş!*
Ne kadar çok öğünsen *Şarkı söyle, zıpla, koş!*
Hakkındır! Çünkü Türksün!. *Hakkın, ne kadar coşsan:*
Senden her düşman ürksün!.. *Bugün yirmi üç nisan!.."*
(Çocuk Haftası, 1942g: 3).

Çalapala, **Yavrutürk'te "Köyde"** şiirinde köy yaşamındaki gelenek ve göreneklerden bahseder. Okuyucuya köy halkının yaşamı hakkında bilgi verirken kültürel özelliklerimizden de onları haberdar eder. Misafirperverliğin en güzel örneğini köyde bulabilecek olduğumuzu anlatır:

"KÖYDE
İnsan köye giderken, ilk bakışta boş sanır.
Yollarda kalabalık aramaktan usanır.
Orda insan görülür, şurda, burda rastgele!

*Bir çitin arkasından bir baş uzansa hele
 ‘Yakalandım!’ der gibi ürperir, durursunuz
 Siz geçerken çocuklar bırakır oyununu,
 Dikkatle ve merakla bakar büküp boynunu..
 Kadınlar bakmaz geçer. Erkek mutlak selamlar,
 Kimsin, kimi ararsın; gelir, yanına sorar..
 Bir dakika içinde can, ciğer olursunuz...*

*Erkekler sizi alır, kadınlar eşinizi..
 Herkes koşar, özenir ağırlamağa sizi.
 En güzel köşe sizin, en güzel yemek sizin!
 Bir lokma yiyemezler, size de vermeksizin...*

*Misafir severliği siz köyde bulursunuz!..” (Çocuk Haftası, 1942L:
 3).*

4.3. Dil ve Anlatım Özellikleri

4.3.1. Atasözleri

“Atalarımızın uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştırılan ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş öz sözler” (Aksoy, 1981: 36).

Doğan Aksan atasözünün tanımını; “Çoğunlukla bir tümce biçiminde oluşarak bir yargı anlatan, kimi zaman ölçü ve uyakla, söyleyiş açısından daha etkili olmaya yönelik sözlerdir.” şeklinde yapmıştır (2003: 38).

Seyit Kemal Karaalioğlu; “Atasözü; darb-ı mesel, atalar sözü. Az kelime ile anlatılmış, halka mal olmuş hikmetli söz. Atasözleri anlatım sanatlarına bürünmüş eski sözlerdir. Bunlar kısalığı ve sadeliği içinde birtakım gerçekleri anlatır, fakat kimin ne zaman söylediği belli olmayan özlü sözlerdir. Atasözleri, atalarımızın dünya görüşünü özetleyen genel kurallardır. Her biri birer hayat ışığı olan bu sözler yolumuzu aydınlatır. Hayatın bin bir güçlüğünden biri içinde kaldıkça bir atalar sözü imdadımıza yetişir, bize ne yapmamız gerektiğini öğretir. Bu sözler en uzak nesillerin, daha gençlerine miras bıraktıkları öğütlerle dolu bilgi hazineleridir.” demiştir (1983:79).

Atasözlerinin, her ulusun dilinde bulunması; insanların, kendilerinden çok önce yaşamış kuşakların, yaşamın çeşitli yönlerine dair gözlemlerine, deneyimlerine ve düşüncelerine hep ihtiyaç duymalarının bir sonucudur. Önceki kuşakların yaşamlarından kesitler sunan atasözleri, yeni kuşaklar için önemli öğütler veren, yol gösteren, akıl öğreten birer “akıl hocası” durumundadır (Hatiboğlu, 1972:182).

Rakım Çalapala eserlerinde atasözlerini uygun yerlerde kullanıp anlatımı zengin, ilginç ve dikkat çekici hale getirerek okuyucuların bu atasözlerini daha eğlenceli ve kolay öğrenmelerini sağlamaktadır. Dilin sade ve anlaşılır olmasını savunan Çalapala kullandığı atasözleriyle anlatımı etkili kılarken okuyucunun söz varlığını da zenginleştirmeyi hedeflemiştir. Ayrıca atasözlerinin aynı kültüre mensup insanlar arasında iletişimi kolaylaştırma, güçlendirme gibi önemli bir işleve sahip olması ve toplumun değer yargılarının öğrenilip içselleştirilmesindeki büyük katkısı yazarın özellikle çocuk kitaplarında atasözlerine yer vermesini sağlamıştır. Yazar bu sayede toplumun değerlerini benimseyen ve bu değerlere sahip çıkan nesillerin yetişmesinde atasözlerini önemli bir araç olarak kullanmıştır. Eserlerindeki atasözleri şunlardır:

“Diyorlar ki: ‘Tatlı dile

Dayanamaz yılan bile!’” (Yavrutürk,1990: 28).

“Bir atalar sözü var:

‘Ağaç yaşken eğilir.’” (Yavrutürk,1990: 29).

“Mart kapıdan baktırır,

Kazma, kürek yaktırır.” (Yavrutürk,1990: 38).

4.3.2. İkilemeler

Anlamı güçlendirmek için aynı kelimenin tekrarlanması, anlamları birbirine yakın, karşıt olan veya sesleri birbirini andıran kelimelerin yan yana kullanılması: Yavaş yavaş, irili ufaklı, aşağı yukarı gibi (TDK, 2005: 948).

İkileme, anlatım gücünü arttırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır (Hatiboğlu, 1981: 9).

Yakın anlamlı sözcüklerden oluşan (sessiz sedasız, saklı gizli, kılık kıyafet vb.), zıt anlamlı sözcüklerden oluşan (sağa sola, az çok, zengin fakir vb.), ikisi de anlamsız sözcüklerden oluşan (paldır küldür, fıkır fıkır vb.), biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerden oluşan (ufak tefek, çoluğu çocuğu vb.), yansımalarla yapılan (şarıl şarıl, tık tık, çın çın vb.), fiillerle yapılan (dolaşa dolaşa, sarıp sarıp, seve seve vb.), sıfatlarla yapılan (gevrek gevrek, fena fena, lapa lapa vb.), zarflarla yapılan (sık sık, yavaş yavaş, hızlı hızlı vb.), ünlemlerle yapılan (vah vah vb.), zamirlerle yapılan (senli benli, şurada burada, kendi kendini vb.), isimlerle yapılan (kucak kucak, diz dize, yer yer vb.) ikilemeler olmak üzere hemen hemen tüm çeşitlerine eserlerinde yer vermiştir.

Rakım Çalapala eserlerinde “pırıl pırıl”, “çın çın” gibi betimlemenin etkileyciliğini arttırıcı ikilemelerin yanı sıra günümüzde nadir olarak kullanılan “sapır sapır (güçlü ve sürekli bir biçimde)” ve “çengel çengel” ikilemelerine de yer vermiştir. Bunlar okuyucuların dil zevkini geliştirecek ve dilin değişik anlam imkânlarını az da olsa kavratabilecek özellikler taşır. Bu iki ikileme dışında, yazarın eserlerinde kullandığı bütün ikilemeler rahatlıkla anlaşılabilir ve okuyuculara dil zevki verecek niteliktedir. Eserlerinde tespit edilen ikilemeler şunlardır:

“Suluk soluğa gelmişti” (Mustafa, 1967: 6).

“Ali Rıza Efendi, Gümrük İdaresinin limana bakan odasında, sabahtan beri bir aşağı bir yukarı dolaşıp duruyordu” (Mustafa, 1967:6).

“Altın gibi, pırıl pırıl parlayan saçları, derinden bakan mavi gözleri vardı” (Mustafa, 1967: 7).

“Böylece başlayan konuşmalar, ufak tefek dargınlıklara kadar varıyordu” (Mustafa, 1967: 8).

“Çocukların bir ağızdan okudukları dualar, ‘amin! amin’ sesleri arasında şehrin sokaklarından dolaşa dolaşa cami yakınındaki okula, ‘Fatma Hatun’ mahalle mektebine vardılar” (Mustafa, 1967:10).

“Basık tavanlı dershaneyi çın çın öttüren ‘amin’ sesleri törene katılan büyüklerin bulunduğu köşeden duyulan ‘maşallah!’lar, annesinin sevinç ağlamaları arasında tören bitti” (Mustafa, 1967: 11).

“Bereket versin, kadıncağız durmadan, hüngür hüngür ağlıyordu” (Mustafa, 1967:13).

“Evet, bereket versin çocuklar uyudu sanıyordu da rahat rahat ağlıyor, hıçkır hıçkır konuşuyordu” (Mustafa, 1967: 13).

“İster istemez gideceğiz” (Mustafa, 1967: 13).

“ Boyunlarına astıkları eski gaz tenekelerini, ellerindeki değneklerle, trampet çalar gibi takırdata takırdata ileri atıldılar” (Mustafa, 1967: 14).

“Küçük Mustafa, soluk soluğa elindeki sopayı sallayarak onların arkasından seslendi...” (Mustafa, 1967: 14).

“Sağa sola adam koştururlarken Mustafa çıkageldi” (Mustafa, 1967: 15).

“Mavi gözleri ışıl ışıl yanıyordu” (Mustafa, 1967: 15)

“Onun adını duyunca herkes tir tir titrerdi” (Mustafa, 1967: 17).

“Eve gelip de olanı biteni büyükannesine anlattığı zaman, öfkesinden kendi kendini yiyordu.” (Mustafa, 1967: 17).

“Zengin fakir kim çalışırsa kazanıyor, ‘sınıf başı’ oluyormuş” (Mustafa, 1967:17).

“Mustafa elindeki bayrağın altına toplananlara kucak kucak altın paralar döküyor” (Mustafa, 1967:18).

“Göğsündeki ay-yıldızlı sarı düğmeler de altın saçları gibi pırl pırl parlıyordu” (Mustafa, 1967:18).

“Mustafa Kemal, Yıldız Sarayında hapsedildiği odada derin derin düşünüyordu” (Mustafa, 1967:21).

“Müfit, önlerindeki havuzun ortasında suları şıkırdayan fiskiyeye bakarken dalgın dalgın:” (Mustafa, 1967:23).

“Mustafa Kemal, uçları yanaklarına doğru yükselen gür, sarı bıyıklarını sinirli sinirli çekiştirip düzeltti.” (Mustafa, 1967:23).

“O yıl yetişen kurmayların yarı yarıya Edirne ve Selanik’e gönderilmeleri kararlaştırılmıştı” (Mustafa, 1967:23).

“Bütün Avrupalılar topraklarımızı bire birer elimizden almaya çalışıyorlar...” (Mustafa, 1967:25).

“Yarın, öbür gün bir savaşa girilirse, karşıt düşüncelerde olan bu subaylar üstlerini dinler, kendilerini seve seve ölüme atarlar mıydı?” (Mustafa, 1967:27).

“Güvertede üç genç arkadaş yan yana oturmuş konuşuyorlar” (Mustafa, 1967: 28).

“İşte onun için adını, sanını kılığını kıyafetini değiştirmiş bir gazeteci gibi Mısır’a yollanmıştı” (Mustafa, 1967:29).

“Türk askerleri ve kendilerine candan, gönülden yardım eden yerlilerle birlikte aç susuz yoksulluk içinde bir yıl kadar süren zorlu çöl savaşları yaptılar” (Mustafa, 1967:30).

“Koca Batı Trablus göz göre göre elden gitmişti” (Mustafa, 1967:30).

“Bingazi’ye ayak basar basmaz Tobruk’taki Türk kuvvetlerini derleyip topladıktan sonra İtalyanlara attığı ilk dayağı hatırlıyordu” (Mustafa, 1967:30).

“Ordunun durumu ne kadar bozuk olursa olsun, bu hale gelebileceğine inanamıyordu.” (Mustafa, 1967:30).

“Durumu az çok değiştirmek kaygısıyla orduda yeni bir görev istedi” (Mustafa, 1967:30).

“Oraları karış karış biliyordu” (Mustafa, 1967:32).

“Düşe kalka ilerliyorlardı” (Mustafa, 1967:32).

“Genç yarbay, ayaklarının altından kayan kayaların üstünde seke seke yürüyor; sert, dikenli fundaların üstünü başını yırtmasına aldırılmıyordu” (Mustafa, 1967:32).

“O aralık kayanın aşağısından bir bölük kadar Türk askerinin Conkbayırı’na doğru koşa koşa tırmandıklarını, kaçtıklarını gördü” (Mustafa, 1967:33).

“Zaman zaman hastalanan Mustafa Kemal’e o bakıyordu” (Mustafa, 1967:35).

“İki kahraman, göz göze, bir an bakiştılar” (Mustafa, 1967: 38).

“Derin derin soluyordu” (Mustafa, 1967:38).

“Üç gün üç gece düşmana diki dikine süngü salladım” (Mustafa, 1967:38).

“Uslu uslu baktı, tatlı bir sesle, bir şey daha sormak için izin istedi” (Mustafa, 1967:39).

“General Mustafa Kemal, düşmalarla savaşa savaşa kuvvetlerini istediği yere kadar çekti” (Mustafa, 1967:39).

“Savaş gittikçe büyüyen bir yangın gibi, yurdun her yanını kasıp kavuruyor, yakıp yıkıyordu” (Mustafa, 1967:39).

“Almanların dövüştükleri sınırları gezip görecek, Almanya İmparatorunu ve büyük komutanlarını tanıyacaktı” (Mustafa, 1967:40).

“Eski silâh arkadaşları, kendisini taparcasına seven birçok insanlar sık sık gelip onu burada yokluyorlardı” (Mustafa, 1967:41).

“Koca vatan haritası yer yer kopup parçalanıyordu” (Mustafa, 1967:41).

“Şişli’deki evinde sessiz sessiz çalışan Mustafa Kemal de işte bu korkulan adamlardan biriydi” (Mustafa, 1967:41).

“Karanlık güvertede, simsiyah göğe, kapkara dalgalara bakarak bir aşağı bir yukarı dolaşan bir gölge vardı” (Mustafa, 1967:42).

“Bu ölüm dirim savaşında kellesini koltuğunun altına ilk alan gene kendisiydi” (Mustafa, 1967:44).

“Böyle teker teker dövüşenler birleştiler” (Mustafa, 1967:45).

“Hafif yaralılar istasyon yolundan birbirine dayanarak ağır ağır yayan yürüyorlardı” (Mustafa, 1967:48).

“Çünkü bütün Mehmetçikler de yaralarını sarıp sarıp yeniden ateşe giriyorlardı” (Mustafa, 1967:48).

“Dumlupınar Meydan Savaşından yakasını kurtarabilen ufak tefek bir takım düşman birlikleri dağlara sığınmışlardı” (Mustafa, 1967:52).

“Aç kaldıkça küme küme gelip teslim oluyorlardı” (Mustafa, 1967:52).

“Şöför motoru çalıştırıp otomobile yavaş yavaş yol vermek zorunda kaldı” (Mustafa, 1967:52).

“O zaman ister istemez birer, ikişer dökülür gibi otomobilden ayrıldılar” (Mustafa, 1967:52).

“Mustafa Kemal, Türk milletine kendi kendini tanıtan ve Türklüğü ile övünen bir baştı” (Mustafa, 1967:54).

“Sonra karşı karşıya oturur, konuşmaya başlarlardı” (Mustafa, 1967:55).

“Türk milletine baş olduğu günlere erdikten sonra hayata rahat rahat gözlerini kapamıştı” (Mustafa, 1967: 55).

“Türk milleti şan ve şeref içinde rahat rahat çalışıyor, günden güne ilerliyordu” (Mustafa, 1967:55).

“...günden güne ilerliyordu” (Mustafa, 1967:55).

“Türkiye’nin her yanı demir ağlarla örülüyor, her yerde kurulan fabrikaların dumanı keyifli keyifli tütüyor, millî bankalar kuruluyor...” (Mustafa, 1967:55).

“Onunla arkadaş olmuş, karşı karşıya, diz dize oturup konuşmuş, elini yüzünü öpmüş nice bahtlı Türk çocuğu vardır” (Mustafa, 1967:56).

“Türk denizcilerini, toprağı sarsa sarsa geçen Türk askerlerini tatlı tatlı seyrediyordu” (Mustafa, 1967: 56).

“Hem de hastalık hızla ilerliyor, koca adamı damla damla eritiyordu” (Mustafa, 1967:56).

“10 kasım sabahı sarayın rıhtımlarında çırpınan sular bile sanki sessiz sessiz ağlıyordu” (Mustafa, 1967:58).

“Vah vah! Canın yandı mı?” (Yavrutürk,1990: 23).

“Kışın soğuk havalar,

Lapa lapa yağar kar” (Yavrutürk,1990: 36).

“Kar yağar kucak kucak” (Yavrutürk,1990: 38).

“Baştan başa sevinç dolu” (Yavrutürk,1990: 40).

“Sürü sürü yığıldı, kaçtı Dumlupınar’a” (Yavrutürk,1990: 56).

“Bayraklarla donanır

Sokaklar baştan başa” (Yavrutürk,1990: 57).

“Gezip görmek istiyorum

Denizleri doya doya!” (Yavrutürk,1990: 60).

“Donanmamız ilerlerken

Denizleri yara yara” (Yavrutürk,1990:60).

“Tık tık eder saatim.

Çın çın öter saatim” (Yavrutürk,1990:66).

“Saatim tık tık eder.

Yüreğim tıp tıp eder.” (Yavrutürk,1990: 66).

“Kediyi alır korku,

Haykırır miyav miyav!” (Yavrutürk,1990:67).

“Yavaş yavaş gölgeler cisimleşir, belirir” (Yavrutürk,1990:68).

“Güneş, altın ışıklar saça saça yükselir” (Yavrutürk,1990:68).

“Bulutlar iniyordu

Toprağa perde perde” (Yavrutürk,1990: 69).

“Ne güzeldir sobanın

Çıtır çıtır yanışı” (Yavrutürk,1990:70).

“Tarlada baştan başa

Çimen var zannederiz” (Yavrutürk,1990:74).

“Yaz gelince ekinler

Yavaş yavaş sararır” (Yavrutürk,1990: 74).

“Seve seve yediğin

Mis gibi somun olur” (Yavrutürk,1990: 75).

“Kümesinden haykırır erkenden, uzun uzun” (Yavrutürk,1990:76).

“Vah vah, demek yarıda kalacak bugün her iş!” (Yavrutürk,1990:80).

“Zaten o uykuyu çok sever, bu yüzden ara sıra kocası ile atışır” (87 Oğuz, 2007: 3).

“İşe bakın ki Oğuz hâlâ mışıl mışıl, tatlı tatlı uyumakta...” (87 Oğuz, 2007:4).

“Oğuz gözlerini açınca uzun uzun iki defa esnedi” (87 Oğuz, 2007:4).

“Kış, kar hatta ufak tefek hastalıklar, hiç, hiç biri onu bir gün mektepten alıkoymamıştı” (87 Oğuz, 2007:6).

“Kaç kere annesi ona bir yiyecek veremediği için elini kolunu sallaya sallaya mektebe gitmişti.” (87 Oğuz, 2007:7).

“Beş yüz sene evvelki bir sokaktan çıkıp bir dakika sonra en asrı bir yolda adım atan Oğuz, elindeki kayışları kopmuş arka çantasını sallaya sallaya ilerlerken dördüncü sınıf efendisi olmanın tadını yaşıyordu” (87 Oğuz, 2007:10).

“Köşe başında incecik iskarpinlerinin üstünde seke seke giden genç bir işçi kız gördü” (87 Oğuz, 2007:12).

“Her sene defterlerini, kitaplarını temiz tutmak, derslerine çok çalışmak ve biraz daha uslu, akıllı bir adam olmak için kendi kendine kararlar verirdi.” (87 Oğuz, 2007: 7).

“Küme küme çocuklar şurada burada toplanmışlardı” (87 Oğuz, 2007: 13).

“Oğuz bu kalabalığın ortasından geçerken pişkin ve yaşlı bir kumandan gibi, altı patlamış pabuçlarını vura vura yürüyordu.” (87 Oğuz, 2007: 13).

“Bahçeye girer girmez her taraftan müthiş bir gürültü, fakat aynı şey duyuldu.” (87 Oğuz, 2007: 13).

“O ne yapar yapar, arkadaşlarını da coşturur, kendisine uydururdu” (87 Oğuz, 2007: 13).

“Herkesle senli benli olan ve hiç kimsenin kendisinden daha üstün olduğuna inanmayan Oğuz, bu beşinci sınıfa çok kızılıyordu” (87 Oğuz, 2007: 13).

“Fakat birdenbire bahçenin ötesinde berisinde dolaşan küçük küçük toplantılar göze çarpı” (87 Oğuz, 2007: 15).

“Kol kola girmiş, kıs kıs konuşarak yavaş yavaş gezmiyor, hiç oynamıyorlardı” (87 Oğuz, 2007: 15).

“Oğuz ara sıra ebe oluyor, sonra başkalarını yakalamak için koşarken mahsus beşinci sınıfın çocuklarına çarpılıyordu” (87 Oğuz, 2007: 15).

“Kıpkırmızı yanakları sallana sallana sınıfta onun dolaştığını gören Fatim, geçen sene Gül için bir de şarkı bile yapmıştı” (87 Oğuz, 2007: 17).

“Odalar hep bir, fakat bakın, seneden seneye çalışanlar yükseliyor” (87 Oğuz, 2007: 19).

“Dört aylık haberler teker teker söyleniyordu” (87 Oğuz, 2007: 20).

“Zümrüt gibi tepelerin arkasına saklanmış renk renk evler göründü” (87 Oğuz, 2007: 20).

“Her taraftan bembeyaz sular şakır şakır akılıyordu.” (87 Oğuz, 2007: 20).

“Bizim yanımızdan geçerken tatlı tatlı gülümsedi...” (87 Oğuz, 2007: 20).

“Ağır ağır bir şeyler anlatılıyordu” (87 Oğuz, 2007: 20).

“Burhan, çocuk ağzı ile o günkü büyük sevincini yarım yamalak anlatmaya uğraşırken gözleri dolu dolu olmuş, içinde hop hop oynayan bir şeyler var sanmıştı” (87 Oğuz, 2007:20).

“Annesinin sessiz sedasız önüne sahanın dibini temizledi” (87 Oğuz,2007: 23).

“Hanife Hanım da mangalın başında uzun uzun esnemeye başlamıştı bile” (87 Oğuz, 2007: 23).

“Başı yastığa değer değmez de uyumuştı.” (87 Oğuz, 2007: 24).

“İkisinde de ses seda yok!..” (87 Oğuz, 2007: 25).

“Fakat Oğuz geç kaldığı için uzun uzun oturup karnını doyuracak kadar vakit bulamadı” (87 Oğuz, 2007: 25).

“Zaman zaman canlı cansız bütün eşya ile sanki konuşur, dertleşir, onların dilini anlar gibi olurdu” (87 Oğuz, 2007: 25).

“Fakat bu Oğuz’un değil, Oğuz’un içinde saklı gizli bir haldi” (87 Oğuz, 2007:25).

“Traaank! diye öyle bir kapayış kapadı ki zavallı ihtiyar kapıcık sapır sapır titredi...” (87 Oğuz, 2007: 25).

“Kapıcağız herhalde bu hoyrat çocuğun arkasından acı acı inlemiş fena fena söylenmiştir...” (87 Oğuz, 2007:25).

“Oğuz elindeki çantasını sallaya sallaya yürüyor, mektebe gidiyordu” (87 Oğuz, 2007:26).

“Kitap isterim diye uzun uzun ağladı.” (87 Oğuz, 2007: 27).

“Ne çare ki ne Hamdi Efendi ne de Hanife Hanım böyle ufak tefek ağlamalarla kitap alacak gibi değildi” (87 Oğuz, 2007: 27).

“Bu, her sene evde bir iki gün süren ve hoca sıkıştırdıkça ara sıra tekrarlanan bir baş ağrısı gibiydi” (87 Oğuz, 2007: 27).

“Çocuğun görüp de aslını, esasını bilmediği birçok vaka üzerinde düşüne düşün neler neler bulunabileceğini Nezihe Hanım çok güzel görüyordu” (87 Oğuz, 2007: 28).

“Sonra fena fena huylar alırsa ne yapacağız?!” (87 Oğuz, 2007: 29).

“Olur olmaz arkadaşlarla düşüp kalkmasına izin vermeyiniz...” (87 Oğuz, 2007: 31).

“Kısa, beyaz çorapları pırıl pırıl yanan rugan pabuçları, tertemiz ve yepyeni elbisesiyle güzel bir bebek gibi göze çarpan Selim’i okşadı” (87 Oğuz, 2007:31).

“Uzun kirpiklerini kırpıştırma kırpıştırma kendisine bakan Selim’i kucakladı, sonra büyük bir sevinç içinde ve minnet dolu gözlerle bakan kadına döndü.” (87 Oğuz, 2007: 31).

“Sofaya çıktıkları zaman genç hoca kendi kendine:” (87 Oğuz, 2007: 32).

“Böyle üstüne üflene üflene büyütülen bir çocuk; yarın zayıf, pısrık bir adam olacaktır” (87 Oğuz, 2007: 32).

“Fatin bile alnını kırıştırmış köşesinden ince ince bakıyordu.” (87 Oğuz, 2007: 33).

“Selim’in sağ tarafında da Fatin, gövdesine gittikçe gömülen incecik boynunu bükmüş, kaşlarını kaldırmış pırıl pırıl gözetliyordu.” (87 Oğuz, 2007:34).

“Merdivenlerden paldır küldür indiler.” (87 Oğuz, 2007: 38).

“Önümde francala ve dört tane ağz ağza dolu tas!..” (87 Oğuz, 2007: 38).

“Bütün çocuklar iki dakikanın içinde yiyeceklerini bitirip sessiz sessiz dışarıya aktılar” (87 Oğuz, 2007: 38).

“Yere vura vura oynuyor, sırtındaki kamburuyla kafasını sallaya sallaya zıplamaya çalışıyordu” (87 Oğuz, 2007: 38).

“Birdenbire ne olduğunu şaşırان Selim acayip acayip; karşısında yumruklarını karnına bastırarak gülen Oğuz’a bakıyordu” (87 Oğuz, 2007: 40).

“Sonra yarı ağlar bir halde gerisin geriye döndü, mektep binasına girdi” (87 Oğuz, 2007: 40).

“Sonra yer yer çamurların kurumuş olduğu kadife elbisesini çocuklara göstererek:” (87 Oğuz, 2007:41).

“Oğuz; bu işi hocasının kendisinin yaptığıııı hocası bilmiyor zannettiği için ona bakan çocuklara yavaştan yavaştan çıkışıyordu.” (87 Oğuz, 2007:41).

“Baştan başa şen ve gamsız bir ruh sahibi olan Oğuz; yerli yersiz aklına gelen bir şarkıyı söylemeden duramazdı” (87 Oğuz, 2007: 45).

“Coşkun Oğuz, bağılıyor, neşeleniyor, patlak pabuçlarını vura vura sesini dinletiyordu” (87 Oğuz, 2007: 46).

“İki küçük çuvalı taşıyan bu koca vücutlu hayvanlar bu ağır ağır başını, kuyruğunu sallayarak uyuz bir eşeğin arkasından yürüyorlardı” (87 Oğuz, 2007: 46).

“Burhan’a nişanlar gibi yaptı ama bile bile kapıdan çıkmakta olan Selim’in tam arkasına attı” (87 Oğuz, 2007:46).

“Fakat bir fikre dayanarak bu iki zıt çocuğu yan yana getiren genç muallim, sessizce neticeyi beklemekte idi” (87 Oğuz, 2007: 47).

“Çünkü hocaları onu sık sık derse kaldırıyor ve Selim bilmedikçe:” (87 Oğuz, 2007:47).

“Fakat o muayyen birkaç dersten gayrisini hiç mi hiç bilmiyordu.” (87 Oğuz, 2007: 47).

“Sık sık arkasına çarpan silgiyi kimin attığından, ara sıra defterlerinin üstüne boşanıp yazılarını altüst eden hokkayı kimin devirdiğinden haberi yoktu” (87 Oğuz, 2007: 47).

“Fatin yerinde fıkır fıkır gülüyor, Lâle bembeyaz dişlerini meydana çıkarmış, gevrek gevrek kahkaha atıyordu” (87 Oğuz, 2007: 48).

“Ve günlerle beraber çocukların önünden renk renk, çeşit çeşit yeni elbiseler, dolu dolu yemek tasları da geçiyordu” (87 Oğuz, 2007: 50).

“Çocuğun derslerine çalışıp çalışmadığını, bu sene geçip geçemeyeceğini soruyordu.” (87 Oğuz, 2007: 51).

“Herkes kılık kıyafetine bir düzen vermeye çalıştı” (87 Oğuz, 2007: 53).

“Koncunda bile yer yer iri delikler açılmış olan çoraplarını giydi” (87 Oğuz, 2007: 54).

“113 Gül’ün siyah önlüğü parıl parıl yanıyor” (87 Oğuz, 2007: 54).

“Nezihe Hanım onun, patlak çantasını kayışından sallaya sallaya dolaştığını görünce seslendi.” (87 Oğuz, 2007: 54).

“Bütün bu söylenen şeylerin lüzumunu bir türlü anlayamıyormuş gibi sakin sakin bakan Oğuz hafifçe omzunu silkti” (87 Oğuz, 2007: 54).

“Oğuz’un kırmızı yanaklı yüzü meydana çıkmış, uzun kirpiklerinin arasından acayip acayip bakıyordu.” (87 Oğuz, 2007: 55).

“Oğuz, kafese konmuş bir aslan gibi sanki sağa sola dönmekte zorluk çekiyordu.” (87 Oğuz, 2007: 55).

“Yavaş yavaş konuşarak yürümeye başladılar” (87 Oğuz, 2007: 55).

“Oğuz’un yanında yürüyen muallim hanım; mırıl mırıl konuşarak, güzel güzel yürüyen çocuklarını gördükçe içinde sevinçli bir ürperme hissediyordu” (87 Oğuz, 2007: 56).

“Genç hoca onlara uzun uzadıya bir şeyler söyleyemiyordu” (87 Oğuz, 2007: 60).

“Gene yanakları al al ve biraz da kirliydi...” (87 Oğuz, 2007: 62).

“Her gün, bol bol yemiş yediği için Fatin’e de bu yemişlerden pay çıkıyordu” (87 Oğuz, 2007: 65).

“Anadolu’nun ta göbeğine kadar girip çoluğu çocuğu kesen Yunanlılar orada Türk’ün en müthiş sillesini yediler” (87 Oğuz, 2007: 71).

“O, arkadaşları gibi tarihi, coğrafyayı, hesabı, tabiat bilgisini, hendeseyi, Türkçeyi ayrı ayrı görmüyordu.” (87 Oğuz, 2007: 73).

“Selim’le günden güne sıkı fıkı olan Fatin’den de soğumuştı” (87 Oğuz, 2007: 73).

“Kısık boynu ile zayıf bacakları çengel çengel dolaşarak Selim’in arkasından ayrılmıyor, hatta hep onunla oynuyordu” (87 Oğuz, 2007: 73).

“351 tam kendine göre bir arkadaş bulmuştu: sakat, oynamayan, koşamayan, yalnız sinsi sinsi yaramazlıklar yapan Fatin!” (87 Oğuz, 2007: 74).

“Çocuğun böyle sık sık derslerinden alıkonulmasının iyi olmadığını söyledi (87 Oğuz, 2007: 76).

“Eve geldikleri zaman Hanife Hanım oğlunu döndüre döndüre bir seyretti” (87 Oğuz, 2007: 76).

“Kalın paltosunun uzun kolları içinde kaybolan ellerini bir kukla gibi sağa sola sallayarak şiir okuyuşunu görüp de gülmemenin imkânı yoktu” (87 Oğuz, 2007:78).

“Kan ter içinde aşağı yukarı koşup duruyordu” (87 Oğuz, 2007: 79).

“Hamdi Efendi kekeleye kekeleye davet kâğıdının arasına yazılmış olan müsamere programını okudu.” (87 Oğuz, 2007: 79).

“Sonra tane tane kelimeleri anlata anlata ve o her zamanki sert, coşkun sesiyle ‘Efelerin Sabahını’ anlatmaya başladı.” (87 Oğuz, 2007: 81).

“Zeybekler tırmanırlar dağlara erken erken...” (87 Oğuz, 2007: 81).

“Ve şehre yavaş yavaş inen günle beraber

Zeybekler saz çalarak, silâh atarak döner...” (87 Oğuz, 2007:81).

“Onların hocalarını ne derece sevdiklerini siz de az çok bilirsiniz...” (87 Oğuz, 2007: 84).

“Meğerse çocuk her sabah evden mektebe gidiyorum diye çıkıyor ve haylaz birkaç arkadaşıyla beraber şurada burada vakit geçiriyormuş” (87 Oğuz, 2007: 85).

“Biraz evvel sarsıla sarsıla ağlayan Oğuz, şimdi her zamanki neşesini, canlılığını almıştı” (87 Oğuz, 2007: 89).

“Kalan kısmı hızı hızlı okudu.” (87 Oğuz, 2007: 90).

“Sınıfta oturmak hiç âdeti değilken odaya girer girmez oturacak bir yer aradı” (87 Oğuz, 2007: 90).

“Merdivenleri ikişer ikişer çıktım da yoruldum” (87 Oğuz, 2007: 91).

“Mağazasında uzun uzun düşünüyormuş...” (87 Oğuz, 2007: 91).

“Küçük meraklıların küme küme toplanarak birbirlerine anlattıkları görülüyordu.” (87 Oğuz, 2007: 94).

“A, bıraksana çocuğu, neye üzülyorsun!.. Zaten!, diyerek manalı manalı işaretler yapıyordu” (87 Oğuz, 2007: 95).

“Azıcık kılığına kıyafetine bakmak lâzım” (87 Oğuz, 2007: 98).

“Çocuklar sekizer sekizer bindiler, kapılar güzelce kapatıldı” (87 Oğuz, 2007: 102).

“Selim’le Oğuz gene yan yana idiler.” (87 Oğuz, 2007: 103).

“Fakat artık Selim de eskisi gibi pastaların karşısında miskin miskin burnunu kaldırmıyordu” (87 Oğuz, 2007: 103).

“Yalnız; gittikçe eskiyen elbiselerinin renk renk, çeşit çeşit geçidi devam ediyordu” (87 Oğuz, 2007: 108).

“Orada rahat rahat koşar oynarsınız” (87 Oğuz, 2007: 113).

“Hepsi acele acele dikiş dikiyorlar, şapkalarını hazırlıyorlardı” (87 Oğuz, 2007: 113).

“Oğuz gene çocukların başında, onlara sıkı sıkı bir şeyler tembih ediyordu” (87 Oğuz, 2007: 114).

“Annesinin özene bezene hazırladığı yemeklerini mektepte unutmuştu” (87 Oğuz, 2007: 114).

“Çocuklar birer birer önünden geçmeye başladılar” (87 Oğuz, 2007: 119).

“Yüzü de ak pak oldu” (87 Oğuz, 2007: 119).

“Onları teker teker öpüyor, okşuyor, sonra dışarı bırakıyordu” (87 Oğuz, 2007: 119).

“En sonra beraberce gelen Selim’le Oğuz’u da doya doya kucakladı.” (87 Oğuz, 2007: 119).

“Koşa koşa önce Selimlerin evine gittiler” (87 Oğuz, 2007: 120).

“Müjdelerini verdikten sonra ananın uzun uzun Selim’i öpmesine meydan kalmadı” (87 Oğuz, 2007: 120).

4.3.3. Bilmeceler

Bilmece, canlı cansız varlıkları, tabiat ve tabiat olaylarını, çeşitli kavram ve durumları, insanları, duyguları kısacası günlük hayatta karşılaşılabilecek hemen hemen her şeyi konu edinen, bilinmesi istenen cevabı birtakım ipuçları veya uzak-yakın çağrışımlarla tanımlanan, soru ve cevap olmak üzere iki ana unsurdan oluşan,

manzum veya mensur çeşitleri bulunan halk edebiyatı türüdür.(Sakaoğlu ve Alptekin, 2005: 154)

Bilmeceler eğlenceli ve dikkat çekici özellikleriyle en fazla çocukların ilgisini çekmektedir. Bilmeceler çocuklar için oyun özelliği taşımakla beraber aynı zamanda onların sözcük dağarcıklarını geliştirmeye ve zenginleştirmeye yardımcı olan bir kaynaktır. Rakım Çalapala eserlerini çocukları eğitmede bir araç olarak kullanmıştır. Eğlenceli ve etkili bir sözcük öğretme aracı olan bilmecelere de çocukların sözcük dağarcıklarını geliştirmek ve onlarda estetik zevk uyandırmak için yer vermiştir. Yavrutürk adlı eserinde bilmeceler şiiri tek örnek oluşturmaktadır:

“BİLMECELER

Deler, geçer ok gibi,

Acıması yok gibi!.

Tek gözlü, tek bacaklı,

Dikiş, nakışta aklı.

Bilmiyorum adı ne?

Sen arayıp bul!.(İğne)

Benim iki pencere var,

Etrafında etten duvar.

Her gün erkenden açarım,

Gece geç vakit koparırım.

Görür, söylemez hiçbir söz;

Bil bakalım adı ne?(Göz)” (Yavrutürk,1990:43).

4.3.4. Deyimler

Ömer Asım Aksoy deyim için; “Bir toplumun gelenek ve göreneklerini, inançlarını, yaşam biçimlerini en önemlisi dil özelliklerini ortaya koyan söz gruplarıdır. Kimisi yaşanmış olaylardan ortaya çıkmıştır. Özlü, kalıplaşmış ve anlatımı çekici kılan sözlerdir. (1998: 52)

Doğan Aksan’a göre “Deyimler, bir dilin anlatım yollarını, o dili konuşan toplumun geçmişini, yaşam biçimini, geleneklerini ve çeşitli özelliklerini belirten önemli ipuçları sağlarlar.” (2003:36).

“Deyim gerçek mânâsı dışında kullanılarak yeni bir mânâ ifade eden ve bir düşünceyi dile getiren, iki veya daha çok kelimedenden meydana gelen kalıplaşmış söz dizisi olarak tarif edilir.” (Adıgüzel, 1990: 6).

Rakım Çalapala'nın eserlerinde deyimler önemli bir yer tutar. Yazar, çok sayıda deyim kullanarak anlatımını tekdüzelikten kurtarmış ve eserlerine estetik bir özellik kazandırmıştır.

Deyimleri doğru olarak öğrenmenin yollarından biri onları metinden hareketle kavramaktır. Okuyucular, metin içerisindeki sürükleyici ve etkileyici bölümlerde kullanılan deyimleri, hem anlamları yönünden hem de kullanılış nedenleri yönünden daha rahat kavrarlar. Bu bakımdan Rakım Çalapala'nın eserleri okuyuculara bazı deyimleri kavramalarına yardımcı olmuştur. Eserlerinde deyimlere sıkça yer veren yazar, okuyucuların dil zevkini geliştirmeyi ve deyimleri okuyucuya kavratarak sözcük dağarcıklarını zenginleştirmeyi amaçlamıştır. Eserlerindeki deyimler şunlardır:

“Genç babanın gözleri, ta bebeklerinin içine kadar gülüyordu” (Mustafa, 1967:7).

“Anası da, babası da onun üstüne titriyorlardı” (Mustafa, 1967:7).

“Gözün Mustafa'dan başka kimseyi görmez oldu!” (Mustafa, 1967: 7).

“Küçük Mustafa, bu sözlere kulak kabartıyor, kendi kendine:” (Mustafa, 1967: 8).

“Mustafa da büyük annesinin önceden öğrettiği gibi öğretmenin elini öptükten sonra karşısında diz çöküp mindere oturdu” (Mustafa, 1967:10).

“Ama ‘aferin’ sözü koltuklarını kabarttı” (Mustafa, 1967: 11).

“Dayağı yiyen çocukların haykırıışları, kıvranıışları Mustafa'nın yüreğini sızlattı” (Mustafa, 1967: 11).

“Onun için öğretmen, yaramazlıklarını görmezlikten geliyor, yalnız eve haber gönderiyordu” (Mustafa, 1967: 11).

“Acıdan küçük Mustafa'nın gözlerinden ateş fişkırmıştı” (Mustafa, 1967: 12).

“Öğretmen hiç istifini bozmadı:” (Mustafa, 1967: 12).

“Zübeyde! dedi. Bak, ben senin gönünü yaptım” (Mustafa, 1967: 12).

“Genç ana, gülümseyerek boynunu büktü. Ses çıkarmadı” (Mustafa, 1967: 12).

“...eskilikle yenilik karşı karşıya geliyordu. Mustafacık kulak kesilir, bu düşünce çarpışmalarını dinlerdi” (Mustafa, 1967: 12).

“Memurluğu bırakıp serbest hayata, ticaret hayatına atılmaya karar verdi...” (Mustafa, 1967: 12).

“Sen de yengene bir can yoldaşı olursun...” (Mustafa, 1967: 13).

“Bereket versin kadıncağız durmadan, hüngür hüngür ağlıyordu” (Mustafa, 1967: 13).

“Böyle ağlayıp hıçkırmasa, kapının dışında, çıplak ayakları titreyerek, konuşulanları dinleyen, babasının adı geçtiğinde boğulurcasına ağlamaktan kendini alamayan Mustafa’nın sesini duyacaktı” (Mustafa, 1967:13).

“Sonra içini çekti.” (Mustafa, 1967:13).

“Bir daha baklalara göz dikecek olursanız gözlerinizi çıkarırım” (Mustafa, 1967: 14).

“Ufacık bir kulübede kardeşiyle birlikte kargaları gözlerken kendisini, siperde düşman bekleyen kahramanlara benzetiyor, kumanda ile teneke takırdatıp kuşların ödünü koparıyordu” (Mustafa, 1967: 15).

“Kendini tutamadı, katılırcasına gülmeye başladı” (Mustafa, 1967: 15).

“Mustafa dayısının sözünü kesti” (Mustafa, 1967: 15).

“Dayısı söze karıştı.” (Mustafa, 1967: 15).

“Rum okuluna gidip gelmesine ses çıkarmadı” (Mustafa, 1967: 15).

“Fakat çok geçmeden çocuğun bu neşesi saman alevi gibi sönuverdi” (Mustafa, 1967: 15).

“Telaşından, heyecanından annesinin eli ayağı titriyordu” (Mustafa, 1967: 16).

“Hokka devrildi, mürekkepler, olduğu gibi defterin üstüne dökülünce Mustafa’nın kan beynine uğradı” (Mustafa, 1967: 17).

“Onun adını duyunca herkes tir tir titriyordu” (Mustafa, 1967: 17).

“Kavgayı seyredenler çil yavrusu gibi dağıldılar” (Mustafa, 1967: 17).

“Mustafa’nın bir kere kafası kızmıştı, arkadaşının yakasını bırakmıyordu” (Mustafa, 1967: 17).

“Eve gelip de olanı biteni büyükannesine anlattığı zaman, öfkesinden kendi kendini yiyordu.” (Mustafa, 1967: 17).

“Yufka yürekli ninecik de onunla birlik oldu.” (Mustafa, 1967:17).

“Bunu duyduğu zaman anacığının az daha yüreğine inecekti” (Mustafa, 1967:17).

“Hemen koştu, Selanik’e geldi. Ama Mustafa’nın dediği dedikti. Bir türlü kanmıyordu” (Mustafa, 1967:17).

“Bildiğinden şaşmıyordu” (Mustafa, 1967:17).

“Şimdi bütün bu emekler boşa mı gidecek?” (Mustafa, 1967:17).

“Mustafa bunu söylerken mahalle arkadaşı Ahmet’i gözünün önüne getirmişti” (Mustafa, 1967: 17).

“Onun göz kamaştırın üniforması ne güzeldi” (Mustafa, 1967: 17).

“Orada herkes bir tutuluyormuş” (Mustafa, 1967: 17).

“Haksız yere dayak atan, söven sayan da yokmuş...” (Mustafa, 1967:17).

“Anacığının göğsü sevinçle kabardı” (Mustafa, 1967: 18)

“Abdülhamit öyle nice uyanık gençlerin canına kıydı” (Mustafa, 1967: 18).

“Zekâsına, olgunluğuna herkes parmak ısırıyordu” (Mustafa, 1967:20).

“Mustafa Kemal subayın sözünü dinledi” (Mustafa, 1967:20).

“Türkler öldürülüyor, yurdumuz parçalanmak tehlikesi geçiriyor, hükümet memleketi kötü yönetiyor; bunları gördükçe de Mustafa Kemal’in yüreği kan ağlıyordu” (Mustafa, 1967:21).

“Yurdunu korumaya, milletini kurtarmaya ant içmiş bir arslan!..” (Mustafa, 1967: 21).

“Akademideki yıllar göz açıp kapayıncaya kadar geçmişti” (Mustafa, 1967:21).

“Fethi’nin kendilerini hafiyelere haber vermiş olduğunu çoktan anlamıştı ama, iş işten geçmişti bir kere...” (Mustafa, 1967:22).

“Hemen o akşam kendilerini sorguya çektiler:” (Mustafa, 1967:22).

“Giyinişinden, sırmalı kordonundan, sarayın adamlarından biri olduğu bir bakışta anlaşılan bir Albayı görünce İsmail Hakkı’nın renge bembeyaz olmuştu” (Mustafa, 1967:22).

“Siz Gedikpaşa’da bir apartman tutmuş, orada birtakım gizli işler çeviriyormuşsunuz!...” (Mustafa, 1967:22).

“Bunlara ‘evet’ dese başına gelecekleri biliyordu” (Mustafa, 1967:22).

“Mustafa Kemal’in ağzından bir söz alamadığı için öfkelendiği belli oluyordu.” (Mustafa, 1967:23).

“Ben yurduma, milletime, memleketin güven ve esenliğine zarar verecek hiçbir şey yapmadım, aklımdan bile geçirmedi! dedi” (Mustafa, 1967:23).

“Mustafa Kemal’in bu sözleri de kendisini kuşkulu gözlerle süzenlerin kaşlarının çatılmasına sebep olmuştu” (Mustafa, 1967:23).

“Mustafa Kemal devlet merkezinden uzaklaştırılmakla hükümet adamlarının zulmünü, kötülüklerini, para yemelerini, ordunun halini, bin bir noksanını halkın geriliğini daha yakından görmek fırsatını bulmuştu” (Mustafa, 1967:24).

“Sizi ele vermem... Fakat benden bir iş beklemeyin” (Mustafa, 1967:25).

“Genç Türkler adı verilen bu siyaset adamları da otuz yıldır milletin başı belada olan Abdülhamit’i tahtından indirmek istiyorlardı” (Mustafa, 1967:26).

“Zaten İttihat ve Terakki Partisi’nde düşünce ayrılıkları baş göstermişti” (Mustafa, 1967:27).

“Mustafa Kemal, bütün gördüğü kötülükleri, yapılmasını istediği işleri sayıp döktükten sonra Partiye uğramaz oldu” (Mustafa, 1967:27).

“Merak içinde kapılarından dışarıya uğrayan genç subaylar köşebaşlarında alınlarından vurulup yere serilivermişlerdi” (Mustafa, 1967:28).

“Padişah, yeniden eski kuvvetini elde etmek, Mebuslar Meclisini kapatmak için el altından karışıklık çıkartmıştı” (Mustafa, 1967:28).

“Hükümet adamları şaşalamış, bütün gençler birer köşeye sinmişlerdi” (Mustafa, 1967:28).

“Çünkü, Mustafa Kemal insanların gönlünü kazanmak onları yönetmek için yaratılmış büyük adamlardandı” (Mustafa, 1967:28).

“Alay Komutanlığında öyle bir başarı elde etti ki, herkes parmak ısırdı” (Mustafa, 1967: 28).

“Yıllarca süren bakımsızlık yüzünden Türk donanması İtalyanlarla boy ölçüşemeyecek duruma gelmişti” (Mustafa, 1967:29).

“Orada dövüşmek, kanını dökmek Türklük şerefi için bir borçtu” (Mustafa, 1967:29).

“Koca Batı Trablus göz göre göre elden gitmişti” (Mustafa, 1967:30).

“Çünkü daha orda ilk silah patladığı gün, hükümet bu toprakları gözden çıkarmıştı” (Mustafa, 1967:30).

“Bingazi’ye ayak basar basmaz Tobruk’taki Türk kuvvetlerini derleyip topladıktan sonra İtalyanlara attığı ilk dayağı hatırlıyordu” (Mustafa, 1967:30).

“Bunları bir türlü aklı almıyordu” (Mustafa, 1967:30).

“Herkes orduda şanlı vatan ödevini yaparken Mustafa Kemal Bulgaristan’da bir salon subayı gibi dolaşmayı kendine yediremiyordu” (Mustafa, 1967:31).

“O da kendilerine bir yol gösteremedi” (Mustafa, 1967:32).

“Mustafa Kemal öne düşüp askeri Kocaçimen tepesine kadar getirdi” (Mustafa, 1967:32).

“Düşe kalka ilerliyorlardı” (Mustafa, 1967:32).

“Mehmetçiklerin üzgün yüzleri kireç gibi oldu” (Mustafa, 1967:33).

“Şimdi Türk subaylarının merak ettikleri bir nokta vardı.” (Mustafa, 1967:34).

“Conkbayırı’nı ele geçirirse ne yapar?” (Mustafa, 1967:34).

“Fakat genç Albayın bu düşüncelerine kulak asılmadı” (Mustafa, 1967:34).

“Başhekim, aylardan beri ateş boyunda, durup dinlenmeden uykusuna, yiyeceğine bakmadan, kokmuş ölümler ve bin tehlike arasında didinen Albayın candan dostlarından, hayranlarından” (Mustafa, 1967:35).

“Genç subayın gözleri büyümüş, telaştan aklı başından gitmişti” (Mustafa, 1967:36).

“Yaralandığımı askerler duyar da cesareti kırılır diye düşünmüştü” (Mustafa, 1967:36).

“Evet, sonunda düşman komutanları da Türk’ün bükülmez bileği, yenilmez gücü önünde baş eğip Atatürk’ün söylediği büyük sözü tekrarladılar.” (Mustafa, 1967:36).

“Karanlık ateşiyle yüzü kanlanmış, acı ile gözleri büyümüş bir er, konuşan heykel gibi, Mustafa Kemal’in karşısına dikilmişti” (Mustafa, 1967:38).

“Yirmi beş yaşlarında var, yoktu” (Mustafa, 1967:38).

“Artık süngüsünü kullanmadığı için kızıyor, kabına sığamıyordu” (Mustafa, 1967:38).

“Can kulağıyla dinleyen er, kim olduğunu bilmediği subayın karşısında yavaş yavaş toplanmış, hazır ol durumunu almıştı” (Mustafa, 1967:39).

“Çekilen askerlerin, böylece bozguna uğramaktan korunabileceğini biliyor, kendi canını tehlikeye koymaktan çekinmek aklına bile gelmiyordu” (Mustafa, 1967:39).

“Savaş gittikçe büyüyen bir yangın gibi, yurdun her yanını kasıp kavuruyor, yakıp yıkıyordu” (Mustafa, 1967:39).

“Bu bakımdan da umutsuzluğa düşmüştü” (Mustafa, 1967:40).

“Fakat artık iş isten geçmişti” (Mustafa, 1967:40).

“Dört yıldır birçok cephelerde can veren büyük şehitlerin titreyen ruhunu yatıştırmak ister gibi:” (Mustafa, 1967:41).

“Doğuda Ermenilerle Kürtler birleşmiş, bir büyük Ermenistan devleti kurmak sevdasına düşmüşlerdi. Her yanda yol kesenler, halkı soyup soğana çevirenler gemi aziya almış dilediklerini yapıyorlardı” (Mustafa, 1967:41).

“ O, devlet adamlarının yanlış yoldan yürüdüklerini söylemiş, gözünü budaktan sakınmamış bir kişiydi” (Mustafa, 1967:41).

“Mustafa Kemal, zaten bunu canla başla istiyordu” (Mustafa, 1967:42).

“Gemiye gözden geçirdim” (Mustafa, 1967:42).

“Kahraman Türk köylüsü her yerde silâhına sarılıp düşmana karşı koymaya koyulmuştu” (Mustafa, 1967:44).

“Sonra kaçtılar, yerin dibine soktuk” (Mustafa, 1967:45).

“Yedisinden yetmişine kadar kadın, erkek bütün millet, haksız yere yurduna saldıran düşmanlara karşı sıyrılmış bir kılıçtı” (Mustafa, 1967:45).

“Şimdi Türk milleti canını dişine takmış, istiklâlini kurtarmak için çalışıyordu” (Mustafa, 1967:45).

“Düşman giren bölgelerde bile temiz kanlı Türkler el altından bu iş bu iş için çalışıyorlardı” (Mustafa, 1967:45).

“Moskof’undan, Bulgar’ından, İngiliz’inden, Fransız’ından tut da, yetmiş iki buçuk milletin kurşununa kadar göğüs gerdim” (Mustafa, 1967:46).

“Büyük adam, o en acı dakikada bile karşısındaki askerinin gönlünü almaktan geri kalmadı” (Mustafa, 1967:52).

“Artık Türk ordusunun önünde hatırı sayılır bir kuvvet kalmamıştı” (Mustafa, 1967:52).

“Önünde de silâhını, şerefini, her şeyini bırakmış, yalnız tatlı canını kurtarmak için durmadan kaçan başı bozuk bir düşman kalabalığı vardı” (Mustafa, 1967:52).

“Hasta adam ölmemiş, kendi ölümünü bekleyenleri yere sermişti” (Mustafa, 1967:53).

“En acı günlerde kendinden başka dayanacak kimse bulamayan Türk milleti, elbette kanı, canı pahasına kurtardığı egemenliğini gene kendi elinde tutacaktı” (Mustafa, 1967:53).

“Sevgili oğlunun ölüm cezasına çarptırıldığını haber aldığı zaman az daha yüreğine inecekti” (Mustafa, 1967:54).

“Gazi, anasının odasına gideceği zaman büyük bir törene gidecekmiş gibi hazırlanır, kendisine çeki düzen verir, sonra birini gönderip anasından izin isterdi” (Mustafa, 1967:54).

“İhtiyar kadın elini uzatırken gözleri sanki dile gelmiş, onu bağrına basmak istediğini anlatmıştı” (Mustafa, 1967:55).

“Türk milletine baş olduğu günlere erdikten sonra hayata rahat rahat gözlerini kapamıştı” (Mustafa, 1967: 55).

“Adı dünyaya sığmayan Atatürk bu yatağın içinde mum gibi eriyordu” (Mustafa, 1967:58).

“Artık bütün umutlar kesilmişti” (Mustafa, 1967:58).

“Gazeteler, doktorların verdiği raporu bastılar. Millet yüreğine bir ateş düştü” (Mustafa, 1967:58).

“Atatürk kendine geldi” (Mustafa, 1967:58).

“Artık gözlerinde ışık kalmamıştı” (Mustafa, 1967:58).

“Biraz tutsam afacanı
Sıkılıyor hemen canı!” (Yavrutürk,1990:17).

“Anaları sevgiyle
Onlara kanat germiş” (Yavrutürk,1990: 20).

“Bozuk bir saat gibi
Sesi kesilir yarın!” (Yavrutürk,1990:25).

“Kumbarası olanın
Baş gelmez hiç dara” (Yavrutürk,1990: 26).

“Neşem artar, içim coşar” (Yavrutürk,1990: 28).

“Gönlün rahat, başın dinç!

Acı nedir bilme hiç!” (Yavrutürk,1990:30).

“Bugün ölmüşsün gibi içimizden yanarız...” (Yavrutürk,1990:50).

“Bu süngüler titretti

Yüreğimde bir yeri” (Yavrutürk,1990:59).

“Ben denizci olacağım,

Gönül verdim donanmaya...” (Yavrutürk,1990: 60).

“Can atarım bu yiğitler

Arasına katılmaya” (Yavrutürk,1990: 60).

“Her sözünden ders alıruz” (Yavrutürk,1990:61).

“Kulak kabartır, birden

Ne var, derim, acaba?” (Yavrutürk,1990:67).

“Kabaran göğüslerle yurdun erkeği, kızı

Söylerken kükrer gibi İstiklâl Marşımızı” (Yavrutürk,1990:73).

“Bu filizler boy atar” (Yavrutürk,1990:74).

“Kırmızı gelincikler

Arada göze batar” (Yavrutürk,1990:74).

“Altın gibi rengine

Bakan gözler kamaşır” (Yavrutürk,1990:74).

“Zaten o uykuyu çok sever, bu yüzden ara sıra kocası ile de atışırlar” (87 Oğuz, 2007: 3).

“Oğuz kaşlarını çattı, yüzü ciddileşti” (87 Oğuz, 2007: 4).

“Artık biraz rahat yüzü göreceğim demek!” (87 Oğuz, 2007:6).

“Her ne pahasına olursa olsun o işini tam yapardı” (87 Oğuz, 2007:6).

“Kaç kere annesi ona bir yiyecek veremediği için elini kolunu sallaya sallaya mektebe gitmişti” (87 Oğuz, 2007:7).

“Çünkü bu yaz bizim Oğuz epeyce boy atmıştı” (87 Oğuz, 2007:7).

“Vakit daha erkendi, fakat onun içi içine sığamıyordu” (87 Oğuz, 2007:8).

“Fakat birdenbire bahçenin ötesinde berisinde dolaşan küçük küçük toplantılar gözüne çarptı” (87 Oğuz, 2007: 15).

“87 onların ne kadar da çabuk değiştğine akıl erdiremedi” (87 Oğuz,2007: 15).

“Bütün bu işbirliği gözünden kaçmadığı için Oğuz onu severdi” (87 Oğuz, 2007:16).

“Birdenbire sessiz duran odada top gibi bir kahkaha patladı” (87 Oğuz, 2007: 17).

“Bizim Oğuz da bugün gözünü dört açmış, hocasının ağzından bir tek kelime kaçırmamıştı” (87 Oğuz, 2007: 22).

“Hocasından, alınacak kitapların adını öğrendiğimiz zaman laf olsun diye evde bir gürültü kopardı” (87 Oğuz, 2007: 27).

“Başmuallim deftere bir şeyler yazıyor, elindeki kâğıtlara göz gezdiriyordu” (87 Oğuz, 2007: 29).

“Selim’in sesi çıkmadı” (87 Oğuz, 2007: 36).

“Ses çıkarmadı ama...” (87 Oğuz, 2007: 36).

“Oğuz keyfinden uçtu” (87 Oğuz, 2007: 36).

“Artık gözler kaymadı” (87 Oğuz, 2007: 37).

“Boyunlar bükülmedi” (87 Oğuz, 2007: 37).

“Bütün mektep çocuklarının ufacık paketlerini, yemek taslarını gözden geçirirseniz çoğunda bu dört yiyecekten birini bulursunuz” (87 Oğuz, 2007:37).

“Bu da Oğuz’un gözünden kaçmadı” (87 Oğuz, 2007: 38).

“Oğuz Fatin’i çok sevdiği, sakat olduğu için çok acıdığı halde hiddetlenmiş, inadı tutmuştu.” (87 Oğuz, 2007: 40).

“Muallim de kendini gülmekten alamamıştı” (87 Oğuz, 2007: 48).

“Çok hiddetli bir yüzle gözlerini Oğuz’un gözlerine dikti” (87 Oğuz, 2007: 49).

“Halbuki bizim istediğimiz çocukları yetiştirmek için onlarla el ele vermektir” (87 Oğuz, 2007: 51).

“Daha yaşı küçük, yalnız başına bir odada canı sıkılır...” (87 Oğuz, 2007: 51).

“İki küçük çocuk tramvayın arkasına asılıyor, biletçi, gelince tekrar kaçıyorlar ve böyle kan ter içinde didinip duruyorlardı” (87 Oğuz, 2007: 57).

“Tarih ve hesaba merak sarmıştı” (87 Oğuz, 2007: 65).

“Nezihe Hanım biraz da kızgın ve asabi bir halde kadının sözünü kesti:” (87 Oğuz, 2007:67).

“Orada; eski Bizans’ın ve hemen bütün Avrupa’nın en yüksek mimarlık abidesi olan Ayasofya’nın yanında Türk’ün zaferini yükselten Sultanahmet Camii’ni göğüsleri kabarak seyrettiler” (87 Oğuz, 2007: 70).

“Kapının önünde kendilerini karşılayan kocaman boylu iki yeniçeri ilk anda çocukların ödünü koparmıştı” (87 Oğuz, 2007: 70).

“Tam numara alan bütün çocuklarla boy ölçüşürüm” (87 Oğuz, 2007: 72).

“Nihayet müsamere günü geldi çattı...” (87 Oğuz, 2007: 78).

“‘Eti senin, kemiği benim’ sözünden vazgeçiniz...” (87 Oğuz, 2007: 85).

“Bu suretle çocukça bir büyüklik gösterdiklerini zannetmekte idiler” (87 Oğuz, 2007: 95).

“Mektebe geldikleri zaman Oğuz ilk defa arkadaşlarının gözüne çarpmıştı” (87 Oğuz, 2007: 98).

“Selimle uğraştığı için pek de dünyasını göremeyen ve oldukça ağır başlı bir hal alan Oğuz, son dersten sonra Nezihe Hanım sınıftan çıkınca defterini topladı” (87 Oğuz, 2007: 100).

“Epeyce uzun süren bu gezintiden döndükleri zaman kafaları kazan gibi olmuştu” (87 Oğuz, 2007: 103).

“Nezihe Hanım onların üstünden gözünü ayıramıyordu” (87 Oğuz, 2007: 108).

“Onlara mektepte ufak ceza vermeyi düşünürken Oğuz’un neşeli sesi coşkun bir tabiat sevgisiyle kulaklarında cınladı” (87 Oğuz, 2007: 116).

“Yalnız birincilik elinden giden Belkıs suratını asmış, susuyordu” (87 Oğuz, 2007: 119).

“İki ihtiyar, oğullarını dört gözle bekliyorlardı” (87 Oğuz, 2007: 120).

SONUÇ

Bu çalışmada, Rakım Çalapala'nın eserlerinden hareketle onun çocuğa bakışını ve eserlerindeki çocuk eğitimiyle ilgili değerleri tespiti çalıştık.

Çalışmamızın genel çerçevesinden yola çıkarak ulaştığımız sonuçları maddeler halinde şöyle sıralayabiliriz:

1- Cumhuriyet döneminin önemli yazarları arasında sayılan Rakım Çalapala'nın hayatına dair sınırlı bilgiye ulaşılmış ve bu bilgi çalışmamızda yazarın hayatı kısmında yer almıştır. Hayat hikayesinden yola çıkarak gazetecilik dışında öğretmenlik mesleğini de yaptığını öğrendiğimiz yazarın çocukları yakından tanıma fırsatı bulduğu ve eserlerini sanat için değil geleceğin temsilcisi olarak gördüğü çocukları eğitmek için yazdığı tespit edilmiştir. Ayrıca eserlerinin büyük bir kısmını çocuk kitaplarının oluşturması da yine çocuk eğitimine verdiği önemi göstermektedir.

2- Rakım Çalapala çok yönlü bir yazardır. Sadece hikaye alanında yazarlığı olmadığı gibi aynı zamanda hem şairliği hem de gazete, roman ve ders kitabı yazarlığı vardır.

3- Hikayelerini mizahi bir anlayışta oluşturmuştur. Siyasî konulara pek girmemiş daha çok günlük yaşamın sıradan konularını, çok yakından bildiği hayatın hazin ve gülünç taraflarını alaycı ve eleştirel bir gözle yansıtmıştır. Onun samimi, yerli, sevimli, bayağılığa asla kaçmayan düzeyli bir mizah anlayışı vardır.

4- Rakım Çalapala halka dönük, ulusal bir edebiyattan yanadır. Ayrıca edebiyat eğitiminin ezberci ve basma kalıp olmasına da karşıdır. İnsan yetiştirmeyi, kişilik kazandırmayı, eğitimin ana gayesi olarak görmüştür. Savunduğu bu eğitim anlayışıyla “ideal bir toplumun” ve “ideal bir ferdin” özelliklerini belirtmiştir. Tabii ki bu süreç “kişilik kazandırmanın” temel alındığı bir eğitim sürecine bağlıdır. Bu eğitimin, öğrencilere gerçek edebî eserlerin okutulması ve millî ülkülerin aşılmasıyla başarıya ulaşabileceğini savunmuştur.

5- Çalapala, diğer yazarlardan farklı olarak herhangi bir edebî akıma bağlı değildir. Dönemin siyasî ve edebî fikir akımlarının dışında kalmıştır. Bu nedenle o halkçı bir yazar olmaktan çok halk yazarıdır.

6- Şiirlerini sanat yapmak için değil çocukları eğitmek amacıyla yazmıştır.

7- Milliyetçi ve Atatürkçü bir yazar olan Rakım Çalapala'nın bu kişisel özelliklerinin somut örneğini yazmayı tercih ettiği ders kitabı türlerinde(tarih, sosyal bilgiler, yurttaşlık bilgisi) ve Atatürk'ün hayatını içeren Mustafa adlı çocuk kitabında görmemiz mümkündür.

8- Gazeteci yazar Rakım Çalapala eserlerini başlangıçta çalıştığı gazete ve dergilerde yazmış daha sonra bir araya getirerek kitap halinde yayımlamıştır.

9- Rakım Çalapala çocukları, toplumun ve ulusun “en değerli varlığı” olarak nitelendirmektedir. Akabinde onları ulusun ve toplumun “geleceği” olarak görmektedir. Eserlerini sanat yapmak için değil; çocukları eğitmek ve vatanını, milletini seven topluma yararlı birer kişi olarak yetiştirmek için yazmıştır. Özellikle çocukları “gelecek” olarak görmesi onun çocuk kitaplarını yazmasının temel sebebidir.

10- Rakım Çalapala'nın çocuklar için yazdığı eserleri incelerken hitap ettiği yaş grubunu 4-12 yaş olarak tespit etmekteyiz. Bu belirleme eserde geçen çocukların özelliklerine, yazarın kendi belirtmelerine dayanarak ortaya çıkmaktadır. Rakım Çalapala bu yaş grubunu eserlerinde bolca kullanmıştır. Eserleri ilköğretim seviyesine uygundur. Yani ilkököl 3, 4 ve 5. sınıflarında okuyan öğrencileri daha fazla ilgilendirir. Söz konusu eserler, bu yaş grubundaki öğrencilerin rahatlıkla anlayabileceği bir dil ve anlatıma sahiptir. Olaylar sade ve akıcı bir dille ifade edilmiştir. Halkın içinde var olan meseleler yansıtıldığı için anlaşılması son derece kolaydır.

11- Çocuk eğitimi ile ilgili olarak eserlerinde tespit ettiğimiz eğitim değerleri şunlardır:

Eserlerinde Evrensel Değerler: Ailede Sevgi, Doğa Sevgisi, Okul ve Okuma Sevgisi, Hayvan Sevgisi, Öğretmen Sevgisi, Aile Terbiyesi, Azimli Olmak, Nasihat, Kendini İspatlama, Yalan, Dürüstlük, Arkadaşlık, Çalışma Bilinci, Yardımlaşma, Sosyal Etkinlik, Eşitlik ve Adalet, Merhamet, Hayatla Mücadele, Cesaret, Özlem, Zamanın Değerini Bilme ve Zaman Kavramı, Tasarruflu Olma, Karar Verme, Kendine Güven, Kanaatkârlık, Kıskançlık, İleri Görüşlülük; Milli Değerler: Vatan Sevgisi, Millet Sevgisi, Atatürk Sevgisi, Bayramlar Gelenekler ve Görenekler.

Tespit edilen Dil ve Anlatım Özellikleri ise: Atasözleri, Deyimler, İkillemeler ve Bilmeceler'dir.

12- Rakım Çalapala eserlerinde bilmeceler, atasözleri, deyimler ve ikilemeleri uygun yerlerde kullanıp anlatımı zengin, ilginç, etkili ve dikkat çekici hale getirerek okuyucuların sözcükleri daha eğlenceli ve kolay öğrenmelerini sağlamaktadır. Dilin sade ve anlaşılır olmasını savunan Rakım Çalapala bilmece, atasözleri, deyimler ve ikilemeleri kullanarak anlatımı etkili kılarken okuyucunun dil zevkini geliştirmeyi ve söz varlığını da zenginleştirmeyi hedeflemiştir. Aynı kültüre mensup insanlar arasında iletişimi kolaylaştırma, güçlendirme gibi önemli bir işleve sahip olması ve toplumun değer yargılarının öğrenilip içselleştirilmesinde büyük katkı sağlamaları yazarın bilmece, atasözü, deyim ve ikilemelere yer vermesini sağlamıştır. Yazar bu sayede toplumun değerlerini benimseyen ve bu değerlere sahip çıkan nesillerin yetişmesinde rol almıştır.

Sonuç olarak Rakım Çalapala'nın eserlerinin çocuk eğitimine önemli katkılar sağladığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

ADLER, Alfred (1996). Çev: Kamuran Sıpal, Çocuk Eğitimi (1.Baskı), İstanbul, Cem Yayınevi.

ADIGÜZEL, Hüseyin (1990). Açıklamalı-Örnekli Türkçe Deyim Hazinemiz, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını.

AKALIN, Sami (1987). Çocuk Oyunları ve Oyun Tekerlemeleri, M. R. ŞİRİN (Ed.) Çocuk Edebiyatı Yıllığı, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

AKIN, Nükhet (1998). Okulöncesi Kurum Öğretmenlerinin Çocuk Kitaplarına Karşı Tutum ve Davranışları, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Programı (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

AKSAN, Doğan (2003). Her Yönüyle Dil (2. Baskı), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

AKSOY, Ömer Asım (1998). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I-II (7. Baskı), İstanbul: İnkılap Yayınevi.

ALANGU, Tahir (1965). Çocuk Kitapları Üstüne, İstanbul: Doğan Kardeş.

ALPAY, Meral (1984,1985). Ya-Pa Okul Öncesi Eğitim Semineri, İstanbul:Ya-Pa Yayınları.

ALPAY, Meral (1987). Okul Öncesi Dönemde Edebiyatın İşlevi, Çocuk Edebiyatı Yıllığı (Haz.: Mustafa Ruhi Şirin), İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

ALTINKAYNAK, Hikmet (2007). Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler Sözlüğü(Türk Edebiyatında Kim Kimdir?)(1. Baskı), İstanbul: Doğan Kitap.

ARDIÇLI, Orhan (1995). Resimli Şairler ve Yazarlar, İstanbul: Damla Yayınevi.

ARSEVEN, Tülin (2005). Mesaj Açısından Çocuk Kitapları, Hece Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı),104-105, Ağustos- Eylül: 51.

AYDIN, Betül (2005). Gelişim ve Öğrenme, Ankara: Nobel Yayınları.

BARAZ, Turhan (1987). Çocuk ve Kitap, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Ders Kitapları.

BAŞARAN, Mehmet (1987). Çocuk Edebiyatı Yıllığı (Haz.: Mustafa Ruhi Şirin), İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

BATUR, Suat (2001). Altın Türk ve Dünya Edebiyatında Yazarlar ve Şairler Sözlüğü (561 Şair ve Yazarın Yaşamı, Sanatı, Eserleri), İstanbul: Altın Kitaplar Yayın Evi.

CAFEROĞLU, Canan Şener (1991). Anaokuluna Devam Eden 3-4-5 Yaş Çocuklarının Renk ve Büyüklük Kavramlarının Kavram Bilgisi ve Sözel İfade Yönünden Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

CİRAVOĞLU, Öner (1997). Çocuk Edebiyatı, İstanbul: Esin Yayınevi.

CİRAVOĞLU, Öner (2000). Çocuk Edebiyatı, İstanbul: Esin Yayınevi.

ÇALAPALA, Rakım (1942). Çocuk Haftası Dergisi, İstanbul: Türkiye Basımevi.

ÇALAPALA, Rakım (1950). Mustafa (Atatürk'ün Romanı Türk Çocuğunun Altın Kitabı), İstanbul: Güven Yayınevi.

ÇALAPALA, Rakım (1954). Tarih (İlkokul 4. Sınıf), İstanbul: Atlas Yayınevi.

ÇALAPALA, Rakım (1954). Tarih (İlkokul 5. Sınıf), İstanbul: Atlas Yayınevi.

ÇALAPALA, Rakım (1955). Yurttaşlık Bilgisi (İlkokul 4. Sınıf), İstanbul: Atlas Yayınevi.

ÇALAPALA, Rakım (1955). Yurttaşlık Bilgisi (İlkokul 5. Sınıf), İstanbul: Atlas Yayınevi.

ÇALAPALA, Rakım (1957). Mizah Hikâyeleri Antolojisi Akbaba, İstanbul: Türkiye Yayınevi.

ÇALAPALA, Rakım (1960). 27 Mayıs İnkılâbı (İlkokul 5. Sınıf), İstanbul: Atlas Yayınevi.

ÇALAPALA, Rakım (1965). Işıklı Pencere, İstanbul: Atlas Kitabevi.

ÇALAPALA, Rakım (1965). Aşk İnsanı Güzelleştirir, İstanbul: Atlas Kitabevi.

ÇALAPALA, Rakım (1969). Köye Giden Gelin (3. Baskı), İstanbul: Atlas Kitabevi.

ÇALAPALA, Rakım (1978). Sosyal Bilgiler (İlkokul 4. Sınıf), İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

ÇALAPALA, Rakım (1978). Sosyal Bilgiler (İlkokul 5. Sınıf), İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

ÇALAPALA, Rakım (1990). Yavrutürk Şiirleri, (3. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.

ÇALAPALA, Rakım (2006). 87 Oğuz, Bilge Kültür Sanat Yayınları.

DAYIOĞLU, Gülten (1987). Çocuk Edebiyatı Yıllığı (Haz.: Mustafa Ruhi Şirin), İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

DİLİDÜZGÜN, Selahattin (1996). Çağdaş Çocuk Yazını, Yazın Eğitime Atılan İlk Adım, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

DİLİDÜZGÜN, Selahattin (2007). Çağdaş Çocuk Yazını, Yazın Eğitime Atılan İlk Adım, İstanbul: Marpa Yayıncılık.

ENGİNÜN, İnci (1987). Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış, Çocuk Edebiyatı Yıllığı- İstanbul.

ENGİNÜN, İnci (1987). Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı, Çocuk Edebiyatı Yıllığı, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

GEÇGEL H. ve H. GÜLEÇ (2005). Çocuk Edebiyatı, Ankara: Kök Yayıncılık.

GÖKŞEN, Enver Naci (1980). Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız, İstanbul.

GÖNÇ, Reşit Halid (1988). Bab-ı Âli'nin Hatıra Defteri (Üçüncü Bölüm) (1. Baskı), İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

GÖNEN, Mübeccel (1988). Ya-Pa Okul Öncesi Eğitim Semineri, Ya-Pa Yayınları, İstanbul, 1986. Çocuk Edebiyatı Yıllığı, Gökyüzü Yayınları, İstanbul, 1987. Anaokuluna Giden Dört-Beş Yaş Çocuklarına Resimli Kitaplarla Yapılan Eğitimin Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi (Basılmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

GÜLERYÜZ, Hasan (2003). Yaratıcı Çocuk Edebiyatı, Ankara: PegemA Yayıncılık.

Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (WHO'S WHO IN TURKEY) (1985-86), İstanbul: Profesyonel İletişim Organizasyonları Uluslar arası Ticaret ve Sanayi Limited Şirketi.

GÜRKAN, Tanju (1993). Ya-Pa Okul Öncesi Eğitim Semineri, İstanbul:Ya-Pa Yayınları.

GÜRMENT, Aysel (20-21 Şubat 1997). Okunan Kitapların Ardından Çocuklarda Kalanlar ve Günlük Yaşamlarına Yansıyanlar, Ana Dili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Tömer Dil Merkezi, Ankara.

HATİBOĞLU, Prof. Dr. Vecihe (1972). Türkçenin Sözdizimi, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

HATİBOĞLU, Prof. Dr. Vecihe (1981). Türk Dilinde İkilemeler, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

İŞİK, İhsan (2001). Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi (3218 Şair ve Yazarın Hayat ve Eserleri) (1. Baskı), Ankara: Elvan Yayınları.

İŞİK, İhsan (2007). Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi (2. Baskı) Cilt 2, Ankara: Elvan Yayınları.

İLHAN, Ayşe Çakır (2000). Çocuk Kitaplarının Sanat Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi, 1. Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi, Ankara.

İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi (1983) Üçüncü Cilt, İstanbul: Tercüman Gazetesi Kültür Yayını.

KABACALI, Alpay (1995). Kültürümüzden İnsan Adaları (1.Baskı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

KARAALIOĞLU, Seyit Kemal (1978). Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü (2. Basım), İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri Yelken Basımevi.

KARAALIOĞLU, Seyit Kemal (1983). Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü(3. Basım), İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.

KARATEKİN, Neriman Gökçeğöz ve Durmuş, Alpaslan (2008). Kara Tahtayı Aşmak(2.baskı), İstanbul: Eğitim Danışmanlığı ve Araştırma Merkezi.

KOCABAŞ, İlknur (1999). Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ve 1997 Yılına Kapsayan Bir Değerlendirme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KONAR, Elif (2007). Çocuk Gelişiminde Kitabın Önemi, II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 4–6 Ekim, Ankara.

KÖKSALAN, Bahadır (2007). “Çocuk Edebiyatı ve Gelişimle İlgili Temel Kavramlar” K. YÜCE ve M. M. NUHOĞLU (Ed.) Çocuk Edebiyatı, İstanbul: Lisans Yayıncılık.

JACOP, Leland (1955). Curriculum Letter, (Çev. A. Ferhan Oğuzkan) (1995), Ankara.

MERİÇ, Cemil (1978). Kültürden İrfana, İstanbul: İnsan Yayınları.

MERİÇ, Cemil (1983). Çocuk Edebiyatı, 1. Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, 1 Ocak 1983.

NAS, Recep (2002). Örneklerle Çocuk Edebiyatı, Bursa: Ezgi Kitabevi.

NECATİGİL, Behçet (1975). Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü(8. Baskı), İstanbul: Varlık Yayınevi.

NECATİGİL, Behçet (1999). Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1000 Türk Edebiyatçısının Hayatı ve Eserleri) (18. Basım) (Yayına Hazırlayanlar:Hilmi Yavuz, Enver Ercan), İstanbul: Varlık Yayınları A.Ş.

NESİN, Aziz (2001). Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı (1. Basım) (Hazırlayan: Turgut Çeviker), İstanbul: Adam Yayınları.

NEYDİM, Necdet (2003). Çocuk Edebiyatı, İstanbul: Bu Yayınevi.

OĞUZKAN, Ferhan (1987). Çocuk Edebiyatı(4.Basım), İstanbul: Emel Matbaacılık.

OĞUZKAN, Ferhan (2001). Çocuk Edebiyatı, Ankara: Anı Yayıncılık.

ÖZKAN, Nazmiye (2001). Çocuk Kitaplarında Dil Sorunu (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ÖZKIRIMLI, Atilla (2004). Türk Edebiyatı Tarihi Cilt 1, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

SAKAOĞLU, Prof. Dr. Saim, ALPTEKİN, Prof. Dr. Ali Berat (2005). Türk Halk Edebiyatı, Konya.

SEVER, Sedat (2003). Çocuk ve Edebiyat, Ankara: Kök Yayıncılık.

SINAR, Alev (1997). Hikaye ve Romanımızda Çocuk(1.Baskı), İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

ŞAHİN, Abdullah (2007). “Çocuk ve Çocukluk” Ö.YILAR ve L. TURAN (Ed.) Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı, Ankara: Pegema Yayıncılık.

ŞENER, Nuran (1976). Çocuk Eğitim Rehberi, İstanbul: Toker Yayınları.

ŞİRİN, Mustafa Ruhi (1987). Çocuk Edebiyatı Yıllığı, İstanbul:Gökyüzü Yayınları.

ŞİRİN, Mustafa Ruhi (2000). Çocuk Edebiyatı, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2001) Cilt I, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Merkezi.

TEKİN, Dr. Arslan (1995). Edebiyatımızda İsimler ve Terimler, İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.

TÜR, Gülseren, TURLA, Ayşe(1999). Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler) (1986) Cilt 2, İstanbul: Dergâh Yayınları.

TÜRKÇE SÖZLÜK (2005) (10.Baskı), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

YALÇIN, Alemdar ve Gıyasettin AYTAŞ (2003). Çocuk Edebiyatı (2. Baskı), Ankara: Akçağ Yayınları.

YILMAZ, Durali (1987). 1986'da Çocuk Hikâye ve Masalı M.Ruhi, ŞİRİN Çocuk Edebiyatı Yıllığı, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.

YÖRÜKOĞLU, Atalay (1997). Çocuk Ruh Sağlığı (21. Baskı) İstanbul: Özgür Yayınları.

YÜKSEL, Murat (1987). Muhteva İtibariyle Çocuk Yayınları İle Okul Çağı Çocuklarının Psiko-Sosyal Gelişmeleri Arasındaki İlişkiler, Çocuk Yayınları Sempozyumu Bildiriler (11-13 Kasım 1981), Ankara: Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Olcay KARAÇAM			
Doğum Yeri:	Bünyan/KAYSERİ			
Doğum Tarihi:	21.03.1985			
Medeni Durumu:	Bekar			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Orhan Kaplan İlköğretim Okulu		Kayseri	1997
Ortaöğretim	Aksu İlköğretim Okulu		Antalya	2000
Lise	Adem Tolunay Anadolu Lisesi		Antalya	2004
Lisans	Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi	Türkçe Eğitimi Bölümü	Konya	2008
Yüksek Lisans				
İlgi Alanları:	Çocuk Edebiyatı, Türkçe Eğitimi			
Tel:	05426801211			
Adres	Pınarlı Beldesi Yeni Mahalle 103. Sokak No: 20/21 Aksu/Antalya			